

Karlova Univerzita v Praze

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Diplomová práce

Ralu Chiroiu

Předložky v rumunštině (Prepositions in romanian)

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Libuše Valentová, CSc. (Konzultant: PhDr. Jiří Našinec)

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.“

V Bukurešti, dne 14.12.2009

Ralu Chiroiu

Ráda bych poděkovala pánům profesorům PhDr. Libuši Valentové CSc. a PhDr. Jiřímu Našinci za vedení diplomové práce.

Zvláštní poděkování bych ráda věnovala paní profesorce Narcise Șuțan z Colegiu Național „Zinca Golescu” z Pitești (Argeș), Rumunsko a paní Mgr. Aleně Vodné za odbornou pomoc.

Obsah

1. Úvod	1
2. Předložky v rumunštině	2
2.1 Definice	2
2.2 Klasifikace	4
2.2.1 Klasifikace předložek z formálního hlediska	4
2.2.1.1 Problém předložkových vazeb. Rozlišení předložkových vazeb s genitivem od volných vazeb, které lze analyzovat	5
2.2.2 Klasifikace předložek dle slovních druhů, se kterými se pojí	9
2.2.3 Klasifikace předložek podle pádů, se kterými se pojí	9
2.2.3.1 Problémy předložek s genitivem	10
3. Předložky v češtině	12
3.1 Definice	12
3.2 Klasifikace	13
3.2.1 Předložky vlastní a nevlastní	13
3.2.1.1 Předložky vlastní	13
3.2.1.2 Předložky nevlastní	13
3.2.2 Klasifikace předložek podle pádů, se kterými se pojí	14
3.2.3 Předložky s a z	17
3.2.4 Speciální případy	18
3.2.5 Neologické předložky	18
4. Předložky v překladu beletristických a memoárových textů	19
4.1 <i>Baltagul (Tři jezdci)</i> , Mihail Sadoveanu	19
4.1.1 Rumunská verze	19
4.1.2 Česká verze	25
4.1.3 Syntéza	30
4.2 <i>Întoarcerea huliganului (Chuligánův návrat)</i> , Norman Manea	38
4.2.1 Rumunská verze	38
4.2.2 Česká verze	44
4.2.3 Syntéza	49
5. Předložky v překladu administrativních textů	56
5.1 <i>Declarația Universală a Drepturilor Omului (Všeobecná deklarace lidských práv)</i>	56
5.1.1 Rumunská verze	56
5.1.2 Česká verze	61
5.1.3 Syntéza	66
6. Předložky v překladu odborných textů	71
6.1 „ <i>O sinteză culturală în opera lui Mircea Eliade</i> “ ze sborníku „ <i>Mircea Eliade în context european</i> “ („ <i>Syntéza kultur v díle Mircei Eliada</i> “ ze sborníku „ <i>Mircea Eliade v evropském kontextu</i> “), Libuše Valentová	71
6.1.1 Rumunská verze	71
6.1.2 Česká verze	73
6.1.3 Syntéza	76
6.2 <i>1968 – Din primăvară până în toamnă (1968 – Ve stínu Pražského jara)</i> , Mihai Retegan	79
6.2.1 Rumunská verze	79
6.2.2 Česká verze	84

6.2.3 Syntéza	89
7. Závěr	95
Resumé v češtině	102
Resumé v rumunštině	104
Resumé v angličtině	106
Poznámky	108
Bibliografie	110

1. Úvod

Práce sleduje analýzu použití předložek v rumunštině a jejich následný překlad do češtiny. Díky tomuto pohledu můžeme prozkoumat praktické použití předložek při překladu do češtiny.

Teoretická část je uspořádána podle přesných kritérií: definice a klasifikace. Z těchto hledisek byla analyzována jak rumunština, tak i čeština. V praktické části byly vybrány a analyzovány texty v závislosti na použití předložek v rumunštině. Byly sledovány změny, které se projevíly při jejich překladu do češtiny.

Texty v rumunštině použité v této práci byly vybrány tak, aby byly zastoupeny různé jazykové funkční styly, a rovněž dle dostupnosti jejich překladů do češtiny. Byly rozděleny do tří částí: beletrie, právnické texty a vědecká literatura. Z umělecké literatury byla vybrána dvě díla, která představují rozdílná období v rumunské literatuře. Pro každé z nich jsou příznačné různé lexikální zvláštnosti: „Baltagul” – „Tři jezdci” od Mihaila Sadoveana a „Întoarcerea huliganului” – „Chuligánův návrat” od Normana Manei. Právnické texty jsou zastoupeny úryvky z „Declarația universală a drepturilor omului” – „Všeobecná deklarace lidských práv”, která byla přijata a vyhlášena Valným shromážděním OSN. Co se týče vědeckých textů, byly zvoleny texty: „O sinteză culturală ...” od Libuše Valentové ve sborníku „Mircea Eliade în contextul european” – „Mircea Eliade v evropském kontextu” a „1968 din primăvară până în toamnă” – „1968 – Ve stínu Pražského jara” od Mihailei Retegana.

Cílem této práce je představit čtenářům a budoucím českým překladatelům možnosti, které mohou využít při překladu rumunských předložek do češtiny. Dále jsem se zaměřila na shody nebo odlišnosti, které se vyskytnou v gramatice předložek v rumunštině a v češtině.

Abych vysvětlila na příkladech překlad rumunských předložek do češtiny, vybrala jsem jich jen několik, a to ty, s nimiž se můžeme nejčastěji setkat v rumunštině. Abych zachovala vědecké pojetí práce, zvolila jsem tyto předložky dle jejich pádové příslušnosti. Jsou to:

- předložky s genitivem: *în timpul, împotriva, în fața, deasupra, asupra, în spatele* (protiklad předložka *în fața*), *dedesubtul* (protiklad předložka *deasupra*) ;
- předložky s dativem: *datorită, potrivit, conform, contrar*;
- předložky s akuzativem: *la, pe, cu, în, despre, din, pentru*.

2. Předložky v rumunštině

2.1 Definice

Předložky jsou neohebné slovní druhy, které tvoří se svým jménem předložkový pád nebo předložkovou vazbu. Proto výraz, které se neváže s žádným pádem, nemůže být předložkou (s výjimkou nominativu a vokativu). Předložky nemají syntaktické funkce, určují se společně s lexémy, kterým jsou podřízené. Na úrovni věty ustanovují vztahy podřízenosti. Ze syntaktického hlediska vytváří předložky společně s termíny, které po nich následují, syntaktickou jednotku, neboli předložkovou skupinu, která je tvořená předložkou a slovem, které tato určuje¹.

Ze sémantického hlediska vyjadřují rumunské předložky vztahy na úrovni věty mezi předmětem vyjádřeným podstatným jménem, akcí představovanou slovesy a vlastnostmi zastupovanými přídavnými jmény. Jejich název je odvozen z jejich postavení. Nemohly se vyskytovat na konci určité skupiny slov (lat. *praepositio*). Problémem bylo zjištění, že předložky nemají lexikální význam. Proto jako takové nemohou splňovat syntaktické funkce.² Někteří lingvisté nepovažovali předložky za slovní druh, protože nemají syntaktické funkce. Řadili je do kategorie gramatických morfémů.³

Tyto gramatické nástroje nejsou prázdné, ale nemají samy o sobě smysl. Ustanovují vztahy mezi částmi výpovědi. Mají tak omezený,⁴ podmíněný význam, a také význam probíhajících jevů.

Předložky mají vnitřní význam. Ten je společný většině smyslů, i těm, které jsou závislé na kontextu. Vnitřní sémantické rysy předložek

jsou: vnitřnost (*în, întru*), místo (*la*), směr (*spre*), vrstvení (*pe*), superiorita (*deasupra*), inferiorita (*sub*) atd. Skoro všechny základní rumunské předložky mají více kontextuálních významů. Mohou tak asimilovat polysémantická slova (např. předložka *după* původně označuje prostor umístěný za nějakým předmětem – *Stă după cuptor* – Dále může označovat: dočasnou následnost – *Vine după ora trei* –, konečný směr – *S-a dus după cumpărături* –, příčinu, která se nachází v minulosti – *Plânge după el* –, shodu – *A făcut după voia ei* –, nástroj – *L-a recunoscut după voce*.⁵

Definice předložek byla původně vypracována na základě určení soupisu kontextů. Bylo tak dokázáno, že se předložky vyskytují v souslovích tvořených minimálně třemi slovy⁶. Získáme tak varianty se slovesným, nominálním, adjektivním a centrem tvořeným citoslovcem, ke kterému se pak připojují pomocné formy: podstatné jméno, zájmeno, číslovka, přídavné jméno, sloveso, příslovce, a to následovně:

- a) Sloveso () Podstatné jméno / Zájmeno / Číslovka / Přídavné jméno / Příslovce (*merge la piață*)
- b) Podstatné jméno () Podstatné jméno / Zájmeno / Číslovka / Příslovce (*vază cu flori*)
- c) Přídavné jméno () Podstatné jméno / Zájmeno / Příslovce (*bun de gură*)
- d) Příslovce () Podstatné jméno / Zájmeno / Přídavné jméno / Příslovce / Sloveso (*departe de gară*)
- e) Citoslovce () Podstatné jméno / Zájmeno / Číslovka (*vai de părinți*)⁷

Pokud chceme snížit neměnné vzorce, dojdeme k závěru, že jediným kontextem, v němž se objevují všechna centra, je *Sloveso () Podstatné jméno*. V tomto kontextu se ještě mohou vyskytovat člen, přídavné jméno nebo podstatné jméno v genitivu. Co se týče topiky, jsou vyloučena přídavná jména a podstatná jména, která mohou přejít do postpozice, zatímco člen a předložka zůstanou neměnné. V kontextu *Sloveso / Podstatné jméno* se ještě může objevit člen, jemuž předchází předložka (*Plec cu niște prieteni*), ale nikoli předložka, již předchází člen. Forma nového kontextu je *Sloveso () Člen Přídavné jméno*, v němž termíny () Člen Přídavné jméno určují *Sloveso* jakožto předložkový

kontext. V těchto kontextech se může vyskytovat jediné předložka⁸. Omezení tohoto kontextu spočívá v možnosti prvků, které vyhovují volné valenci, společně určují sloveso. Tato možnost vylučuje příslovce, která jednotlivě určují sloveso: *Văd bine niște mașini*. Toto omezení je zbytečné v výrazech typu: *Văd doar niște mașini*, *Văd tocmai niște mașini*. *Doar* a *tocmai* se pojí s podstatnými jmény a společně s nimi určují sloveso, aniž by byly předložkami.

V realizaci definice předložek je nutné rozlišit mezi *Členem1* – *u, o, niște, -l, -a, -i, -le* a *Členem2* – *unui, unei, unor, lor*. Se *Členem1* se pojí předložky s akuzativem, zatímco se *Členem2* se pojí předložky s genitivem a dativem. Diagnostický kontext předložek vypadá následovně: *Sloveso () Člen1 Podstatné jméno (non) / Sloveso () Člen 2 Podstatné jméno (non)*. *(non)* představuje syntaktickou valenci, která není dovolená v souvislosti s *()*. Proto jsou všechna slova, která vyhovují valenci *()* z předešlého kontextu, aniž by se pozičně měnila, ve valenci *(non)* předložkami.⁹

2.2 Klasifikace

2.2.1 Klasifikace předložek z formálního hlediska

Podle formy rozlišujeme předložky:

- a. **jednoduché**, které nelze morfematicky analyzovat. Jsou tvořeny jediným elementem (ve většině případů jsou převzaty z latiny: *a, cu, de, către, contra, la, lângă, pe, pentru, până, spre, sub* atd. K nim se dále řadí neologické předložky různě asimilované do rumunštiny: *grație, per, pro, supra, versus, via*.
- b. **složené**, lze je analyzovat. Skládají se ze dvou nebo více jednoduchých předložek, a to pomocí přiložení, splynutí nebo sloučení: *de la, de către, pe sub, pe la, despre, înspre, din, dinspre, pentru, printre* atd.; dále mohou mít ve své struktuře příslovce nebo spojení předložky s příslovcem (*dedesubt, împrejur*) a koncovku (*-l / -a*).¹⁰
- c. **předložkové vazby** – jsou skupiny dvou nebo více slov, které představují smysluplnou jednotku a zastávají úlohu předložky. V

jejich struktuře se závazně vyskytuje jedna nebo dvě předložky, které se váží: s podstatným jménem (se členem, pokud se vyskytuje na posledním místě předložkové vazby, nebo bez členu, pokud za ním následuje předložka) – *în fața, în spatele, din pricina, în urma / față de, în loc de, la un loc cu* atd., s příslovcem – *împreună cu, alături de, în sus de, în afara* atd., s přídavným jménem – *cu tot cu, cu tot (cu toată* atd.).

2.2.1.1 Problém předložkových vazeb. Rozlišení předložkových vazeb s genitivem od volných vazeb, které lze analyzovat

S předložkovými vazbami se můžeme setkat pouze v genitivu a akuzativu. V případě dativu se vyskytují pouze jednoduché předložky. Základním rysem předložkových vazeb s genitivem je možnost změny na příslovečné vazby v případě, kdy ztratí člen (nebo neztratí). V tom případě již není nutné používat podstatné jméno. Předložky pojící se s akuzativem tuto možnost nemají. Formální rozdíl mezi předložkovými vazbami těchto dvou pádů je dán postavením předložek a výskytem členu určitého. Předložkové vazby pojící se s genitivem končí slovem se členem určitým – *în fața, de-a lungul, din josul, în cazul, în afara*, zatímco předložkové vazby s akuzativem vždy končí předložkou – *afară de, în caz de, față cu, în jos de, în caz de* atd.

Největším problémem předložkových vazeb je jejich diferenciaci od volných struktur s prvky, které lze analyzovat. Hlavní rysy jsou: sémantická soudržnost a možnost jejich přeměny na příslovečné vazby (jsou brány v úvahu i jejich formulační hlediska: jen velmi zřídka se nahrazují synonymy, nemají sémantické vlastnosti a nejsou gramaticky proměnné).

Bylo navrženo více kritérií, podle nichž lze dojít k vymezení monolexematických skupin od skupin volných ¹¹. Pro jednotnou interpretaci je nutné, aby se alespoň jeden z termínů nevyskytoval mimo danou kombinaci, nebo kombinace musí být pevná.¹² Daný termín se tudíž nemůže vyskytovat tehdy, když je doprovázen jinými termíny z kombinace. Může se vyskytovat jedině v případě, kdy termíny mají

určitou formu, jsou v určitém pádu a mají určitou pozici ve vztahu se členem.

Ve shodě s těmito kritérii z inventáře patnácti skupin pouze *de-a lungul* a *în privința* vyhovují vybranosti struktury (přesto: *a nu-și vedea lungul nasului; în toate aceste privințe*) a jsou předložkovými vazbami, zatímco skupina jako *în fața* (*în fața lui; în fața lui este*) jí není.¹³

Jiné hledisko nabízí dvě doplňková kritéria odlišující monolexematický charakter od volné struktury: pokud podstatné jméno ve skupině může být pronominálním přídavným jménem, hlavně ukazovacím, nemůže tvořit vazbu s předložkou – a opačně, pokud je ukazovací přídavné jméno vyloučeno, můžeme skupinu považovat za předložkovou vazbu s genitivem; jestliže genitiv ve skupině *předložka + podstatné jméno se členem* stojí před podstatným jménem a ovlivňuje výskyt adjektivního členu *al (a)*, potom skupina není předložkovou vazbou. Naopak, pokud je vyloučena antepozice, skupina je předložkovou vazbou.¹⁴ Použití tohoto kritéria (*din cauza aceasta, din cauza mea*) je omezeno kvůli sémantické neslučitelnosti mezi přídavnými jmény a velkým počtem podstatných jmen ve skupině. Podstatná jména, která pojmenovávají předměty v jednotném čísle, nedovolují uskutečnění podobných vymezení (**în centrul acesta / *în centrul meu, *în cursul acesta / *în cursul meu, *în josul acesta / *în josul meu* atd.). Nelze tvrdit, že všechny skupiny s tímto neslučitelným jevem by byly předložkové vazby.¹⁵ Nelze ani navrhnout vymezení typu: *în mijlocul acesta al drumului*, protože *mijlocul* nepřipouští alternativu s *acela, altul*: **în mijlocul acela al drumului, *în alt mijloc al drumului*.

Druhé kritérium antepozice genitivu (*din cauza mașinii – din mașinii cauză – din a căruia cauză?*) musí být analyzováno ze sémantického hlediska v závislosti na kontextu (např., *Balonul a sărit în fața băiatului* má dva významy – *Balonul l-a lovit în fața* a *Balonul a sărit dinainte*, morfologické vymezení se provádí na základě sémantické struktury, ne na základě antepozice genitivu – *în a căruia față?*, jak je to možné pouze v prvním případě).¹⁶

Antepozice přídavného jména je stylistickou figurou (inverze). V otázkách je zaznamenán pokus o překřížení (*În a băiatului fașă – În a căruia fașă?*), ale ani tato struktura není přirozená.

V odborných pojednáních o lexikografii se můžeme setkat se dvěma situacemi týkajícími se předložkových vazeb s genitivem: některé obecně přehlízejí existenci předložkových vazeb (Breban, 1969), jiné (Duda, Gurgui, 1985) zaznamenávají jejich inventář, který obsahuje 62 skupin (přeložkové vazby s genitivem). Toto číslo může být sníženo na 54, pokud jsou např. varianty typu *în (din, prin) dreptul* počítány jako jedna varianta plus 10 výrazů.

Inventář skupin může být organizován podle sémantické slučitelnosti s ukazovacím pronominálním přídavným jménem a s posesivním přídavným jménem. Proto některé připouští *meu / mea (în contul, în contra, în dauna, de dragul, din dreptul, cu excepția)*, jiné ne (*în ajunul, în centrul, în cursul, în decursul, în lumina, pe parcursul*). Některé jsou slučitelné s *acesta / aceasta (în felul cu excepția, în baza, prin intermediul, în lumina)*, jiné ne (*în ajunul, în susul, în paguba*).¹⁷

Skupiny připouští určení pomocí tázacího zájmena, které nahrazuje podstatné jméno v genitivu. Následkem antepozice byly vytvořeny různé situace: některé kontexty jsou přiměřené – neobsahují předložkové vazby: *din a elevului vină – din a căruia vină?; pe ale muntelui poale – pe ale căruia poale?; din a mașinii pricină – din a căruia pricină?*, jiné nejsou přirozené, ale ani je nelze vyloučit: *în al parcului centru – în al căruia centru?; pe al economiei plan – pe al cărei plan?; în a copilului preajmă – în a căruia preajmă?*, zatímco některé z nich vyloučily toto určení, což znamená, že by zjevně mohly být předložkovými vazbami – *în al mării larg – în al cărei larg?; în al râului lung – în al căruia lung?; în al lumii văz – în al cărei văz?*¹⁸

V případě těchto skupin bylo nejčastější jejich použití bez podstatných jmen a bez členu (s výjimkou: *la dreapta, la stânga, de-a lungul* atd.), přechod na příslovečnou vazbu. Ale ne všechny podporují tuto konverzi (**în pofidă, *în detriment, în decursul zilei – în decurs de, în dreptul mașinii – drept în drept, în drept*).

V rámci diferenciacie monolexematických skupin od skupin volných musíme brát v potaz tri diferenciační kritéria: sémantický rozdíl, výhradní výskyt a kontext.

Podle sémantického kritéria, pokud má podstatné jméno ve skupině stejný význam jako podstatné jméno ve volném kontextu, znamená to, že mezi prvky nedošlo ke spojení a nedostali jsme předložkovou vazbu: *din cauza amănării – cauza amănării; în centrul grădinii – centrul grădinii; cu excepția modelului – excepția modelului; în scopul convertirii – scopul convertirii* atd. Pokud existuje nějaký rozdíl ve významech, jde o předložkovou vazbu: *în fața magazinului – fața (fațada) magazinului; în vederea construcției – vederea (privirea) construcției*.

Silným argumentem pro názornou ukázkou statutu monolexematické skupiny je jejich výhradní výskyt ve skupině podstatného jména. Sem je nutné zahrnout i části typu: *pe potrivea dorișelor – pe potrivă – *potrivea dorișelor; în preajma lacului – în preajmă – *preajma lacului*, protože v příslovečné vazbě se podstatné jméno vyskytuje ve skupině s předložkou.

Kritérium sémantického rozdílu musí být použito pro všechny kontexty. Skupina je tak podmíněna podstatným jménem v genitivu. Existují části, v nichž skupiny nejsou předložkovými vazbami (*în mijlocul grădinii*), a jiné, v nichž předložkovými vazbami jsou (*în mijlocul oamenilor = printre oameni*). Tento princip je rozšířením principu sémantického rozdílu, protože pokud vezmeme v potaz páry výrazů *Vorbim pe marginea drumului / Marginea drumului are flori* a *Vorbim pe marginea problemei / * Marginea problemei*, můžeme zaznamenat, že v prvním páru má podstatné jméno *marginea* stejný význam (*pe marginea* není předložkovou vazbou), zatímco v druhém páru má podstatné jméno různé významy. Proto je skupina *pe marginea* předložkovou vazbou.¹⁹

Tudíž mohou být z původního inventáře vymezeny jakožto předložkové vazby s genitivem následující (některé z nich, ty podtržené, mohou být v kontextu volnými skupinami): *în cazul*, *în ciuda*, *în contul*, *în cursul*, *în decursul*, *în detrimentul*, *la dreapta*, *în dreptul*, *în fața*, *în*

fruntea, prin intermediul, la îndemână, în josul, de jur împrejurul, în jurul, în locul, în lumina, pe măsura, în mijlocul, pe parcursul, pe planul, în pofida, pe potrivă, în preajma, prin prisma, pe socoteală, în spatele, în stânga, în susul, în urma, în vederea.

2.2.2 Klasifikace předložek dle slovních druhů, se kterými se pojí

Použití předložek je vymezeno typem syntaktických vztahů mezi slovními druhy, se kterými se pojí, jakož i jejich lexikálním významem. Podstatná jména, zájmena, číslovky a slovesa používají pro uskutečnění syntaktických vztahů skoro všechny předložky, na rozdíl od přídavných jmen a příslovců, která vyjadřují méně syntaktických vztahů, a tudíž se pojí pouze s určitými předložkami.

Obecně lze podle tohoto kritéria rozdělit předložky na:

- a. předložky, které se pojí se slovesem (nebo slovesnou vazbou): s podstatným jménem, zájmenem nebo číslovkou s jmennou hodnotou (všechny předložky kromě *până*); se slovesem v infinitivu (předložka *a* a složené předložky s *a* – *de a, fără a, până a, spre a* atd.)
- b. předložky, které se pojí s podstatným jménem, zájmenem nebo s číslovkou: s podstatným jménem, zájmenem nebo číslovkou – v tomto případě se předložky liší v závislosti na podstatném jméně (*cu, de despre, din, dinspre, dintre, după, fără, pentru*); se slovesem v infinitivu (*a*) nebo v supinu (*de*); s příslovcem: *de, mai rar din, în, până (casa de sus, drumul până acolo)*
- c. předložky, které se pojí s přídavným jménem: s podstatným jménem nebo jeho substituentem – *de, în la, pe la, după*; se supinem – *de, la*;
- d. předložka, která pojí příslovce s jiným slovním druhem: s podstatným jménem, s jeho substituentem, s přídavným jménem, s příslovcem nebo s slovesem v supinu, je *de*.²⁰

2.2.3 Klasifikace předložek podle pádu, se kterým se pojí

Předložky a předložkové vazby mají morfologický tvar, jímž se pojí s určitým pádem. Pojí se výhradně buď s akuzativem, s genitivem nebo s dativem. U každého pádu předpokládají předložky a předložkové vazby příslovečnou klasifikaci, protože jsou uskutečňovány vztahy

podřízenosti.

V případě akuzativu mohou být předložky začleněny do skupin dle jejich příslovečných významů: místa (*pe, peste, dincolo de* atd.), času (*după, până, în vreme de* atd.), způsobu (*fără, contrar cu, conform cu* atd.), příčiny (*din cauză de, pe motiv de* atd.), účelu (*spre, pentru*) atd.

Předložky s dativem vyjadřují modální hodnotu (*potrivit, conform, contrar, asemenea, aidoma, așașderea*) a instrumentální hodnotu (*grație, datorită, mulțumită*).

Také předložky vážící se s genitivem předpokládají příslovečnou klasifikaci. Vyjadřují: místo (*în fața, înaintea, deasupra* atd.), způsob (*pe măsura, în lumina*), příčinu (*în vederea*), podmínku (*în locul*), přípustku (*în pofida, în ciuda*).

2.2.3.1 Problémy předložek s genitivem

a. Gramatická konverze. Předložky a předložkové vazby s genitivem obsahují podstatná jména se členem určitým příklonkovým ve formě jednotného čísla. Pokud již není nutná přítomnost podstatného jména, ztrácí člen a stanou se příslovci nebo příslovečnými vazbami (*În fața magazinului e o parcare – În față e o parcare*). Původně příslovce se za pomoci členu stala podstatnými jmény. Některé z nich využívají kontextuální konverze, aniž by ztratily člen (*la dreapta, la stânga, deasupra*), u jiných záleží na kontextu (*Este contra hotărârii – Este contra; Merge de-a lungul drumului – Merge de-a lungul*).

b. Pádový režim. Jsou známy dvě výjimky, a to tehdy, když po předložkách nebo předložkových vazbách následuje osobní a přivlastňovací zájmeno.

V prvním případě jde o syntaktický archaismus. Předložky se vyskytují i s dativem: *deasupra-mi, înaintea-mi*, v tomto případě je konstrukce podobná stavbě s přivlastňovacím dativem: *durerea-mi, fericirea-mi, viața-mi*. Některé z nich mají pouze přízvučné formy osobního zájmena. Proto jsou považovány za předložky pojící se s dativem (*asemenea ție, aidoma mie*).

Pokud po předložkách a předložkových vazbách následuje

přivlastňovací zájmeno, následně převezmou shodu v pádě s podstatným jménem. Stanou se z nich přivlastňovací zájmenná přídavná jména. Tento projev se zakládá na dvou jevech: formálních a sémantických rozdílech: z hlediska formálního mají zájmena a přivlastňovací přídavná jména v nominativu a akuzativu tvary *al meu*, *a mea*, *ai mei*, *ale mele* a v genitivu a dativu **alui meu*, **alei mele*, **alor mei*, **alor mele*. V případě *deasupra mea* lze pozorovat, že forma zájmena je nominativní a akuzativní. V nominativu se nevyskytují předložky, proto je *mea* z *înaintea mea* v akuzativu²¹. G. G. Neamțu ukazuje stejný problém při analogii forem mužského rodu (*împrejurul meu*) s ženským (*împotriva mea*)²². Ukázka pomocí shody předpokládá zachování fenoménu shody, jako je v případě vazby *în fața mea*, mezi *mea* a *fața* nebo v příkladu *în spatele meu* (*meu - spatele*). Z toho vyplývá, že *mea* není zájmeno, ale zájmenné přídavné jméno, které je ve shodě s podstatným jménem *fața* v rodě, čísle a pádě. Podle předložky *în* se nachází v akuzativu. V případě předložek, které prošly konverzí z příslovcí, je také splněna shoda, ale pouze se členem určitým ve skupině, který je nositelem gramatických významů rodu, čísla a pádu (*deasupra mea*).

Předložky *a* a *la*. Za daných podmínek se nominativ v akuzativu pojí s předložkou *a*, aby byl vyjádřen genitiv (např. *deasupra casei / deasupra a ceva înalt*), zatímco pro vyjádření dativu se používá *la* (*Le dau fetelor flori / Dau la fete flori*). Genitiv se povinně označuje předložkou *a* tehdy, když je číslovka v režimu podřízenosti (*angajarea a trei dintre ei / cărțile a doi copii*). Za stejných podmínek se dativ vyjadřuje pomocí předložky *la*: *A dat bomboane la doi (copii)*. Výjimečně následuje po předložce s dativem (*datorită, grație*) konstrukce s *a*, po níž následuje číslovka nebo kvantitativní neurčité zájmeno v hodnotě dativu: *grație a trei dintre ei / datorită a tot ceea ce știe*.²³

3. Předložky v češtině

3.1 Definice

Předložky jsou definovány jako neohebná slova²⁴. Vyjadřují obdobné okolnosti jako příslovce, tedy místo, čas, způsob, příčinu atd. Mají vlastní význam. Ten se však ukazuje pouze ve spojení předložky se jmény (podstatnými, méně často se zpodstatněnými přídavnými, se zájmeny a číslovkami), s nimiž se pojí²⁵. Předložky se nevyskytují samostatně.

Tento slovní druh vyjadřuje různé mluvnické vztahy. Zpravidla je brán zřetel na různé skutečnostní vztahy (např. místní, časové). Předložky řídí pád podstatných jmen, s nimiž tvoří předložkový pád (na zemi, v lednu).

Např. v (domě), do (školy), s (rodiči), k (Ivetě), pro (kamarádku), u (sochy), na (stole).

Předložkový pád, neboli spojení předložky se jménem, tvoří ve větě jeden větný celek. Nejčastěji je to příslovečné určení (půjdeme **do** kina). Může se však vyskytovat ve formě předmětu (myslela jsem **na** bratra), neshodného přívlastku (kamarádka **z** Itálie) nebo doplňku (byl prohlášen **za** zběhlíka).

Předložkové pády (= předložkové vazby) někdy pozbývají původního významu. Tehdy se mění na příslovce (příslovečné spřežky), jako nahoru, dokonce apod.

V případě **vlastních neslabičných předložek**, **s**, **z**, **v**, **k**, se pro lepší výslovnost používá jejich slabičná podoba (**se**, **ze**, **ve**, **ke**, zastarale **ku**). Tato slabičná podoba se používá tehdy, začíná-li slovo po předložce stejnou nebo podobnou souhláskou jako má předložka, nebo začíná-li skupinou tří souhlásek (**se** sestrou, **ze** zájmu, **ve** čtvrtek, **ke** koním apod.). Před skupinou dvou souhlásek mohou mít předložky jak podobu neslabičnou, tak podobu slabičnou (**k** prodavači, **ke** kronikáři apod.).

Předložka k může mít také podobu ku, a to v těchto ustálených spojeních (před slovem začínajícím retnou souhláskou -p-): ku podivu

(lze také psát jako příslovečnou spřežka **kupodivu**), zast. potom **ku** pomoci, **ku** prospěchu atd. Při čtení matematických výrazů se také můžeme setkat s předložkou **ku**, a to: $a : b = c : d$ [á **ku** bé = cé **ku** dé].

U slabičných předložek zakončených na souhlásku (**od**, **nad**, **pod**, **bez** apod.) se můžeme setkat s podobou **ode**, **nade**, **pode**, **beze** (např. **ode** dveří, **pode** mnou, **beze** všeho apod.)²⁶.

Cizím odborným názvem se rozšíření neslabičných předložek (nebo slabičných předložek zakončených na souhlásku) o samohlásku –e- (popř. –u-) nazývá vokalizace (předložek). Jejich forma je potom vokalizovaná.

3.2 Klasifikace

3.2.1 Předložky vlastní a nevlastní

Předložky dělíme na **vlastní** (původní) a **nevlastní** (nepůvodní).

Cizím odborným názvem lze předložky také rozdělit na vlastní (primární) a nevlastní (sekundární).

3.2.1.1 Předložky vlastní

Předložky vlastní (původní, primární) jsou taková slova, která se mohou vyskytovat pouze s významem předložek (v předložkových pádech, např. **o**, **s**, **na** apod.)

*Předložky vlastní (původní) se v řeči vyskytují jako předpony. Zde lze uvést příklady **pronést**, **zanést**, **přinést** aj. Předložka **k** se však jako předpona nevyskytuje. Dále předložky **bez** a **proti** nejsou považovány za slovesné předpony.*

Vlastní předložky dělíme do dvou skupin:

- a. **neslabičné** – například **o** (pojící se s lokálem), **k** (pojící se s dativem)
- b. **slabičné** – např. **do**, **bez**, **za**

3.2.1.2 Předložky nevlastní

Předložky nevlastní (nepůvodní, sekundární) jsou taková slova, která podle souvislosti můžeme považovat i za jiný slovní druh. Může

to být buď příslovce nebo pád podstatného jména. Jde tu hlavně o předložky jako **kolem**, **místo**, **pomocí** apod. Např. **kolem** parku – prošel **kolem**, **místo** tebe – držel mi **místo**, **pomocí** jazyka – byl mi užitečnou **pomocí** apod.

*Nevlastní (nepůvodní) předložky vznikly původně z jednoduchých slov, např. místo, kolem apod. V některých případech ovšem původní slovo zaniklo, a proto dnes souvislosti daných předložek s jiných slovním druhem nepociťujeme (např. **kromě**, **vedle** apod.). Vyskytuje se však mezi nimi spojitost jednak znaková, ale také přízvučná.*

Z tohoto důvodu mají nevlastní předložky zpravidla původní genitivní vazbu, méně často akuzativní a dativní.

Nevlastní předložky se pojí s genitivem, např. **kolem** přítele, **pomocí** knihy, **místo** tebe, **kolem** sochy apod. Pouze předložky **mimo**, **skrz**, **vyjma** se pojí s akuzativem (**mimo** mě, **skrz** kov, **vyjma** pana ředitele). Předložky **kvůli**, **vůči**, **díky** se pojí dativem (**kvůli** kočce, **vůči** mně, **díky** Radkovi) a předložka **mezi** se pojí jak s akuzativem, tak i s instrumentálem (u akuzativu se ptáme na otázku „kam?“ a u instrumentálu se ptáme na otázku „kde?“. Např. **mezi** děvčata – **mezi** děvčaty aj.).

Mezi nevlastní předložky jsou považovány i předložkové pády typu **za účelem**, **v rámci**, **vzhledem k**, **v souladu s čím**, **na rozdíl od** apod.

*Nevlastní předložky **následkem**, **vlivem**, **dík(y)** a předložkové výrazy **v rámci**, **za účelem**, **v důsledku** nejsou považovány za nesprávné, jejich použití je však omezeno. Můžeme se s nimi setkat v knižní a odborné podobě a je třeba je užívat v jejich přesném smyslu. **Za příčinou** je považováno za zastaralé.*

3.2.2 Klasifikace předložek podle pádů, se kterými se pojí

Každá předložka se pojí minimálně s jedním pádem. Existují však i předložky, které se pojí s více pády. Nelze pojit předložky s nominativem (je používán jako podmět). Vyskytuje se tu jediná výjimka, a to neologické předložky **kontra**, **versus**. Jejich použití však není běžné. Dále se žádná předložka nepojí s vokativem. Tento pád je

používán pro oznamování a volání. Pokud je řeč o lokálu, je vždy používán s předložkou.

V několikanásobných výrazech, kde jsou předložkové pády souřadně spojeny stejnou předložkou, se tato u jednotlivých členů někdy opakuje, jindy nikoli:

- a. předložka se vždy opakuje, je-li druhý (nebo další) člen několikanásobného výrazu připojen jiným spojovacím výrazem nežli spojkou. Pokud je připojen spojkou (často dvojitou) nebo je-li připojen beze spojky, předložka se opakuje tehdy, jsou-li členy v jiném poměru než slučovacím. Předložka se rovněž opakuje tehdy, jsou-li členy několikanásobného výrazu odděleny vsuvkou nebo vloženou vedlejší větou. Např. šel hned **na** jednu, hned **na** druhou stranu; vyzná se jak **v** kuchyni, tak **v** umění; myslel nejen **na** sebe, ale i **na** svoje přátele; setkává se **s** lítostí, ale i **s** posměchem; nelze pochybovat **o** jeho snaze, **o** jeho dobrých úmyslech.
- b. je-li druhý (nebo další) člen ve slučovacím poměru připojen spojkou, nebo je-li přiřazen beze spojky, předložka se buď opakuje, nebo nikoli. Předložka se neopakuje zpravidla tehdy, jsou-li jednotlivé členy významově paralelní, souřadné (mohou být i synonymy), do popředí tak vystupuje nadřazený význam celku, jehož jsou součástí. Opakováním předložky zdůrazníme významovou samostatnost jednotlivých členů. Celý výraz se tak stává významově výrazněji rozčleněným. Předložku neopakujeme v některých ustálených spojeních. Dále tento slovní druh neopakujeme, jsou – li členy rozvity společným přívlastkem, nebo jsou – li závislé jako několikanásobný přívlastek na společném řídicím podstatném jméně. Např. oblečení je poházeno **po** zemi, posteli, stole; je zodpovědný **za** blaho a pořádek tohoto města; **za** sedmero horami a řekami; přečetli jsme si **o** nových způsobech a metodách práce s tímto přístrojem; bojuje **za** právo a spravedlnost. **Ale**: místnost **se** dvěma okny a **se** čtyřmi dveřmi.

V rozvitých větných členech, které mají za základ předložkový pád, se předložka obvykle neopakuje. Výjimku tvoří ojedinělé příklady

opakování, se kterými se můžeme setkat v básnickém stylu. Např. „Tam pod horami, pod vysokými.“ (Bezruč, P., Slovanské písně)

Ve starším jazyce se předložka obvykle opakovala ve výrazech typu *to všechno, ti všichni*. Např. **přes** to **přese** všechno (neuspěl), **z** toho **ze** všeho (vyplývá) apod. V současném jazyce se předložka u těchto výrazů už tak často neopakuje: **přes** to všechno (neuspěl), **z** toho všeho (vyplývá) apod.

Většina předložek, obzvláště sekundárních, se pojí s jedním pádem. Jsou to následující předložky:

- a. s genitivem: **během, bez, blízko, dle, do, kolem, kromě, místo, od, okolo, podle, pomocí, prostřednictvím, stran, u, vedle, z, zpola, zpoza**;
- b. s dativem: **díky, k, kvůli, oproti, proti, vůči**;
- c. s akuzativem: **kromě, mezi, mimo, na, nad(e), o, ob, pod(e), pro, před, přes, skrz, v, za**;
- d. s lokálem: **na, o, po, při, v**;
- e. s instrumentálem: **mezi, nad, pod, před, s**.

Se dvěma pády se pojí následující předložky:

- a. s akuzativem a lokálem: **na, po, v** (v příslovečném určení se rozlišují podle významu: u akuzativu se ptáme na otázku „kam?“ a u lokálu se ptáme na otázku „kde?“ Např. **na** skříni – **na** skříň aj. nebo podle vazby slovesa. Např. u akuzativu jsou to výrazy typu: vzpomínat **na** někoho, věřit **v** něco; v případě lokálu jsou to slovesa druhu: toužit **po** něčem apod.), **o** (rozlišuje se pouze podle vazby: mluvit **o** někom, snažit se **o** něco);
- b. s akuzativem s instrumentálem: **nad, pod, před, za** (u akuzativu se ptáme na otázku „kam?“ a u instrumentálu se ptáme na otázku „kde?“. Např. **pod** stůl – **pod** stolem apod. nebo se orientujeme podle vazby: volit **za** prezidenta apod.).

*Knižně (hlavně v některých ustálených spojeních) a zastarale se vyskytuje význam předložky **v** (pojící se s lokálem) ve formě **u**. Je to*

hlavně ve spojeních začínajících na retnou souhlásku. Např. být u vytržení, u vědomí své chytrosti apod.

Předložka **za** se pojí kromě akuzativu a instrumentálu i s genitivem. Vyskytuje se hlavně v časovém významu, ptáme se na otázku „kdy?“ (např. **za** dne apod.).

Při používání předložek je třeba brát zřetel na jejich významovou správnost a slohovou vhodnost.

3.2.3 Předložky **s** a **z**

Předložky **s** a **z** při mluvě často nerozlišujeme. Např. ve výrazech **s** bratrem vyslovíme psané **s** jako **z**, zatímco ve výrazech **z** knihy vyslovujeme psané **z** jako **s**). Psaní předložek **s** a **z** se však neřídí výslovností, pouze jejich významem.

S instrumentálem se pojí pouze předložka **s**: **s** bratrem, **s** penězi, **s** kolem, **s** knihami, **se** světlem apod.

Ve starých verzích Pravidel českého pravopisu se uvádí, že ve spojení s genitivem musíme rozlišovat u jednotlivých částí těla nebo u předmětů (např. nábytku), vychází – li děj z jejich **povrchu** nebo z jejich **vnitřku**. Předložka **s** vyjadřuje pohyb, směr s povrchu pryč, po povrchu dolů (setřít vodu **se** stolu, vzít **se** židle, sejmut klobouk **s** hlavy apod.). Předložka **z** vyjadřuje pohyb, směr zevnitř (vytáhnout trn **z** paty, vyndat **ze** skříně, téct **z** nosu).

Ve všech ostatních případech se píše předložka **z**: **z** kovu, **ze** zlata, **z** mechu, přijel **z** Brna, největší **z** chlapců, pít **ze** skleničky, vymýšlet **z** hlavy, přicházet **z** města, **z** pusy apod.²⁷

S akuzativem se předložka **s** pojí pouze ve výrazech **být s to**, **kdo s koho**, a objevuje se jen knižních výrazech.

V současných Pravidlech²⁸ je uvedeno, že dnes lze předložku **z** vždy použít ve spojení s genitivem. Její použití místo předložky **s** není chybné. Předložku **s** lze použít pouze v případě, kdy autor považuje za nutné naznačit použitou předložku za výsledek pohybu, tedy **z** povrchu pryč od směřování zevnitř (vzít talíř **ze** stolu x vzít talíř **se** stolu)

Dále se s těmito vazbami můžeme setkat v zastaralých nebo lidových obrazech jako: je jedna hodina **s** půlnoci, **kdo s koho** atd.

3.2.4 Speciální případy

Je nutné upozornit na tyto předložky:

- a. předložka **dle** je knižní (např. **dle** normy apod.). Obvykle se používá ve stejném významu jako předložka **podle**;
- b. předložky **okolo**, **kolem** lze používat i ve významu „mimo, podél“. Např. *Přešel **kolem** nás bez jediného pohledu*;
- c. předložky **kromě**, **mimo**, **vyjma** jsou synonymy (= „vyjímajíc, nepočítajíc v to“ apod.). Předložka **kromě** se pojí s genitivem, **vyjma** (zast. **vyjmouc**) a **mimo** se pojí s akuzativem;
- d. předložka **kvůli** se používá jak pro osoby, tak i pro věci. Např. ***kvůli** Hance, **kvůli** autu*;
- e. ve spisovném jazyce se místo předložky **ohledně (toho)** používá výraz ***v té věci***. Knižně lze též použít **stran (toho)** apod.;
- f. předložka **oproti** je považována za zastaralou a knižní;
- g. použití předložky **proti** je ve významu podmínky nebo výměny zastaralé; lze ji nahradit jiným vyjádřením, např. předložkou **na** (***na** doklad – místo **proti** dokladu*);
- h. předložka **skrz** je vhodně použita ve významu průniku nějakým prostředím (***skrz** sklo apod.*). Dále je správně použita v přeneseném významu, kdy označuje prostřednictví nebo prostředníka (***skrz** tajemníka, **skrz** vedení firmy*). Pouze ve významu příčiny nebo důvodu je považována za nespisovnou: ***skrz** Helenu (jsem se bouchla do ruky) apod.*

*Použití nevlastních předložek **následkem**, **vlivem**, **dík(y)** a předložkových vazeb **v rámci**, **za účelem**, **v důsledku** je správné, ale zároveň je omezeno pouze na knižní a odborné vyjadřování. Proto je třeba je používat v jejich přesném smyslu; předložková vazba **za příčinou** je považována za zastaralou.*

3.2.5 Neologické předložky

Přejaté předložky, jako jsou např. **à la**, **à**, **kontra**, **versus**, stojí za danými podstatné jméno. Např. salát **à la** Russe, film Kramerová **versus** Kramer apod.

4. Předložky v překladu beletristických a memoárových textů

4.1 *Baltagul (Tři jezdci)*, Mihail Sadoveanu

4.1.1 Rumunská verze²⁹

Pozn. Román *Baltagul (Tři jezdci)* od Mihaila Sadoveana vznikl v období mezi dvěma světovými válkami a navazuje na tradicionalistickou linii rumunského písemnictví. To také vysvětluje výběr tématu odkazujícího k lidové baladě, perspektivu vyprávění, ale i styl, pro nějž je příznačný specifický rejstřík, založený na krajovém, archaickém a lidovém jazyce, což se odráží i v oblasti fonetické, lexikální, morfologické a syntaktické.

Co se týče použití předložek v morfologických kategoriích, lze pozorovat častý výskyt akuzativu a genitivu. Předložky pojící se s dativem jsou použity řídčeji a můžeme si také všimnout nepřítomnosti neologických předložek.

- Předložky s akuzativem: *la, pe, cu, în, din, de, despre, pentru*
- Předložky / předložkové vazby s genitivem: *asupra, deasupra, dedesubtul, împotriva, în fața, în jurul*
- Předložky s dativem: *potrivit*

Příklady textů:

1. *Munteanului i-i dat să-și câştige pânea cea de toate zilele cu toporul ori cu cața. Cei cu toporul dau jos brazii din pădure și-i duc la apa Bistriței; după aceea îi fac plute pe care le mână până la Galați, la marginea lumii.* (kap. I, str. 9)

cu (*toporul*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *toporul* (přísllovečné určení prostředku)

cu (*toporul*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *toporul* (jmenný přívlastek předložkový)

din (*pădure*) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *pădure* (jmenný přívlastek předložkový)

la (*apa*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *apa* (příslovečné určení místa)

pe (*care*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází vztažné zájmeno *care* (přímý předmět)

până la (*Galați*) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *Galați* (příslovečné určení místa)

la (*marginea*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *marginea* (přístavek).

2. *În câteva clipe, uneltele de bucătărie de subt șandramaua șubredă de-afară își luară locul în tindă, pe prichici și-n jurul hornului. Cofa intră la locul vechi, după ușă. Mitrea coborî gâfâind, căută ulcica, o cufundă în apă și bău cu sete, pufnind, apoi deșertă îndărăt ce rămăsese(...) Femeia nu răspunse. Privi în juru-i cu obrazul deodată împietrit și văzu totul rece și umed subt sloată.*
(kap. II, str. 16)

de (*bucătărie*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *bucătărie* (jmenný přívlastek předložkový)

de *subt* (*șandramaua*) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *șandramaua* (jmenný přívlastek předložkový)

în (*tindă*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *tindă* (příslovečné určení místa)

pe (*prichici*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *prichici* (příslovečné určení místa)

-n *jurul* (*hornului*) – předložková vazba pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *hornului* (příslovečné určení místa)

în (*apă*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *apă* (přímý předmět)

cu *sete* – jednoduchá předložka, která vstupuje do spojení příslovečné vazby (příslovečné určení způsobu)

în *juru* (*-i*) – předložková vazba pojící se s dativem (přivlastňovací dativ), doprovází zájmeno *-i* (příslovečné určení místa)

cu (*obrazul*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *obrazul* (příslovečné určení způsobu)

3. *Câinele își conținu dușmănia împotriva dobitoacelor. Se întoarse asupra oamenilor. Apoi cotti pe lângă parmalăcul podului, în râpă. Se duse așa o bucată la vale, pe o pajiște nouă, care lucea în soare, - și iar veni la drum.* (kap. XIII, str. 97)

împotriva (*dobitoacelor*) – jednoduchá předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *dobitoacelor* (jmenný přívlastek genitivní)

asupra (*oamenilor*) – jednoduchá předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *oamenilor* (nepřímý předmět)

pe lângă (*parmalăcul*) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *parmalăcul* (příslovečné určení místa)

pe (*o pajiște*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *o pajiște* (příslovečné určení místa).

4. *Trebuie să iasă împotriva dușmanului, din porunca lui Dumnezeu, toate dovezile, și-atuncea doresc să-l văd zbătându-se cum s-a zbătut omul meu în râpă. Dacă-aș putea să-l lovesc și eu cu același baltag, în locul unde l-a pălit el pe Nechifor Lipan, m-aș simți mai ușurată. Dar asta nu se poate; nici pe Gheorghiiță, care-i încă prost și copil, nu-l pot pune.* (kap. XV, str. 113)

împotriva (*dușmanului*) – jednoduchá předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *dușmanului* (nepřímý předmět)

din (*porunca*) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *porunca* (příslovečné určení prostředku)

cu (*baltag*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *baltag* (nepřímý předmět)

pe (*Gheorghiiță*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *Gheorghiiță* (přímý předmět).

5. *În fața iconostasului se opri și salută pe sfinți cu mare înfrângere, aplecându-se adânc, cu mâna dreaptă până la pământ. (...)Trecu la*

sfeșnice și așeză făclioarele de ceară pe care le adusesese de acasă învălite în năframă. (kap. V, str. 34)

în fața (iconostasului) – předložková vazba pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *iconostasului* (příslovečné určení místa)
de (ceară) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *ceară* (jmenný přívlastek předložkový)

6. *Locuitorii aceștia de sub brad sunt niște făpturi de mirare. Iuți și nestatornici ca apele, ca vremea; răbdători în suferinți ca și-n ierni cumplite, fără griji în bucurii ca și-n arșițele lor de Cuptor, plăcându-le dragostea și beția și datinile lor de la începutul lumii, ferindu-se de alte neamuri și de oamenii de la câmpie și venind la bârlogul lor ca fiara de codru, mai cu samă stau ei în fața soarelui c-o inimă ca din el ruptă: cel mai adesea se dezmiardă și lucește – de cântec, de prietinie.* (kap. X, str.65)

în (suferinți) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *suferinți* (příslovečné určení vztahu)

în fața (soarelui) – předložková vazba pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *soarelui* (příslovečné určení místa)

7. *Părintele Daniil aștepta, cu condeiul în mână, aplecat din scaun asupra mesei și cu pieptul păros desfăcut, ca pentru o muncă nu tocmai ușoară.* (kap. III, str. 23)

din (scaun) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *scaun* (příslovečné určení způsobu)

asupra (mesei) – jednoduchá předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *mesei* (nepřímý předmět)

pentru (o muncă) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *o muncă* (příslovečné určení způsobu).

8. *Baba rămase cu ochii ațintiți asupra gazorniței care-și pâlpâia sâmburele de lumină de pe prichiciul hornului.*

– *Lumea asta-i rea, draga mătușei, se tângui ea cu jale, făcându-și gura pungă și clatinând din cap. Am înțeles despre soțul*

dumitale Nechifor Lipan că a ajuns cu bine la locul acela la Dorna, unde trebuia să cumpere oi de la niște ciobani. (kap. IV, str. 26)

asupra (*gazorniței*) – jednoduchá předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *gazorniței* (nepřímý předmět)

de pe (*prichiciul*) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *prichiciul* (jmenný přívlastek předložkový)

despre (*soțul*) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *soțul* (nepřímý předmět)

de la (*niște ciobani*) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *niște ciobani* (nepřímý předmět).

9. *Gheorghiță era flăcău sprâncenat ș-avea ochii ei. Nu prea era vorbareț, dar știa să spuie destul de bine despre cele ce lăsase și cele ce văzuse. Avea un chimir nou și-i plăcea, vorbind, să-și desfacă bondița înflorită și să-și cufunde palmele în chimir.* (kap. V, str. 29)

despre (*cele*) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází ukazovací zájmeno ve zkrácené formě *cele* (nepřímý předmět)

în (*chimir*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *chimir* (nepřímý předmět).

10. *Acu șapte ani a lovit-o pentru o alta. Într-un an au fost ochi negri; într-altul niște ochi albaștri de nemțoaică. Înțelegea ea într-o privință că, pentru un bărbat ca dânsul, acelea-s petreceri – cum bei un pahar de vin, ori cum rupi o creangă. Ea era deasupra tuturor; avea într-însa o putere și o taină, pe care Lipan nu era în stare să le dezlege.* (kap. VIII, str. 57)

pentru (*o alta*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *o alta* (nepřímý předmět)

de (*nemțoaică*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *nemțoaică* (jmenný přívlastek předložkový);

pentru (*un bărbat*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *un bărbat* (nepřímý předmět)

deasupra (*tuturora*) – složená předložka pojící se s genitivem, doprovází neurčité zájmeno *tuturora* (nepřímý předmět)

11. *Soarele își slobozise iarăși puterile. Urcând șoseaua cea mare șerpuită peste Stânișoara, Vitoria și Gheorghică auziră glasul puhoaielor. Acest zvon creștea mai ales când treceau peste arcurile marilor poduri de piatră, deasupra prăpăstiilor.* (kap. XII, str. 89)

de (*piatră*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *piatră* (jmenný přívlastek předložkový)

deasupra (*prăpăstiilor*) – jednoduchá předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *prăpăstiilor* (přístavek).

12. *Chiar în clipa aceea cânele s-a zvârlit asupra lui. El l-a pălit cu piciorul dedesubtul botului. Calul tresărise de spaimă. Când a fost împins, s-a dus de-a rostogolul. Cânele s-a prăvălit și el.* (kap. XVI, str. 119)

asupra (*lui*) – jednoduchá předložka pojící se s genitivem, doprovází osobní zájmeno *lui* (nepřímý předmět)

dedesubtul (*botului*) – složená předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *botului* (příslovečné určení místa)

de (*spaimă*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *spaimă* (příslovečné určení příčiny).

13. *Potrivit sfaturilor și hotărârilor, mama și feciorul au lăsat cojoacele cele grele și o parte din tarhat la hanul lui domnu' Iorgu Vasiliu, și au trecut pe câteva zile dincolo de munte, la Sabasa.* (kap. XII, str. 89)

potrivit (*sfaturilor*) – jednoduchá předložka pojící se s dativem, doprovází podstatné jméno *sfaturilor* (nepřímý předmět)

pe – pentru – (*zile*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *zile* (příslovečné určení času)

4.1.2 Česká verze³⁰

Příklady textů:

1. *Horalu je určeno dobývati si svůj chléb vezdejší sekerou nebo pastýřskou holí. Ti se sekyrou porážejí v lese jehličnaté stromy a plaví je po řece Bistrici; potom je spojí ve vory a dopravují je až do Galace, na konec světa.* (kap. 1, str. 7)

sekyrou – podstatné jméno v instrumentálu (přísluvečné určení způsobu)
se (*sekyrou*) – neslabičná předložka vokalizovaná pojící se s instrumentálem, doprovází podstatné jméno *sekyrou* (přísluvečné určení způsobu)

v (*lese*) – neslabičná předložka pojící se s lokálem, doprovází podstatné jméno *lese* (přísluvečné určení místa)

po (*řece*) – slabičná předložka pojící se s lokálem, doprovází podstatné jméno *řece* (přísluvečné určení místa)

ve (*vory*) – neslabičná předložka vokalizovaná pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *vory* (předmět)

do (*Galace*) – slabičná předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno vlastní *Galace* (přísluvečné určení místa)

na (*konec*) – slabičná předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *konec* (přísluvečné určení místa)

2. *V několika okamžicích bylo kuchyňské nářadí přeneseno z prkenné boudy a znovu postaveno na své místo u ohniště. Vědro se octlo také tam, kde bývalo obvykle, za dveřmi. Mitrea slezl odfukuje si, hledal džbánek, ponořil jej do vody a dychtivě a srkavě se napil, a co mu zbylo, vliv zpět do džberu. (...) Žena neodpověděla. Rozhlédla se ztrnule kolem sebe a uviděla vše studené a zvlhlé nečasem.* (kap. 2, str. 16 – 17)

kuchyňské – přídavné jméno tvrdé v nominativu (přívlastek shodný)

z (*boudy*) – neslabičná předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *boudy* (přísluvečné určení místa)

na (*místo*) – slabičná předložka pojící se s lokálem, doprovází podstatné jméno *místo* (příslovečné určení místa)

u (*ohniště*) – neslabičná předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *ohniště* (přívlastek neshodný)

do (*vody*) – slabičná předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *vody* (příslovečné určení místa)

dychtivě – příslovce (příslovečné určení způsobu)

kolem (*sebe*) – slabičná předložka pojící se s akuzativem, doprovází zájmeno osobní vztažné *sebe* (příslovečné určení místa)

ztrnule – příslovce (příslovečné určení způsobu)

3. *Pes přestal se svým nepřátelstvím k zvířatům. Přiběhl k lidem. Potom se nahnul přes zábradlí mostu dolů do propasti. Šel kousek dolů do údolí, až k mladému trávníku, který svítil v záři slunce – a zase přiběhl na silnici.* (kap. 13, str. 124)

k (*zvířatům*) – neslabičná předložka pojící se s dativem, doprovází podstatné jméno *zvířatům* (přívlastek neshodný)

k (*lidem*) – neslabičná předložka pojící se s dativem, doprovází podstatné jméno *lidem* (příslovečné určení místa)

přes (*zábradlí*) – slabičná předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *zábradlí* (příslovečné určení místa)

k (*trávníku*) – neslabičná předložka pojící se s dativem, doprovází podstatné jméno *trávníku* (příslovečné určení místa)

4. *Z rozkazu božího musí se proti nepříteli objevit všechny důkazy, a potom bych ho ráda viděla, jak se bude bezmocně svíjet, jako se svíjel můj muž v propasti. Kdybych ho mohla i já uhodit tím čakanem tam, kam on uhodil Nichifora Lipana, ulehčilo by se mi. Ale to nelze. Ani Gheorghicu tím nemohu pověřit, neboť ten je ještě hloupý a dětinský.* (kap. 15, str. 146)

z (*rozkazu*) – neslabičná slabika pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *rozkazu* (příslovečné určení příčiny)

proti (*nepříteli*) – slabičná předložka pojící se s dativem, doprovází podstatné jméno *nepříteli* (přívlastek neshodný)

čakanem – podstatné jméno v instrumentálu (přísllovečné určení způsobu – prostředek)

Gheorghicu – podstatné jméno vlastní v akuzativu (předmět)

5. *Před ikonostasem se zastavila a pozdravila svaté pokorným hlubokým úklonem, až se pravicí dotkla země. (...) Postoupila ke svícňům a zabodla do nich voskové svíčky, jež přinesla z domu, zabalené v šátku.* (kap. 5, str. 40)

před (ikonostasem) – slabičná předložka pojící se s instrumentálem, doprovází podstatné jméno *ikonostasem* (přísllovečné určení místa)

voskové – přídavné jméno tvrdé pojící se s akuzativem (přívlastek shodný)

6. *Lidé, kteří bydlí pod jehličnatými lesy, jsou podivná stvoření. Rychlí a nestáli jako voda, jako čas; trpělivi v utrpení jako v úporné zimě, bezstarostní v zábavě jako v palčivém létě, s velkým zalíbením holdují lásce a pití i svým obyčejům o počátku světa; vyhýbají se jiným lidem i obyvatelům nížiny a vracejí se do svých brlohů jako lesní šelma – především však stojí v slunečním světle se srdcem jakoby ze slunce vytrženým: se srdcem veselým a zářícím – překypujícím zpěvem a přátelstvím.* (kap. 10, str. 81)

v (utrpení) – neslabičná předložka pojící se s lokálem, doprovází podstatné jméno *utrpení* (předmět)

ve (světle) – neslabičná předložka pojící se s lokálem, doprovází podstatné jméno *světle* (přísllovečné určení místa)

7. *Otec Danila čekal s perem v ruce, sklonil se nad stůl, jako před prací ne právě snadnou. Hrud' porostlá chloupky se mu obnažila.* (kap. 3, str. 26)

nad (stůl) – slabičná předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *stůl* (přísllovečné určení způsobu)

před (prací) – slabičná spojka pojící se s instrumentálem, doprovází podstatné jméno *prací* (přísllovečné určení způsobu)

8. Stařena upřela zrak na petrolejku, jež matně ozařovala přípeci.

„Svět je zlý, drahá děvečko,” naříkala plačtivě, sešpulila ústa a potřásla hlavou. „Dozvěděla jsem se, že se tvůj muž Nichifor Lipan dostal dobře až do Dorny, kde měl koupit ovce od několika pastýřů.” (kap. 4, str. 29)

na (*petrolejku*) – slabičná předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *petrolejku* (přísllovečné určení místa)

přípeci – podstatné jméno středního rodu vzor stavení, akuzativ (předmět)

že se – spojka + zájmeno osobní zvráté

od (*pastýřů*) – slabičná předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *pastýřů* (předmět)

9. Gheorghica byl chlapec s hustým obočím a oči měl jako matka. Nebyl příliš mluvný, ale dovedl dost dobře líčit, co zažil a viděl. Měl nový opasek a proto se zálibou otvíral při řeči kabátec s vyšitými květy a strkal ruce za opasek. (kap. 5, str. 34)

co zažil – vedlejší věta předmětná

za (*opasek*) – slabičná předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *opasek* (přísllovečné určení místa)

10. Před sedmi lety ji uhodil pro jinou ženu. V jednom roce to byly černé oči; v druhém modré oči jedné Němky. Pochopila to tak, že pro muže, jako je on, jsou to pouhé kratochvíle – jako piješ pohár vína nebo jako zlomíš větev. Ona byla nade všechny ženy; měla v sobě moc a tajemství, kterých Lipan nebyl s to rozluštit. (kap. 8, str. 71)

pro (*jinou ženu*) – slabičná předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *ženu* rozvitě přídavným jménem *jinou* – přívlastek shodný (přísllovečné určení příčiny)

jedné Němky – genitiv, doprovází podstatné jméno *Němky* rozvitě přídavným jménem *jedné* – přívlastek neshodný (rozvinutý přívlastek neshodný)

pro (muže) – slabičná předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *muže* (předmět)

nade (všechny) – slabičná předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno rozvitě zájmenem neurčitým (přívlastek neshodný)

11. *Slunce opět osvobodilo svoje síly. Když Vitoria i Gheorghica stoupali po hadovitě se vinoucí cestě přes Stynišoaru, slyšeli hlas vodních přívalů. Tento hluk vzrůstal, zvláště když jeli přes kamené mosty, klenoucí se nad horskými stržemi.* (kap. 12, str. 113)

kamené – přídavné jméno tvrdé pojící se s akuzativem (přívlastek shodný)

nad (stržemi) – slabičná předložka pojící se s instrumentálem, doprovází podstatné jméno *stržemi* (přísllovečné určení místa)

12. *V témže okamžiku se na něho vrhl pes. Kopl ho nohou pod čenich. Kuň se leknutím vzepjal. Když byl bodnut, zřítel se dolů. Také pes zmizel.* (kap. 16, str. 154)

na (něho) – slabičná předložka pojící se s akuzativem, doprovází zájmeno osobní *něho* (předmět)

pod (čenich) – předložka slabičná pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *čenich* (přísllovečné určení místa)

leknutím – instrumentál, doprovází podstatné jméno *leknutím* (přísllovečné určení příčiny)

13. *Jak se uradili a rozhodli, nechali matka se synem těžké kožichy a část nákladu v hostinci pana Iorga Vasilie a zajeli na několik dní na druhou stranu hor do Sabasy.* (kap. 12, str. 113)

jak se uradili – vedlejší věta přísllovečná časová

na (několik dní) – slabičná předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *dní* rozvitě číslovkou neurčitou *několik* s funkcí přívlastku neshodného (přísllovečné určení času)

4.1.3 Syntéza

text č. 1

Překladatelka v tomto prvním textu využila rozdílů mezi češtinou a rumunštinou, spočívajícím v rozdílném počtu pádů. Z originálního textu přeložila spojení „**cu** toporul” do české formy „sekerou” a pozměnila tak i druh příslovečného určení. V rumunštině je to příslovečné určení prostředku, zatímco v češtině je použito příslovečné určení způsobu. Jmenný pád se díky předložkám liší. V rumunštině se předložka **cu** pojí s akuzativem, zatímco v češtině se její ekvivalent **s** váže s instrumentálem.

„**Cu** toporul” je přeloženo „**se** sekyrou”. V tomto případě je v originále použit tvar jmenného přívlastku předložkového, zatímco v češtině jde o příslovečné určení způsobu. Stejně jako v předchozím případě je použito v češtině instrumentálu, zatímco v rumunštině je použito akuzativu. Významově se obě spojení liší.

„**Din** pădure” se proměnilo v českém překladu ve vazbu „**v** lese”. V originále toto spojení představuje jmenný přívlastek předložkový. V češtině překladatelka užila formu příslovečného určení místa. I pád je odlišný: v rumunštině je to akuzativ, a to díky předložce **din**. Na opačné straně, v češtině, to je lokál, představovaný předložkou **v**. Pokud bychom chtěli doslovně překládat daný text, **din** by znamenalo **z**.

Vazba „**la** apă” je přeložena vazbou „**po** řece” a zastupuje jmenný doplněk. V češtině je toto spojení příslovečným určením místa. Jmenné pády se liší. V originále jde o akuzativ, uvozený předložkou **la**, ale v češtině je to lokál, zastupovaný předložkou **po**, protože tento slovní druh se pojí právě s tímto pádem.

Stejně jako v rumunštině v případě spojení „**pe** care”, byl i v českém „**ve** vory” byl použit předmět. V originále se jedná o předmět přímý, zatímco v češtině je to případ akuzativního. Odlišný je smysl předložky, který je dán druhem mluvy. Dnes by tento překlad nebyl použit nebo pouze v básnickém stylu. Mohli bychom toto spojení předložky s podstatným jménem přeložit jako „**na** vorech” a zároveň

bychom preformulovali celou větu. V tomto případě by to bylo příslovečné určení způsobu a lokál, představovaný předložkou **na**.

Spojení „**până la Galați**” je přeloženo jako „**až do** Galace”. Česká verze má funkci příslovečného určení místa, stejně jako v rumunštině. Shodné jsou i jmenné pády, a to akuzativní. Co se týče doslovného významu, překlad odpovídá originálu.

„**La marginea**” je převedeno do významu „**na** konec”. V českém překladu má podobu příslovečného určení místa, v originále představuje přístavek. Obě verze jsou v akuzativním pádu, doslovný překlad odpovídá.

text č. 2

Na začátku druhé ukázky bylo přeloženo „**de bucătărie**” pomocí českého přídavného jména tvrdého „**kuchyňské**”, které v obou jazycích představuje přívlastek. V rumunštině je to jmenný přívlastek předložkový, zatímco v překladu to je přívlastek shodný. V tomto textu je ukázáno, že některá česká přídavná jména se mohou překládat do rumunštiny za pomoci vazeb mezi předložkou a dalšími slovními druhy. V tomto případě se pády liší, v rumunštině je použito akuzativu, v češtině je použito nominativu.

„**De subț șandramaua**” bylo převedeno jako „**z** prkenné boudy”. V originále má funkci jmenného přívlastku předložkového, zatímco v překladu je to příslovečné určení místa. V tomto případě vynechala překladatelka **subț**, což znamená „**pod**”. Celý doslovný překlad by zněl: „**z pod** prkenné boudy”. Stejně jako v originále bylo i v překladu použito akuzativu.

Vazby „**în tindă**” a „**pe prichici**” byly překladatelkou vynechány. Místo nich bylo použito spojení „**na** své místo”. Budeme-li se řídit překladem, tak tato vazba představuje příslovečné určení místa, v němž je podstatné jméno v lokálu a je rozvíjeno přívlastkem shodným ve formě „**své**” (zájmeno přívlastňovací v nominativu). Pokud bychom chtěli autorův text překládat doslovně, vypadala by spojení následovně: „**tindă** ³¹” je „**předsín** domu”, takže „**în tindă**” znamená „**v** předsíni domu”, neboli příslovečné určení místa, jako je tomu v originále. Slovo

„prichici ³²” jsou „hliněná kamna s pecí na chleba”. Spojení „**pe** prichici” je tedy „**na** peci na chleba”, což je zase v obou jazycích příslovečné určení místa. Můžeme zde pozorovat odlišnost pádů, v rumunštině to je akuzativ, ale v češtině je překlad v lokálu.

Překladu „**u** ohniště” odpovídá „**-n jurul** hornului”. V tomto případě je v originále řeč o předložkové vazbě příslovečného určení místa. V češtině je to naopak přívlastek neshodný, který je zastupován neslabičnou předložkou **u**. V obou případech jde o genitiv. Překlad se trochu odlišuje od originálu, alespoň z hlediska doslovného významu. Doslovně by se vazba „**-n jurul** hornului” mohla přeložit jako „**kolem** komína”.

Spojení „**în** apă” je přeloženo „**do** vody”. V rumunštině je to nepřímý předmět, zatímco v češtině je tato vazba považována za příslovečné určení místa. Oba dva tvary jsou odlišné i ve jmenných pádech, v originále je to akuzativ, ale v češtině je sousloví v genitivu.

„**Cu** sete” je přeloženo jako „dychtivě”. V obou jazycích jde o příslovečné určení způsobu. Toto spojení se liší ve slovních druzích, kterými je tvořeno. V rumunštině se předložka pojí s podstatným jménem v akuzativu, zatímco v překladu je použito příslovce. Kdybychom ale výraz chtěli překládat doslova, šlo by o tvar „žízňivě” se stejnými vlastnostmi jako jeho český protějšek.

Vazba „**în juru-i**” je přeložena jako „**kolem** sebe”. V rumunštině je využito dativu, v češtině je stejný význam v akuzativu. Obě dvě formy jsou příslovečnými určeními místa. Pouze tvary zájmen pojících se s předložkami se liší. V rumunštině je to zájmeno přívlastňovací „-i”, v češtině je to zájmeno osobní zvrtné „sebe”.

„**Cu** obrazul împietrit” přetvořila překladatelka ve formu „ztrnule”. V obou verzích tato vazba představuje příslovečné určení způsobu. Pokud si budeme všímat překladu, česká forma nabízí jako použitý slovní druh příslovce. Kdybychom však chtěli překládat doslova, znamenalo by to „s kamennou tváří”. V tomto případě by se zase jednalo o příslovečné určení způsobu, ale rozdíl by byl ve jmenných pádech. Zatímco nyní česká verze díky tomu, že je příslovce nesklonné, není v žádném pádu, v doslovném překladu by to byl instrumentál.

Rumunština díky předložce **cu**, pojící se s akuzativem, použila právě tento pád. Podíváme-li se na přeložený tvar „ztrnule“, mohla by nás zarazit jeho forma. Dnes se toto slovo píše se „s-“. Ale musíme si uvědomit, že sledovaný překlad byl pořízen v roce 1938, a od té doby se pravidla českého pravopisu pozměnila.

text č. 3

„**Împotriva** dobitoacelor” přeložila autorka překladu jako „**k** zvířatům”. V češtině je toto spojení považováno za přívlastek neshodný v dativu. V rumunštině je charakterizováno jako jmenný přívlastek genitivní. Mohli bychom také usilovat o doslovný překlad, který by zněl „**vůči** zvířatům”, což by vyjadřovalo totéž jako původní český překlad.

„**Asupra** oamenilor” má v češtině podobu „**k** lidem”. V rumunštině je to nepřímý předmět pojící se s genitivem, zatímco v češtině to je příslovečné určení místa s dativem. Doslovný překlad by v tomto případě neměl žádný uspokojující význam, češtině neposkytuje vyhovující formu pro tuto předložku.

Spojení „**pe lângă** parmalâcul” je přeloženo jako „**přes** zábradlí”. V originále je tato vazba příslovečným určením místa, v češtině ji definujeme jako příslovečné určení místa. V obou případech jde o akuzativ. Originální výraz „parmalâc”, neboli „parmaclâc”³³ by se mohl do češtiny doslovně přeložit jako „hradba, plot”. A pokud bychom chtěli spojení předložky s podstatným jménem překládat doslovně, zněl by následovně: „**kolem** zábradlí”, co je předložka sekundární. Avšak tento překlad se nedá použít, protože by věta nedávala smysl.

Českému překladu „**k** trávníku” odpovídá originál „**pe** o pajiste”. Jak v rumunské verzi, tak i v té české jde o příslovečné určení místa. Jedinou odlišnost lze vidět v případě jmenných pádů. V původním textu je použita předložka **pe** pojící se s akuzativem, v českém znění je užito **k**, které se pojí s dativem.

text č. 4

Vazba „**împotriva** duşmanului” je přeložena jako „**proti** nepříteli”. V rumunské verzi je to nepřímý předmět v genitivu, zatímco v češtině představuje přívlastek neshodný v dativu. Překlad i originál si v tomto případě odpovídají.

U „**din** porunca” byl použit překlad „**z** rozkazu”. Rumunská forma je v akuzativu, zatímco v češtině genitiv. Liší se rovněž svojí funkcí. V rumunštině to je příslovečné určení prostředku a v češtině je to přívlastek neshodný, a to v genitivu. I v tomto případě můžeme říci, že překlad neodbočuje od originálu.

Rumunské spojení „**cu** baltag” je přeloženo pomocí podstatného jména „čakanem”. Tento tvar je v instrumentálu a má funkci příslovečného určení způsobu - prostředku. V originále jej můžeme charakterizovat jako nepřímý předmět v akuzativu. Jak již bylo zmíněno, v rumunštině se předložka **cu**, jíž v češtině odpovídá předložka **s** (pojící se s instrumentálem), pojí s akuzativem.

„**Gheorghicu**” je překladem rumunského spojení „**pe** Gheorghită”. V českém překladu má formu předmětu v akuzativu, v rumunštině je to předmět přímý, také v akuzativu, díky předložce **pe**.

text č. 5

Vazba „**în faţa** iconostasului” je přeložena „**před** ikonostasem”. V rumunštině má funkci příslovečného určení místa, stejně jako v českém překladu. Co se týče jmenných pádů, v rumunštině jde o genitiv, ale v češtině to je instrumentál, díky předložce **před**.

Rumunské „**de** ceară” bylo do češtiny přeloženo pomocí přídavného jména „voskový”. V originále má funkci jmenného přívlastku předložkového, v češtině přívlastku shodného. Jmenné pády jsou shodné, v obou jazycích je použito akuzativu. I zde je vidět, podobně jako tomu bylo v předchozích případech, možnost českého jazyka překládat rozvitě vazby jedním slovem.

text č. 6

Spojení „**în** suferinți” bylo přeloženo jako „**v** utrpení”. V rumunštině jde o příslovečné určení vztahu v akuzativu. V české verzi je předmětem v lokálu. Můžeme zde pozorovat odlišnost v podstatných jménech, respektive v jejich jmenných pádech. V originále bylo použito plurálu od slova „suferință”, zatímco překladatelka užila „utrpení” v singuláru.

Rumunské „**în fața soarelui**” odpovídá českému „**v** slunečním světle”. V překladu má toto spojení podobu příslovečného určení místa vyjádřeného lokálem, zatímco v originále to je příslovečné určení místa, ale v genitivu. Jestliže bychom dané spojení přeložili doslovně, vypadalo by nové znění následovně: „**před** sluncem”, což je příslovečné určení místa v instrumentálu.

text č. 7

Rumunská vazba „**din** scaun” nebyla překladatelkou použita. Pokud bychom ji chtěli překládat doslova, došli bychom k formě: „**na** židli”. Tato forma je příslovečným určením místa v lokále. V originále má stejnou funkci, ale díky předložce **din**, která se pojí s akuzativem, je celá vazba v tomto pádu.

Spojení „**asupra** mesei” odpovídá překlad „**nad** stůl”. V rumunštině jde o předmět nepřímý, v překladu o příslovečné určení způsobu. Mezi jmennými pády lze pozorovat rozdíl: v originále vazba představuje genitiv, zatímco v překladu to je akuzativ. Pro dnešního mluvčího je příjemnější, použijeme – li tvar instrumentálu, „**nad** stolem”.

„**Pentru** o muncă” je přeloženo jako „**před** prací”. V rumunštině je tato vazba příslovečným určením místa v akuzativu. V češtině je příslovečným určením způsobu v instrumentálu, díky předložce **před**. Kdybychom chtěli tento text přeložit doslovně, zněl by: „**k** práci”. Překlad má potom následující charakteristiku: předmět v akuzativu.

text č. 8

Vazba „**asupra** gazornitei” je přeložena jako „**na** petrolejku”. V české verzi jde o předmět, stejně jako v originále. Jediný rozdíl je ve

jmenných pádech, v češtině je v akuzativu, zatímco v rumunštině je v genitivu, s nímž se předložka **asupra** pojí.

„**De pe prichiciul**” odpovídá překladu „přípecí”. V originále je charakterizováno jako jmenný přívlastek předložkový v akuzativu. V češtině však překladatelka použila podstatné jméno, taktéž v akuzativu, s funkcí předmětu. Pokud bychom chtěli přeložit doslova původní znění, mělo by tuto podobu: „**na** krbové římse” (lokál, příslovečné určení místa).

Rumunské „**despre soșul**” bylo přeloženo za pomoci vedlejší věty předmětné. V originále doprovází toto podstatné jméno předložka **despre**, pojící se s akuzativem a charakterizující předmět nepřímý. V českém překladu je vedlejší věta předmětná uvozena spojkou „že” a osobním zájmenem zvratným „se”. Pokud bychom chtěli překládat doslovně, dostali bychom: „o tvém muži, Nichiforu Lipanovi, jsem se dozvěděla, že se dostal ...” V tomto případě by šlo o doplněk v lokále.

„**De la niște ciobani**” je do češtiny přeloženo jako „**od** několika pastýřů”. V obou verzích, jak v rumunštině, tak i v češtině, mají funkci předmětu, v rumunštině je to předmět nepřímý. Také jmenné pády jsou shodné, v obou případech se jedná o akuzativ.

text č. 9

Vazba „**despre cele**” je přeložena pomocí vedlejší věty předmětné „... co zažil a viděl.” V originále je charakterizována jako předmět nepřímý v akuzativu. Kdybychom chtěli překládat doslova, získali bychom větu: „... ale uměl docela dobře mluvit o tom, co viděl a zažil.” V této verzi bude mít spojení následující charakteristiku: předmět v lokále.

Rumunské „**în chimir**” má český ekvivalent v „**za** opasek”. V rumunštině má funkci předmětu nepřímého, zatímco v češtině příslovečného určení místa. V obou případech jde o akuzativní pád.

text č. 10

Spojení „**pentru o altă**” je přeloženo tvarem „**pro** jinou ženu”. V rumunské verzi je to předmět nepřímý v akuzativu. V českém překladu

jde o příslovečné určení příčiny, rovněž v akuzativu. Dnes bychom toto spojení mohli přeložit následovně: „**kvůli** jiné ženě“, což by představovalo příslovečné určení příčiny v dativu.

Rumunské „**de** nemțoaică” má český ekvivalent „jedné Němky”. V překladu je toto originální spojení předložky a podstatného jména nahrazeno podstatným jménem v akuzativu, rozvitého přídavným jménem „jedné” – přívlastkem neshodným rozvitým. Tento tvar pádově odpovídá i originálu. V originále je jmenným přívlastkem předložkovým. Pokud bychom chtěli použít doslovný překlad, zněl by: „německé” – přídavné jméno v akuzativu, funkce přívlastku shodného.

Vazba „**pentru** un bărbat” byla přeložena jako „**pro** muže”. V originálu je charakterizována jako předmět nepřímý v akuzativu, a to díky předložce **pentru**, která se s tímto pádem pojí. Stejně je tomu i v českém překladu. Obě verze, jak česká, tak rumunská, si svým významem plně odpovídají.

„**Deasupra** tuturor” má českou formu „**nade** všechny”. V rumunském textu je vazba předmětem nepřímým v genitivu. V českém překladu je to také přívlastek neshodný, ale v akuzativu. I tentokrát si obě jazykové verze plně odpovídají.

text č. 11

„**De** piatră” je přeloženo pomocí přídavného jména „kamený”. V rumunském textu představuje jmenný přívlastek předložkový v akuzativu. V české verzi je to přídavné jméno v akuzativu, tvořící přívlastek shodný. Je zde použito již dříve zmiňovaného jevu zkracování v českém jazyce. Dále si můžeme povšimnout rozdílu mezi dnešním a dřívějším jazykem. V roce 1938, kdy byla tato kniha přeložena, nebylo použito u přídavného jména „kamený” zdvojeného „n”, jak je tomu v dnešním jazyce.

Vazba „**deasupra** prăpăstiilor” má českou podobu „**nad** stržemi”. V originále je to přístavek v genitivu, ale v překladu je příslovečným určením místa v instrumentálu, který je vyjádřen předložkou **nad**.

text č. 12

Spojení „**asupra lui**” je do češtiny přeloženo „**na něho**”. V originále se jedná o předmět nepřímý v genitivu. V překladu je taktéž předmětem, ale v akuzativu. Jako v předešlém případě u této předložky nemůžeme použít doslovného překladu, protože by nedával smysl.

Rumunské „**dedesubtul botului**” má tvar „**pod čenich**”. V rumunské verzi je příslovečným určením místa, stejně jako v češtině. Jediný rozdíl spočívá ve jmenném pádě. V originále je to genitiv, v překladu akuzativ.

„**De spaimă**” bylo přeloženo jako „leknutím.” V rumunštině má tvar příslovečného určení příčiny a v češtině je tomu taktéž. Příslovečné určení je v originále vyjádřeno pomocí předložky **de**, která se pojí s akuzativem, ale v překladu je tvořena podstatným jménem v instrumentálu, bez předložky. Toto spojení lze také doslova přeložit jako „strachy”. Výraz bude mít stejné určení jako jeho předchůdce.

text č. 13

Rumunské „**potrivit sfaturilor**” odpovídá českému „jak se uradili”. V rumunském textu má formu předmětu nepřímého v dativu, ale v češtině představuje vedlejší větu příslovečnou časovou, uvozenou vztažným zájmenem „jak”. Doslovně bychom mohli spojení přeložit jako „**dle rad**”. Zde by charakteristika byla: ... pojící se s akuzativem, předmět.

Spojení „**pe (pentru) zile**” je přeloženo „**na (několik) dní**”. V originále, stejně jako v českém znění, má tvar příslovečného určení času. Pouze jmenné pády se liší. V rumunštině to je akuzativ, zatímco v češtině genitiv.

4.2 Întoarcerea huliganului (Chuligánův návrat), Norman Manea

4.2.1 Rumunská verze³⁴

- Předložky s akuzativem: *la, pe, cu, în, din, de, despre, pentru,*
- Předložky / předložkové vazby s genitivem: *asupra, deasupra, dedesubtul, împotriva, în fața, în jurul*

- Předložky s dativem: *datorită, potrivit, conform, contrar*

Příklady textů:

1. *Și-ar aminti Jimmy Portofino chipul celui ucis, îmbătrânit, dintr-o dată, de parcă moartea i-ar fi adăugat, brusc, douăzeci de ani? Poliția americană avea, desigur, informații despre românii din Chicago simpatizanți ai Gărzii de Fier, știa că tot acolo se refugiase, cândva, nepoata lui Corneliu Zelea Codreanu, misticul căpitan al Gărzii, și locuia bătrânul Alexandru Ronett, medicul lui Eliade, un pătimaș legionar. (Preliminarii, Jormania, p. 19)*

despre (românii) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *românii* (předmět nepřímý)

din (Chicago) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází vlastní podstatné jméno *Chicago* (jmenný přívlastek předložkový)

2. *Plicticosul și nemuritorul antisemitism, pentru care și Jormania pre-fascistă oferise o bună bază de cercetare, i se părea, lui Sebastian, la „periferia suferinței”. (Preliminarii, Jormania, p. 22)*

pentru (care) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází zájmeno vztažné *care* (předmět nepřímý)

de (cercetare) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *cercetare* (jmenný přívlastek předložkový)

3. *„Ție ți se va îngădui, totdeauna”, repeta profesorul din Brooklyn. „Ținând cont de circumstanțe, ești o excepție. Dumnezeu va face oricând o excepție pentru tine, crede-mă.” (Preliminarii, Gheara, I, p. 48)*

din (Brooklyn) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází vlastní podstatné jméno *Brooklyn* (jmenný přívlastek předložkový)

de (circumstanțe) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *circumstanțe* (předmět nepřímý)

pentru (tine) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází zájmeno osobní *tine* (předmět nepřímý)

4. Niciunul dintre pietonii care treceau prin fața restaurantului Ottomanelli Bros nu semăna cu îngerul meu păzitor de la FBI și nu eram dezamăgit. Nu pe ofițerul Portofino, ci pe altcineva așteptam, de fapt, pe banca în care încremenisem de multă vreme. Interlocutoarea știa mai mult despre mine decât știam eu însumi, nu ar fi avut nevoie de explicații. (...)

Vărul ei Ariel, boemul rebel, cu părul vopsit în roșu și privirea neagră-neagră, citea celor adunați în jurul tejghelei din cărticica cu coperte subțiri și roz, numită „Cum am devenit huligan”, ca dintr-un ghid de droguri și hipnoză. (Preliminarii, Jormanian, p. 21)

cu (îngerul) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *îngerul* (předmět nepřímý)

de la (FBI) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *FBI* (jmenný přívlastek předložkový)

pe (ofițerul) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *ofițerul* (předmět přímý)

pe (banca) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *banca* (přísllovečné určení místa)

în (care) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází zájmeno vztažné *care* (předmět nepřímý)

de (vreme) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *vreme* (přísllovečné určení času)

despre (mine) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází zájmeno osobní *mine* (předmět nepřímý)

cu (părul) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *părul* (jmenný přívlastek předložkový)

în jurul (tejghelei) – předložková vazba pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *tejghelei* (přísllovečné určení místa)

5. Zi rece, însořită. Luă autobuzul, apoi tramvaiul. În jurul orei două ajunse la domiciliu.

Trecuse un an de când ajunsese în Oraşul Tranzit. În insula libertăţii se simţise, de la început, în largul său. (Preliminarii, Noul calendar, p. 39)

în jurul (orei) – předložkový vazba pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *orei* (příslovečné určení času)

la (domiciliu) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *domiciliu* (příslovečné určení místa)

în (insula) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *insula* (příslovečné určení místa)

6. Grăbeşte pasul, trece în faţa ei, se întoarce, brusc, sunt faţă în faţă. Tresărise! Recunoscuse, probabil, necunoscutul care se trântise, extenuat, pe cealaltă bancă în faţa intrării OTTO-MANELLI. Tresărise şi el. Aşa, din neant, pe o bancă, în faţa unui restaurant, năluca! (Preliminarii, Barney greengrass, p. 13)

în faţa (ei) – předložková vazba pojící se s genitivem, doprovází zájmeno osobní *ei* (příslovečné určení místa)

în faţa (intrării) – předložková vazba pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *intrării* (příslovečné určení místa)

7. Nu mă obişnuisem încă, atunci, la începutul anilor 80, cu iremediabilul. Risipitor cu clipele, sceptic cu arhivarea lor. Nu adusesem microfon, nu transcrisesem întâmplarea, nu păstrasem vocea şi vorbele celei care încă exista, în faţa mea, la un pas. (Prima întoarcere, Necunoscuta, p. 121)

la (începutul) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *începutul* (příslovečné určení času)

cu (clipele) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *clipele* (příslovečné určení vztahu)

în faţa (mea) – předložková vazba pojící se s akuzativem, doprovází zájmeno přivlastňovací *mea* (příslovečné určení místa)

8. *Interlocutorul tăcea, nu mă întrerupea. Știa că vânez argumente împotriva călătoriei, tocmai fiindcă devenise inevitabilă. (Preliminarii, Arena lui August, p. 27)*

împotriva (călătoriei) – jednoduchá předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *călătoriei* (jmenný přívlastek)

9. „(...) În 1872 existau deja 13 deputați evrei. Treisprezece, re-ți-neți, tinere domn! Toți semnaseră protestul împotriva acestei decizii, adresat guvernului de la Viena. Toți, toți!”, sublinia rotofeiul bucovinean, urmărit de zâmbetele cumnaților și colegilor săi, profesorii de matematici David și Haim Riemer. (Prima întoarcere, Bucovina, p. 81)

împotriva (decizii) – jednoduchá předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *decizii* (jmenný přívlastek)

10. Simțeam că lunec, nu puteam susține greutatea corpului care pendula, disperat, deasupra hăului, cu picioarele subțiri și palide și bătrâne bălăbănindu-se, neputincioase, în aer. (...) Lunecam spre marginea trotuarului, gata să dau drumul poverii sau să mă las, mai curând, tras în groapa fără fund, deasupra căreia se zbătea mama mea. O regăsisem, iată, fusesem din nou împreună, nu aș fi suportat s-o pierd din nou. (Preliminarii, Gheara, I, p. 58)

deasupra (hăului) – složená předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *hăului* (příslovečné určení místa)

deasupra (căreia) – složená předložka pojící se s genitivem, doprovází zájmeno vztažné *căreia* (předmět nepřímý)

11. *Avem, sigur că avem, America are de toate, mon cher, dar asupra evreilor din România rabinul american nu-și asumă nicio autoritate. Duminica, da, duminica dimineața evreii lucrează, poți telefona la Comunitatea din București, l-am asigurat. (Preliminarii, Gheara, I, p. 50)*

asupra (evreilor) – jednoduchá předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *evreilor* (předmět nepřímý)

din (*București*) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází vlastní podstatné jméno *București* (jmenný přívlastek předložkový);

12. „Fotografie făcută cu ocazia concentrării mele”, scria tatăl-soldat pe spatele fotografiei micuțului de doi ani, din buzunarul tunicii militare. „Concentrarea”, adică mobilizarea periodică a rezerviștilor, traducea și intensă concentrare asupra fiului rămas acasă. (*Prima întoarcere, ieșirea de incendiu, p. 126*)

asupra (*fiului*) – jednoduchá předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *fiului* (jmenný přívlastek)

13. Misterul nedezlegat al asasinatului înmulțise, firește, speculațiile: relația tânărului profesor Culianu cu maestrul său, savantul român în istoria religiilor Mircea Eliade, datorită căruia venise în America, relația cu comunitatea română din Chicago, cu Regele exilat al României, cu parapsihologia care îl obseda. (*Preliminarii, Barney Greengrass p. 15*)

datorită (*căruia*) – jednoduchá předložka pojící se s dativem, doprovází zájmeno vztažné *căruia* (předmět nepřímý)

14. Concentrarea în mine însumi, neatenția în comportamentul social nu se schimbaseră, însă, datorită talismanului cu care mă înzestraseră. Nervozitatea și neliniștea crescuseră, în schimb. (*Preliminarii, Jormania, p. 18*)

datorită (*talismanului*) – jednoduchá předložka pojící se s dativem, doprovází podstatné jméno *talismanului* (příslovečné určení prostředku);

15. La un an și jumătate de la venirea în America, adică după 6 ani, conform noului calendar, Zidul Chinezesc de la Berlin se prăbușise. În Jormania socialistă, Clovnul Carpaților și soția sa, Tovarășa Mortu, fuseseră executați. (*Preliminarii, Noul calendar, p. 47*)

conform (*calendar*) – jednoduchá předložka pojící se s dativem, doprovází podstatné jméno *calendar* (předmět nepřímý)

16. *Revederea se produse, conform promisiunii, săptămâna următoare. Bărbatul apăru, strălucind, pe strălucitoarea sa bicicletă, în fața „Librăriei Noastre”, la mijlocul pantei pe care urca strada principală din Burdujeni, o casă-prăvălie nu prea mare, cu pereți galbeni și ferestre înguste, marcate cu obloane. (Prima întoarcere, Începutul înaintea începutului, p. 65)*

conform (promisiunii) – jednoduchá předložka pojící se s dativem, doprovází podstatné jméno *promisiunii* (předmět nepřímý)

4.2.2 Česká verze³⁵

Příklady textů:

1. *Zdalipak by si Jimmy Portofino vybavil obličej zabitého, zčistajasna zestárlý, jako kdyby mu smrt rázem přidala dvacet let? Americká policie jistě měla informace o chicagských Rumunech sympatizujících se Železnou gardou, věděla, že do Chicaga se kdysi utekla i neteř Cornelia Zeley Codreana, mystického vůdce Gardy, že tam bydlel starý Alexandru Ronett, Eliadův lékař, náruživý legionář. (Úvodem, Žurmunsko, str. 18)*

³⁶chicagský – přídavné jméno tvrdé v lokálu (přívlastek shodný)

o (*Rumunech*) – neslabičná předložka pojící se s lokálem, doprovází vlastní podstatné jméno *Rumunech* (přívlastek neshodný)

2. *Úmorný a nesmiřitelný antisemitismus, pro jehož výzkum skýtalo dobrý základ i předfašistické Žurmunsko, připadal Sebastianovi „na periferii utrpení”. (Úvodem, Žurmunsko, str. 21*

pro (*jehož*) – slabičná předložka pojící se s akuzativem, doprovází zájmeno vztažné *jehož* (přívlastek)

výzkum – podstatné jméno mužského rodu, vzor hrad v akuzativu (přísluvečné určení účelu)

3. „Tobě bude vždycky přáno,” opakoval brooklynský profesor.
„Vzhledem k okolnostem jsi výjimka. Kvůli tobě Pán Bůh pokaždé
udělá výjimku, to mi věř.” (Úvodem, Spár (I), str. 47)

brooklynský – přídavné jméno tvrdé v nominativu (přívlastek shodný)
k (okolnostem) – neslabičná předložka pojící se s dativem, doprovází
podstatné jméno okolnostem (přívlastek neshodný)
kvůli (tobě) – zájmeno osobní v dativu (přísluvečné určení příčiny)

4. Žádný z chodců, kteří procházeli kolem restaurace Ottomanelli
Bros, se nepodobal mému strážnému anděli od FBI, ale to mě
nezklamalo. Ne důstojníka Portofina, nýbrž někoho jiného jsem
vlastně očekával na lavičce, kde jsem drahný čas vysedával.
Partnerka v hovoru by toho o mně věděla víc, než jsem věděl já
sám, žádné vysvětlování by nebylo zapotřebí. (Úvodem,
Žurmunsko, str. 20)

(...)

Její bratranec Ariel, vzpurný rebel s vlasy obarvenými na rudo a
červenýma, červenočernýma očima, předčítal lidem shromážděným
kolem pultu z knížečky s tenkými růžovými deskami, nazvané Jak
se stát chuligánem, jako by to byl průvodce omamnými látkami a
hypnózou. (Úvodem, Žurmunsko, str. 21)

anděli – podstatné jméno mužského rodu, vzor pán v dativu (předmět)
od (FBI) – slabičná předložka pojící se s akuzativem, doprovází
podstatné jméno FBI (přívlastek neshodný)
důstojníka – podstatné jméno mužského rodu, vzor pán v akuzativu
(předmět)
na (lavičce) – slabičná předložka pojící se s lokálem, doprovází
podstatné jméno lavičce (přísluvečné určení místa)
kde – příslovce (vedlejší věta přívlastková)
drahný čas – podstatné jméno mužského rodu, vzor hrad v akuzativu,
rozvitě přídavným jménem tvrdým – přívlastek shodný (přísluvečné
určení času)
o (mně) – neslabičná spojka pojící se s lokálem, doprovází zájmeno
osobní mně (předmět)

kolem (*pultu*) – slabičná předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *pultu* (příslovečné určení místa)

s (*vlasý*) – neslabičná předložka pojící se s instrumentálem, doprovází podstatné jméno *vlasý* (doplňek)

5. *Chladný, ale slunečný den. Nastoupil do autobusu, pak do tramvaje. Kolem druhé hodiny byl doma. Od chvíle, kdy přijel do Tranzitního města, uplynul rok. Na tom ostrůvku svobody se zpočátku cítil ve svém živlu.* (Úvodem, Nový kalendář, str. 38)

kolem (*hodiny*) – slabičná předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *hodiny* (příslovečné určení času)

doma – příslovce (příslovečné určení místa)

na (*ostrůvku*) – slabičná předložka pojící se s lokálem, doprovází podstatné jméno *ostrůvku* (příslovečné určení místa)

6. *Přidá do kroku, předejde ji, prudce se obrátí, stojí tváří v tvář. Zachvěla se! Patrně poznala neznámého, který se vyčerpaně zhroutil na lavičku u vchodu k OTTOMANELLIMU. I on se zachvěl. Přizrak, který se zničehonic vynoří z nicoty na lavičce před vchodem do restaurace!* (Úvodem, Barney Greengrass, str. 12 – 13)

předejde – sloveso, budoucího čas, 1. třída, vzor umře (přísudek)

u (*vchodu*) – neslabičná předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *vchodu* (přívlatek neshodný)

7. *Tehdy na začátku osmdesátých let jsem si ještě nezvykl na to, co nelze napravit. Mrhal jsem časem a byl skeptický k jeho archivování. Nepřinesl jsem mikrofon, nezapsal jsem si tu příhodu, neuchoval jsem hlas a slova té, která dosud existovala na krok ode mne.* (První návrat, Neznámá, str. 118)

na (*začátku*) – předložka slabičná pojící se s lokálem, doprovází podstatné jméno *začátku* (příslovečné určení času)

časem – podstatné jméno mužského rodu, vzor hrad v instrumentálu (předmět)

ode (mne) – slabičná předložka vokalizovaná pojící se s genitivem, doprovází zájmeno osobní *mne* (přívlastek neshodný)

8. *Můj protějšek v hovoru mlčel, nepřerušoval mě. Věděl, že lovím argumenty proti cestě právě proto, že se stala nevyhnutelnou.*
(Úvodem, Augustova manéž, str. 25)

proti (cestě) – slabičná předložka pojící se s dativem, doprovází podstatné jméno *cestě* (přívlastek neshodný)

9. (...) *V roce 1872 už bylo i třináct židovských poslanců. Třináct, za-pa-ma-tuj-te si to, mladý pane! Všichni podepsali proti tomuto rozhodnutí protest a poslali ho vládě do Vídně. Všichni, všichni! zdůrazňoval buclatý Bukovinec, sledovaný úsměvy svých švagrů a kolegů, profesorů matematiky Davida a Haima Riemerových.*
(První návrat, Bukovina, str. 78)

proti (rozhodnutí) – slabičná předložka pojící se s dativem, doprovází podstatné jméno *rozhodnutí* (přísllovečné určení způsobu)

10. *Cítil jsem, že sklouzávám, nemohl jsem udržet tíhu těla, které se zoufale houpalo nad propastí, těla s tenkýma, slabýma nohama bezmocně se zmitajícíma vě vzduchu. (...) Sklouzával jsem k okraji chodníku, hotov své břemeno pustit anebo se spíše nechat stáhnout do té bezedné jámy, nad níž se zmitala má matka. Přece jsem se s ní znovu shledal, byli jsme opět spolu, nesnesl bych, kdybych ji měl ztratit.* (Úvodem, Spár (I), str. 57)

nad (propastí) – slabičná předložka pojící se s instrumentálem, doprovází podstatné jméno *propastí* (přísllovečné určení místa)

nad (níž) – slabičná předložka pojící se s instrumentálem, doprovází zájmeno vztažné *níž* (přísllovečné určení místa)

11. *Máme, jistěže máme, Amerika má všechno, mon cher, ale nad židy v Rumunsku nemá americký rabín žádnou pravomoc. V neděli ano, v neděli dopoledne židé pracují, můžeš zavolat na bukurešťskou obec,” ujistil jsem ho.* (Úvodem, Spár (I), str. 48)

nad (židy) – slabičná předložka pojící se s instrumentálem, doprovází podstatné jméno *židy* (přívlastek neshodný)

bukurešťskou – přídavné jméno tvrdé v akuzativu (přívlastek neshodný)

12. „*Snímek pořízený u příležitosti mého cvičení,*” psal otec – voják na rubu fotografie dvouletého mrněte, přechovávané v kapse vojenské blůzy. „*Cvičení*” neboli pravidelné povolávání záložníků svědčí i o tom, jak se na syna, který zůstal doma, upínal. (První návrat, Nouzový východ, str. 122)

na (syna) – slabičná předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *syna* (předmět)

13. Nevyjasněná záhada vraždy ovšem posílila nejrůznější dohady: vztah mladého profesora Culiana k jeho učiteli, rumunskému historikovi náboženství Mirceovi Eliadovi, díky němuž se dostal do Ameriky, vztah k rumunské obci v Chicagu, k rumunskému králi ve vyhnanství, k parapsychologii, jíž byl posedlý. (Úvodem, Barney Greengrass, str. 15)

díky (němuž) – slabičná předložka pojící se s dativem, doprovází zájmeno vztažné v genitivu *němuž* (přísllovečné určení příčiny)

14. Tím, že mě vybavil talismanem, jsem se však nepřestal stahovat do sebe a ve společenském styku jsem nebyl o nic opatrnější. Zato má nervozita a nepokoj jen narůstaly. (Úvodem, Žurmunsko, str. 17)

talismanem – podstatné jméno mužského rodu, vzor hrad, instrumentál (předmět)

15. Po roce a půl od příchodu do Ameriky, tedy po šesti letech nového kalendáře, padla berlínská čínská zeď. V socialistickém Žurmunsku byli Karpatský klaun a jeho manželka, Soudružka Umrlcová, popraveni. (Úvodem, Nový kalendář, str. 46)

kalendáře – podstatné jméno mužského rodu, vzor stroj v genitivu (přívlastek neshodný)

16. *K dalšímu setkání došlo, jak jsme si slíbili, příští týden. Rozzářený muž se objevil na nablýskaném kole před knihkupectvím v půli kopce, do něhož stoupala hlavní ulice z Burdujeni, před nepřiliš velkou budovou s krámem, žlutě natřenými zdmi a úzkými okny opatřenými roletami.* (První návrat, Počátek před počátkem, str. 63)

jak jsme si slíbili – vsuvka

4.2.3 Syntéza

text č. 1

„**Despre** români” odpovídá českému tvaru „**o** Rumunech”. V rumunském textu má toto spojení tvar předmětu nepřímého. V českém překladu je toto spojení charakterizováno jako přívlastek neshodný. Další odlišností jsou jmenné pády, v originále to je akuzativ, zatímco v češtině je to díky předložce **o** lokál.

Rumunské spojení „**din** Chicago” bylo překladatelem nahrazeno přídavným jménem tvrdým „chicagský”, které představuje přívlastek shodný v lokálu. V originále je potom tato vazba jmenným přívlastkem předložkovým v akuzativu. Pokud bychom chtěli překládat doslovně, dostaneme vazbu „**z** Chicaga”, což je přívlastkem neshodným v genitivu.

text č. 2

„**Pentru** care” je přeloženo „**pro** jehož”. V originálu je předmětem neshodným v akuzativu, charakterizovaným předložkou **pentru**. V českém překladu je považováno za přívlastek v akuzativu, který je zastupován předložkou **pro**.

Ve spojení „**de** cercetare” bylo překladatelem použito pouze podstatné jméno „výzkum”, které má formu příslovečné určení účelu v akuzativu. V rumunštině je to tvar jmenného přívlastku předložkového, taktéž v akuzativu. Kdybychom chtěli tuto vazbu doslovně přeložit, došli bychom ke spojení: „**pro** výzkum”. Jeho charakteristiky by byly stejné jako u jeho předchůdce.

text č. 3

„**Din** Brooklyn“ je přeloženo pomocí přídavného jména „brooklynský“. Toto české slovo je přídavným jménem v nominativu, představujícím přívlastek shodný. V originále jej považujeme za jmenný přívlastek předložkový, pojící se díky předložce **din** s akuzativem. Pokud bychom chtěli překládat doslova, zněl by nový tvar: „**z** Brooklynu“, což je přívlastek neshodný v genitivu.

Spojení „**de** circumstanțe“ odpovídá v češtině výraz „**k** okolnostem“. V rumunštině je vazba předmětem nepřímým v akuzativu. V českém překladu je přívlastkem neshodným v dativu, díky předložce **k**, která se s tímto pádem pojí.

„**Pentru** tine“ má v češtině ekvivalent „**kvůli** tobě“. V rumunštině je toto sousloví charakterizováno jako předmět nepřímý v akuzativu. Naopak v češtině je příslovečným určením příčiny v dativu. Pro použití doslovného překladu bychom použili výrazu „**pro** tebe“, tedy příslovečného určení příčiny, tentokrát v akuzativu. V tomto smyslu ale nedává nové spojení význam.

text č. 4

„**Cu** îngerul“ bylo do češtiny přeloženo pomocí podstatného jména „anděli“. V rumunštině je tento výraz charakterizován jako předmět nepřímý v akuzativu, díky předložce **cu**, která se s tímto jmenným pádem pojí. V českém překladu je předmětem v dativu. Doslovný překlad by mohl znít „**s** andělem“. V tomto případě by to byl předmět v instrumentálu.

„**De la** FBI“ odpovídá překladu „**od** FBI“. Originál má tvar jmenného přívlastku předložkového a je v akuzativu, pojí se s předložkou **de la**. Stejný pád nalezneme i v češtině, ale jedná se o přívlastek neshodný.

Vazba „**pe** ofițerul“ byla překladatelem nahrazena podstatným jménem „důstojníka“. V obou jazycích se jedná o předmět, v rumunštině je to předmět přímý. Rovněž jmenné pády se shodují, jde o akuzativ. Zde zase můžeme vidět zkrácení, kterého lze v českém jazyce při překladu víceslovných spojení použít.

Rumunské „**pe** banca“ je nahrazeno českým „**na** lavičce“. Jak v rumunštině, tak i v češtině mluvíme o příslovečném určení místa, které se však liší jmennými pády. V rumunštině je to akuzativ, zatímco v češtině se jedná o lokál. Obě dvě verze si významově odpovídají, není nutné použít doslovný překlad.

Spojení „**în** care“ je přeloženo českým příslovcem „kde“. Tento slovní druh uvozuje vedlejší větu přívlastkovou. V originále je charakterizováno jako předmět nepřímý v akuzativu. Kdybychom chtěli použít doslovný překlad, dostaneme formu „ve kterém“, která uvozuje rovněž vedlejší větu přívlastkovou.

České „drahný čas“ odpovídá originálu „**de** vreme“. Překladatel zde nepoužil předložky, spojení nahradil podstatným jménem rozvitým přídavným jménem tvrdým a představuje příslovečné určení času v akuzativu. V rumunštině je považováno za příslovečné určení místa, taktéž v akuzativu.

Spojení „**despre** mine“ je v češtině přeloženo „o mně“. V obou verzích je charakterizováno jako předmět, v rumunštině to je předmět nepřímý. Rozdíl můžeme sledovat v použití jmenných pádů: v originále je použit akuzativ, ale v češtině je tato vazba vyjádřena lokálem, s nímž se předložka **o** pojí.

Rumunské „**cu** părul“ je přeloženo do češtiny „s vlasy“. Rumunský tvar má funkci jmenného přívlastku předložkového. V češtině je to doplněk. Další odlišností jsou jmenné pády, v originále je to akuzativ, zatímco čeština využila možnosti většího počtu pádů, a tato vazba je potom charakterizována jako instrumentál.

Vazba „**în jurul** tejghelei“ odpovídá českému „**kolem** pultu“. V obou jazycích se jedná o příslovečné určení místa. Nalezneme tu pádovou odlišnost. V rumunštině je použit genitiv, v češtině je to pak akuzativ.

text č. 5

„**În jurul** orei“ je do češtiny přeloženo jako „**kolem** hodiny“. V rumunštině je to forma příslovečného určení času, stejně jako v češtině. Jsou pozorovatelné i shody ve jmenných pádech, v originále i

v překladu je použito genitivního jmenného pádu. Tento překlad bychom ještě mohli nahradit spojením „**okolo** druhé hodiny“, ale mělo by stejnou charakteristiku jako jeho předchůdce.

V případě rumunského „**la domiciliu**“ bylo překladatelem použito českého příslovce „doma“. V obou jazycích panuje shoda v druhu větného členu – příslovečného určení místa. V rumunštině se jedná o akuzativ. V češtině, díky vlastnosti nesklonnosti příslovcí, nelze určit jmenným pád tohoto výrazu.

Vazba „**în insula**“ byla přeložena „**na ostrůvku**“. I zde je shoda, a to ve větném členu. Jde o příslovečné určení místa. Jmenné pády jsou tu odlišné. V češtině nalezneme lokál, který se pojí s předložkou **na**, zatímco v rumunštině je akuzativ, s předložkou **în**. Vazbu lze rovněž přeložit „**na ostrově**“, což by byl doslovný překlad. Nové sousloví má stejné vlastnosti jako jeho předchůdce.

text č. 6

Rumunské „**în fața ei**“ je do češtiny přeloženo pomocí slovesa „předejde ji“, a tedy přísudku. Jedná se o sloveso 1. třídy budoucího času, 3. os. singuláru. V rumunštině je charakterizováno jako příslovečné určení místa v genitivu. Doslovný překlad tohoto spojení by zněl: „**před** ni“. V tomto případě by to bylo příslovečné určení místa v akuzativu. Předložka by doprovázela zájmeno osobní *ni*.

Vazba „**în fața intrării**“ je překladatelem nahrazena českým „**u vchodu**“. V originále se jedná o příslovečné určení místa, v překladu o přívlastek neshodný. Shodu nalezneme ve jmenných pádech, v obou případech se jedná o genitiv. Pokud bychom chtěli doslovně překládat, použili bychom tvaru „**před** vchodem“. V tomto případě by byla řeč rovněž o příslovečném určení místa, ale v instrumentálu, který se pojí s předložkou **před**.

text č. 7

„**La începutul**“ je přeloženo do češtiny „**na začátku**“. V obou verzích, jak v rumunštině, tak i v češtině, se jedná o příslovečné určení času. Vyskytuje se zde odlišnost ve jmenných pádech. V rumunštině je

spojení v akuzativu, se kterým se pojí předložka **la**, zatímco v českém překladu je použito lokálu.

Vazba „**cu clipele**“ je nahrazeno českým „časem“. V rumunštině jde o příslovečné určení vztahu, ale v češtině se jedná o předmět. Jmenné pády jsou rozdílné: v rumunštině je použito akuzativu, v češtině naopak instrumentálu. V tomto případě můžeme překládat doslovně. Dostali bychom tvar „momenty“, což je instrumentál, ...

České „**ode mne**“ je překladem rumunského „**în fața mea**“. V rumunštině jde o příslovečné určení místa, ale v češtině mluvíme o přívlastku neshodném. Rozdíl nalezneme i v případě jmenných pádů. V originále se jedná o akuzativ, zatímco v češtině genitiv. I v tomto případě můžeme použít doslovného překladu, a to „přede mnou“. Znovu tu mluvíme o příslovečném určení místa, tentokrát v instrumentálu.

text č. 8

Vazba „**împotriva călătoriei**“ je nahrazena českým spojením „**proti cestě**“. Česká forma má funkci přívlastku neshodného v dativu, v případě rumunského originálu je řeč o jmenném přívlastku v genitivním pádu.

text. č. 9

Spojení „**împotriva deciziei**“ byla přeložena jako „**proti rozhodnutí**“. V rumunštině je toto spojení jmenným přívlastkem, zatímco v češtině je příslovečným určením způsobu. I v případě jmenných pádů se tu vyskytuje odlišnost: v originálu je to genitiv, pojící se s předložkou **împotriva**, v češtině je to potom dativ, pojící se s předložkou **proti**.

text č. 10

Rumunské „**deasupra hăului**“ bylo přeloženo „**nad propastí**“. Jak rumunštině, tak i v češtině má funkci příslovečného určení místa. Odlišnost můžeme pozorovat ve jmenných pádech, v originále je použito genitivu, v případě českého překladu je to instrumentál. Obě

dvě verze si jsou významově podobné, není potřeba použít doslovného překladu.

Vazba „**deasupra** cǎreia“ odpovídá překladu „**nad** níž“. V rumunštině je předmětem nepřímým v genitivu. V českém překladu je příslovečným určením místa vyjádřeným v instrumentálu za pomoci předložky **nad**.

text č. 11

„**Supra** evreilor“ bylo přeloženo „**nad** židy“. V rumunštině je tato stavba předmětem nepřímým v genitivu. Ale v češtině je přívlastkem neshodným v instrumentálu, který se pojí s předložkou **nad**. Je zajímavé pozorovat, že se v češtině většina členů národů a menšin píše s majuskulí, ale v tomto textu můžeme vidět, že právě název Židé je psáno minuskulí.³⁷

„**Din** București“ je nahrazeno přídavným jménem „bukurešťskou“. V rumunské verzi má funkci jmenného přívlastku předložkového v genitivu. V češtině je to naopak přívlastek neshodný, užitý v akuzativu. Rumunský tvar lze doslovně přeložit „z Bukurešti“ – přívlastek neshodný. Tento tvar však neodpovídá smyslu věty. Proto můžeme použít další tvar, a to „v Bukurešti“ – přívlastek neshodný.

text č. 12

„**Supra** fiului“ je přeloženo „**na** syna“. V originále je toto znění charakterizováno jako jmenný přívlastek předložkový v genitivu. Naproti tomu v překladu vidíme předmět v akuzativu. Kdybychom chtěli překládat doslovně, použili bychom výrazu „**nad** syna“(předmět v akuzativu), ale toto spojení nedává v daném textu smysl. Doslovný překlad tu nelze použít.

text č. 13

„**Datorită** cǎruia“ bylo nahrazeno spojením „**díky** němuž“. V rumunském textu je to předmět nepřímý v genitivu, který je dán předložkou **datorită**. V překladu považujeme sousloví za příslovečné

určení příčiny v dativu. Obě dvě verze, jak rumunská, tak i česká, si významově odpovídají, není nutné použít nebo hledat doslovný překlad.

text č. 14

Rumunský text „**datorită** talismanului“ byl překladatelem vynechán. Místo toho jej nahradil spojením „Tím, že mě vybavil talismanem ...“, kde „talismanem“ je podstatné jméno v instrumentálu s funkcí předmětu. Doslovný překlad této vazby by zněl „**díky** talismanu“. V tomto případě by přeložené spojení bylo příslovečným určením příčiny v dativu. V rumunštině má funkci příslovečného určení důsledku, taktéž v dativním pádu. Tento doslovný překlad ovšem není správný a v dané větě nemá význam jej použít.

text č. 15

Rumunské „**conform** noului calendar“ bylo nahrazeno českým spojením přídavného jména s podstatným, „nového kalendáře“. Rumunská vazba je charakterizována jako předmět nepřímý v dativu. V českém překladu je podstatné jméno ve funkci přívlastku neshodného v genitivu a přídavné jméno (přídavné jméno tvrdé, genitiv) je přívlastkem shodným v genitivu. Pokud bychom chtěli využít doslovného překladu, jednalo by se o spojení „**podle** (nového) kalendáře“, které by bylo také přívlastkem neshodným v genitivu.

text č. 16

Rumunská forma „**conform** promisiunii“ byla v českém překladu pozměněna na vsuvku „jak jsme si slíbili“. V originále je spojení charakterizováno jako předmět nepřímý v dativu. Doslovný překlad, chceme-li jej použít, by zněl „**podle** slibu“, což představuje příslovečné určení způsobu v genitivním pádu. Toto vyjádření však není stylisticky správné.

5. Předložky v překladu administrativních textů

5.1 Declarația Universală a Drepturilor Omului (Všeobecná deklarace lidských práv)

5.1.1 Rumunská verze³⁸

Pozn. 10. prosince 1948 Generální shromáždění Organizace svobodných národů přijalo a vyhlásilo Všeobecnou deklaraci lidských práv. Tento dokument měl být „rozšiřován, vykládán, čten a komentován ve školách a ve vzdělávacích institucích, bez rozdílu politického stavu zemí nebo teritorií”.

Ráda bych upozornila, že tento dokument byl původně napsán v angličtině a následně byl přeložen do 360 jazyků, včetně zde zkoumaných - jazyka českého a rumunského.

- Předložky s akuzativem: de, la, pe, cu, în, din, despre, pentru
- Předložky s genitivem: împotriva, în fața, asupra
- Předložky s dativem: conform, contrar

Příklady textů:

1. **PREAMBUL**

Considerând că recunoașterea demnității inerente tuturor membrilor familiei umane și a drepturilor lor egale și inalienabile constituie fundamentul libertății, dreptății și păcii în lume.

în (lume) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *lume* (přísluvečné určení místa)

2. *Considerând că ignorarea și disprețuirea drepturilor omului au dus la acte de barbarie care revoltă conștiința omenirii și că făurirea unei lumi în care ființele umane se vor bucura de libertatea cuvântului și a convingerilor și vor fi eliberate de*

teamă și mizerie a fost proclamată drept cea mai înaltă aspirație a oamenilor.

la (*acte*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *acte* (předmět nepřímý)

în (*care*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází zájmeno vztažné *care* (předmět nepřímý)

3. *Considerând că este esențial ca drepturile omului să fie ocrotite de autoritatea legii pentru ca omul să nu fie silit să recurgă, ca soluție extremă, la revoltă împotriva tiraniei și asupririi.*

împotriva (*tiraniei*) – jednoduchá předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *tiraniei* (přívlastek jmenný předložkový)

4. *Considerând că statele membre s-au angajat să promoveze în colaborare cu Organizația Națiunilor Unite respectul universal și efectiv față de drepturile omului și libertățile fundamentale, precum și respectarea lor universală și efectivă.*

cu (*Organizația Națiunilor Unite*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno vlastní *Organizația Națiunilor Unite* (předmět nepřímý)

5. *Considerând că o concepție comună despre aceste drepturi și libertăți este de cea mai mare importanță pentru realizarea deplină a acestui angajament.*

despre (*drepturi*) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *drepturi* (přívlastek jmenný předložkový)

6. **Adunarea Generală**

Proclamă prezenta Declarație Universală a Drepturilor Omului, ca ideal comun spre care trebuie să tindă toate popoarele și toate națiunile, pentru ca toate persoanele și toate organele societății să se străduiască, având această Declarație permanent în minte, ca prin învățatură și educație să dezvolte respectul pentru aceste drepturi și libertăți și să asigure prin măsuri progresive, de

ordin național și internațional, recunoașterea și aplicarea lor universală și efectivă, atât în sânul popoarelor statelor membre, cât și al celor din teritoriile aflate sub jurisdicția lor.

pentru (drepturi) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *drepturi* (přívlastek jmenný předložkový)

7. Articolul 1

Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi. Ele sunt înzestrate cu rațiune și conștiință și trebuie să se comporte unele față de altele în spiritul fraternității.

în (demnitate) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *demnitate* (příslovečné určení vztahu)

8. Articolul 3

Orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea persoanei sale.

la (viață) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *viață* (přívlastek jmenný předložkový)

9. Articolul 7

Toți oameni sunt egali în fața legii și au, fără nici o deosebire, dreptul la o egală protecție a legii. Toți oamenii au dreptul la o protecție egală împotriva oricărei discriminări care ar viola prezenta Declarație și împotriva oricărei provocări la o asemenea discriminare.

în fața (legii) – předložková vazba pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *legii* (předmět nepřímý)

10. Articolul 10

Orice persoană are dreptul în deplină egalitate de a fi audiată în mod echitabil și public de către un tribunal independent și imparțial care va hotărî fie asupra drepturilor și obligațiilor sale, fie asupra temeiniciei oricărei acuzări în materie penală îndreptate împotriva sa.

asupra (*drepturilor*) – jednoduchá předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *drepturilor* (příslovečné určení vztahu)

asupra (*temeinicieii*) – jednoduchá předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *temeinicieii* (příslovečné určení vztahu)

împotriva (*sa*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází zájmené přídavné jméno přivlastňovací *sa* (předmět nepřímý)

11. **Articolul 11**

1. *Orice persoană acuzată de comiterea unui act cu caracter penal are dreptul să fie presupusă nevinovată până când vinovația sa va fi stabilită în mod legal în cursul unui proces public în care i-au fost asigurate toate garanțiile necesare apărării sale.*

2. *Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care nu constituiau, în momentul când au fost comise, un act cu caracter penal conform dreptului internațional sau național. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai grea decât aceea care era aplicabilă în momentul când a fost săvârșit actul cu caracter penal.*

cu (*caracter*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *caracter* (přivlastek jmenný předložkový)

conform (*dreptului*) – jednoduchá předložka pojící se s dativem, doprovází podstatné jméno *dreptului* (příslovečné určení vztahu)

12. **Articolul 12**

Nimeni nu va fi supus la imixtiuni arbitrare în viața sa personală, în familia sa, în domiciliul lui sau în corespondența sa, nici la atingeri aduse onoarei și reputației sale. Orice persoană are dreptul la protecția legii împotriva unor asemenea imixtiuni sau atingeri.

împotriva (*unor imixtiuni*) – jednoduchá předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *unor imixtiuni* (přivlastek jmenný předložkový)

13. **Articolul 14**

(...)

2. *Acest drept nu poate fi invocat în caz de urmărire ce rezultă în mod real dintr-o crimă de drept comun sau din acțiuni contrare scopurilor și principiilor Organizației Națiunilor Unite.*

din (acțiuni) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *acțiuni* (předmět nepřímý)

14. **Articolul 21**

(...)

2. *Orice persoană are dreptul de acces egal la funcțiile publice din țara sa.*

3. (...)

din (țara) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *țara* (přívlastek jmenný předložkový)

15. **Articolul 23**

(...)

4. *Orice persoană are dreptul de a întemeia syndicate și de a se afilia la syndicate pentru apărarea intereselor sale.*

pentru (apărarea) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *apărarea* (příslovečné určení příčiny)

16. **Articolul 26**

1. *Orice persoană are dreptul la învățătură. Învățământul trebuie să fie gratuit, cel puțin în ceea ce privește învățământul elementar și general. Învățământul elementar trebuie să fie obligatoriu. Învățământul tehnic și profesional trebuie să fie la îndemâna tuturor, pe bază de merit.*

2. (...)

pe bază de – příslovečná vazba

17. **Articolul 28**

Orice persoană are dreptul la o orânduire socială și internațională în care drepturile și libertățile expuse în prezenta Declarație pot fi pe deplin îndeplinite.

pe deplin – příslovečná vazba

18. **Articolul 29**

(...)

3. Aceste drepturi și libertăți nu vor putea fi în nici un caz exercitate contrar scopurilor și principiilor Organizației Națiunilor Unite.

contrar (scopurilor) – jednoduchá předložka pojící se s dativem, doprovází podstatné jméno *scopurilor* (příslovečné určení způsobu)

5.1.2 Česká verze³⁹

Příklady textů:

1. U vědomí toho, že uznání přirozené důstojnosti a rovných a nezcizitelných práv všech členů lidské rodiny je základem svobody, spravedlnosti a míru na světě.

na (světě) – slabičná předložka pojící se s lokálem, doprovází podstatné jméno *světě* (příslovečné určení místa)

2. U vědomí toho, že zneužívání lidských práv a pohrdání jimi vedlo k barbarským činům, urážejícím svědomí lidstva, a že vybudování světa, ve kterém lidé, zbaveni strachu a nouze, budou se těšit svobodě projevu a přesvědčení, bylo prohlášeno za nejvyšší cíl lidu.

k (činům) – neslabičná předložka pojící se s dativem, doprovází podstatné jméno *činům* (předmět)

ve (kterém) – slabičná předložka vokalizovaná pojící se s lokálem, doprovází zájmeno vztažné *kterém* (vedlejší věta přívlastková)

3. *U vědomí toho, že je nutné, aby lidská práva byla chráněna zákonem, nemá-li být člověk donucen uchýlovat se, když vše ostatní selhalo, k odboji proti tyranii a útlaku.*

proti (tyranii) – slabičná předložka pojící se s dativem, doprovází podstatné jméno *tyranii* (přívlastek neshodný)

4. *U vědomí toho, že členské státy převzaly závazek zajistit ve spolupráci s Organizací spojených národů všeobecné uznání a zachování lidských práv a základních svobod.*

s (Organizací spojených národů) – neslabičná předložka pojící se s instrumentálem, doprovází podstatné jméno vlastní *Organizaci spojených národů* (přívlastek neshodný)

5. *U vědomí toho, že stejné chápání těchto práv a svobod má nesmírný význam pro dokonalé splnění tohoto závazku.*

těchto práv – podstatné jméno *práv* rozvité zájmenem ukazovacím (přívlastek shodný), rod střední, vzor město v genitivu (přívlastek neshodný rozvitý)

6. *Valné shromáždění vyhlašuje tuto Všeobecnou deklaraci lidských práv jakožto společný cíl pro všechny národy a všechny státy za tím účelem, aby se každý jednotlivec a každý orgán společnosti, maje tuto deklaraci stále na mysli, snažil vyučováním a výchovou rozšířit úctu k těmto právům a svobodám a zajistit postupnými opatřeními vnitrostátními i mezinárodními jejich všeobecné a účinné uznávání a zachovávání jak mezi lidem členských států samých, tak i mezi lidem území, jež jsou pod jejich pravomocí.*

k (právům) – neslabičná předložka pojící se s dativem, doprovází podstatné jméno *právům* (přívlastek neshodný)

7. Článek 1

Všichni lidé rodí se svobodní a sobě rovní co do důstojnosti i práv. Jsou nadáni rozumem a svědomím a mají spolu jednat v duchu bratrství.

do (*důstojnosti*) – slabičná předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *důstojnosti* (přísllovečné určení způsobu)

8. Článek 3

Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost.

na (*život*) – slabičná předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *život* (přívlastek neshodný)

9. Článek 7

Všichni jsou si před zákonem rovni a mají právo na stejnou ochranu zákona bez jakéhokoli rozlišování. Všichni mají právo na stejnou ochranu proti jakékoli diskriminaci, která porušuje tuto deklaraci, a proti každému podněcování k takové diskriminaci.

před (*zákonem*) – slabičná předložka pojící se s instrumentálem, doprovází podstatné jméno *zákonem* (přísllovečné určení způsobu)

10. Článek 10

Každý má úplně stejné právo, aby byl spravedlivě a veřejně vyslechnut nezávislým a nestranným soudem, který rozhoduje buď o jeho právech a povinnostech, nebo o jakémkoli trestním obvinění vzneseném proti němu.

o (*právech*) – neslabičná předložka pojící se s lokálem, doprovází podstatné jméno *právech* (předmět)

proti (*němu*) – slabičná předložka pojící se s dativem, doprovází zájmeno osobní *němu* (přísllovečné určení způsobu)

11. Článek 11

- 1. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, považuje se za nevinného, pokud není zákonným postupem prokázána jeho vina ve veřejném řízení, v němž mu byly zajištěny veškeré možnosti obhajoby.*
- 2. Nikdo nesmí být odsouzen pro čin nebo opomenutí, které v době, kdy byly spáchány, nebyly trestné podle státního nebo mezinárodního práva. Rovněž nesmí být uložen trest*

těžší, než jakého bylo lze použít v době, kdy byl trestný čin spáchán.

z (*trestného činu*) – neslabičná předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *činu* (předmět) a přídavné jméno tvrdé *trestného* (přívlastek shodný)

podle (*práva*) – slabičná předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *práva* (příslovečné určení způsobu)

12. Článek 12

Nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence, ani útokům na svou čest a pověst. Každý má právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům.

proti (*zásahům*) – slabičná předložka pojící se s dativem, doprovází podstatné jméno *zásahům* (přívlastek neshodný)

13. Článek 14

(...)

2. *Toto právo nelze uplatnit v případě stíhání skutečně odůvodněného nepolitickými zločiny nebo činy, které jsou v rozporu s cíli a zásadami Spojených národů.*

činy – podstatné jméno mužského rodu, vzor hrad, instrumentál (předmět)

14. Článek 21

(...)

2. *Každý má právo vstoupit za rovných podmínek do veřejných služeb své země.*

(...)

země – podstatné jméno *země* rozvité zájmenem přívlastňovacím *své* (přívlastek shodný), ženský rod, vzor růže v genitivu (přívlastek neshodný)

15. **Článek 23**

(...)

4. *Na ochranu svých zájmů má každý právo zakládat s jinými odborové organizace a přistupovat k nim.*

na (ochranu) – slabičná předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *ochranu* (příslopečné určení příčiny)

16. **Článek 26**

1. *Každý má právo na vzdělání. Vzdělání necht' je bezplatné, alespoň v počátcích a základních stupních. Základní vzdělání je povinné. Technické a odborné vzdělání budiž všeobecně přístupné a rovněž vyšší vzdělání má být stejně přístupné všem podle schopností.*

2. (...)

podle (schopností) – slabičná předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *schopností* (příslopečné určení způsobu)

17. **Článek 28**

Každý má právo na to, aby zvládl takový společenský mezinárodní řád, ve kterém by práva a svobody stanovené v této deklaraci byly plně uskutečněny.

plně – příslovce

18. **Článek 29**

(...)

3. *Výkon těchto práv a svobod nesmí být v žádném případě v rozporu s cíli a zásadami Spojených národů.*

v (rozporu s cíli) – neslabičná předložka pojící se s lokálem, doprovází podstatné jméno *rozporu* (příslopečné určení způsobu)

5.1.3 Syntéza

text č. 1

V tomto dokumentu bylo rumunské „în lume“ nahrazeno českým „na světě“. V rumunském znění je spojení příslovečným určením místa, stejně jako v případě českého překladu. Odlišnost můžeme pozorovat ve jmenných pádech. V rumunském překladu je to akuzativ, zatímco v češtině to je lokál, a to díky předložce **na**. Rumunskou předložku bychom také mohli přeložit jako „ve světě“. Potom by spojení mělo stejnou charakteristiku jako jeho předchůdce.

text č. 2

Vazba „la acte“ byla přeložena „k činům“. Oba dva výrazy, jak rumunský, tak i český, představují předmět, v případě rumunského je to předmět nepřímý. Jmenné pády se liší, v rumunštině je to akuzativ, zatímco v češtině to je dativ. Oba dva překlady se významově shodují.

Spojení „în care“ je nahrazeno českým „ve kterém“. Najdeme zde rozdíl jak u druhů větných členů, tak i ve jmenných pádech. V češtině je výraz považován za vedlejší větu přívlástkovou uvozenou zájmenem vztažným „který“ v lokálu, ale rumunština charakterizuje stejnou vazbu jako předmět nepřímý v akuzativu.

V textu si dále můžeme všimnout drobné neshody mezi původním originálem a překladem do češtiny. Stejně jako v angličtině, tak i v rumunštině se jedná o „lidské bytosti“, ale v české verzi překladatel použil výraz „lidi“.

text č. 3

Rumunské „împotriva tiraniei“ se v češtině objevuje jako „proti tyranii“. V obou jazycích se jedná o přívlástek, v rumunštině je to jmenný předložkový, v češtině neshodný. Co se týče jmenných pádů, je tu znatelný rozdíl: v rumunské verzi je genitivem, zatímco v české dativem.

text č. 4

„**Cu** Organizația Națiunilor Unite“ je přeloženo „**s** Organizací spojených národů“. V češtině je výraz charakterizován jako přívlastek neshodný v instrumentálu. V rumunštině to je předmět nepřímý v akuzativu, s nímž se předložka **cu** pojí.

text č. 5

Rumunský překlad „**despre** drepturi“ byl v češtině nahrazen podstatným jménem rozvitým zájmenem ukazovacím „těchto“. Nachází se v genitivu a má funkci přívlastku neshodného rozvitého. Doslovný překlad by v tomto případě nedával žádný smysl. V rumunštině představuje spojení přívlastek jmenný předložkový v akuzativu.

text č. 6

Text „**pentru** drepturi“ byl v češtině použit jako „**k** právům“. V obou případech se jedná o přívlastek, v rumunštině to je jmenný předložkový, v češtině neshodný. Odlišnost můžeme pozorovat také ve jmenných pádech, v rumunském překladu se objevuje akuzativ, a to kvůli předložce **pentru**, která se s tímto pádem váže. V českém překladu je to dativ. Pokud bychom chtěli překládat doslova, nový tvar by zněl „**pro** práva“ – přívlastek neshodný v akuzativu.

text č. 7

Rumunské „**în** demnitate“ má jako český ekvivalent „v důstojnosti“. V obou jazycích je to příslovečné určení, ale v rumunském to je příslovečné určení vztahu, zatímco v češtině je to příslovečné určení způsobu. Shodu nalezneme ve jmenných pádech, v originále se jedná o akuzativ, zatímco v překladu o genitiv.

text č. 8

„**La** viață“ má v češtině podobu „**na** život“. Jak v rumunštině, tak i v češtině je spojení přívlastek, v rumunštině to je přívlastek jmenný předložkový, v češtině neshodný. V obou verzích se jedná o vazbu s akuzativem, se kterým se tyto předložky, jak **la**, tak i **na**, pojí.

text č. 9

Co se týče „**în fața legii**“ je v češtině přeloženo jako „**před** zákonem“. Můžeme tu sledovat jak rozdíl ve jmenných pádech, tak i ve větných členech. V rumunštině se jedná o předmět nepřímý v genitivu, se kterým se předložka **în fața** pojí. V češtině je to potom příslovečné určení způsobu v instrumentálu. Oba překlady si významově odpovídají, není nutné usilovat o doslovný překlad, nemělo by to smysl.

text č. 10

Rumunské „**asupra drepturilor**“ je v češtině nahrazeno výrazem „**o** právech“. V rumunské verzi se jedná o příslovečné určení vztahu pojící se s genitivem. V českém překladu jde o předmět v lokálu. Nemůžeme zde použít doslovného překladu, nedával by smysl.

Vazba „**asupra temeinicie**“ nebyla překladatelem použita. Celé toto spojení, které je v rumunštině považováno za příslovečné určení vztahu v genitivu, bylo vynecháno. Pokud bychom chtěli překládat doslovně, byl by výraz následující: „**temeinicie**“⁴⁰ znamená v češtině „pevnost“, tedy „**o** pevnosti jakéhokoli obžaloby“. „**O** pevnosti“ představuje příslovečné určení způsobu v lokálu, jde o předložku neslabičnou. V rumunském vydání má spojení funkci příslovečného určení vztahu, pojícího se s genitivem, a to díky předložce **asupra**.

Spojení „**împotriva sa**“ bylo v češtině přeloženo „**proti** němu“. Formy jsou odlišné jak svými větnými členy, tak i jmennými pády. V rumunštině to je předmět nepřímý v akuzativu, ale v češtině to je příslovečné určení způsobu v dativu.

text č. 11

„**Cu caracter**“ nebyl v tomto případě nahrazen. Místo toho bylo překladatelem použito spojení „**z** trestného činu“, které představuje předmět v genitivu, rozvitý přívlastkem shodným „trestného“. V rumunštině je přívlastkem jmenným předložkovým v akuzativu. Pokud bychom jej chtěli v textu použít, vypadalo by spojení následovně: „**z** činu trestné povahy“ – přívlastek neshodný v genitivu. Přeložíme-li

doslova rumunskou verzi, dostaneme tvar „**s** povahou“ – instrumentál, přívlastek neshodný. Ale tato forma by nebyla pro daný text vhodná.

Vazba „**conform** dreptului“ byla v češtině převedena jako „**podle** práva“. Pozorujeme zde rozdíl jak ve jmenných pádech – v rumunštině se jedná o dativ, zatímco v češtině o genitiv, tak i ve větných členech. V rumunském překladu mluvíme o příslovečném určení vztahu, v tom českém o příslovečném určení způsobu. Překlady si navzájem odpovídají.

text č. 12

Text „**împotriva** tutoror imixtiunilor“ je do češtiny přeložen jako „**proti** takovým zásahům“. V rumunské verzi je řeč o přívlastku jmenném předložkovém v dativu, zatímco v češtině jde o přívlastek neshodný ve stejném pádě, tedy v dativu. Co se týče překladů, oba si odpovídají, není zde nutné použít doslovného překladu.

text č. 13

Spojení „**din** acțiuni“ je do češtiny převedeno pomocí podstatného jména „činy“. Jedná se stejně jako v rumunštině o předmět, v rumunském překladu je to předmět nepřímý. Můžeme vidět rozdíl mezi jmennými pády, díky možnosti českého jazyka je tu instrumentál, zatímco v rumunštině to je akuzativ, pojící se s předložkou **din**. Doslovný překlad by v české verzi zněl „**z** činů“ – předmět v genitivu. Tento tvar ale nelze použít, protože by nedával smysl.

text č. 14

Rumunské „**din** țara“ bylo nahrazeno podstatným jménem „země“. V české verzi jde o přívlastek neshodný v genitivu. V rumunštině je to také přívlastek, a to jmenný předložkový v akuzativu. Chceme – li použít doslovný překlad, dostaneme spojení „**ze** země“. Výraz by měl stejné vlastnosti jako jeho předchůdce. Stejně jako v 13. textu, ani zde nemůžeme využít doslovného překladu. Věta by nedávala smysl.

text č. 15

„**Pentru** apărare“ je přeloženo jako „**na** ochranu“. Rumunský text má charakteristiku příslovečného určení příčiny v akuzativu, se kterým se předložka **pentru** pojí. V češtině to je příslovečné určení příčiny v akuzativu. Můžeme doslovně překládat, a to „**pro** ochranu“, ale tento tvar nedává ve zmíněném textu smysl.

text č. 16

Vazba „pe bază de“ má odpovídající český tvar v podobě „**podle** schopností“. V rumunském překladu se jedná o příslovečnou vazbu, která je spojená s podstatným jménem „merit“. V české verzi jde o příslovečné určení způsobu v genitivu. Překlad této vazby by zněl „**na** základě“ – příslovečné určení vztahu v lokálu. Pokud se podíváme na rumunské podstatné jméno „merit“, není do češtiny přeloženo adekvátně. I v anglickém originále se jedná o „merit“, tedy o „zásluhu“. Doslovný překlad by tedy zněl: „merit“⁴¹ neboli „zásluha“, tedy „**podle** zásluhy“ nebo „**na** základě zásluhy“. V obou případech by se jednalo o příslovečné určení způsobu v genitivu.

text č. 17

Výraz „**pe deplin**“ je v češtině nahrazena příslovcem „plně“. V obou jazycích se jedná o příslovce, v rumunštině to je příslovečná vazba. Překlady si v tomto textu navzájem odpovídají. Nemusíme je dále doslovně překládat.

text č. 18

Rumunské „**contrar** scopurilor“ je do češtiny přeloženo jako „v rozporu s cíli“. V rumunské verzi se jedná o příslovečné určení způsobu, stejně jako v českém textu. Rozdíl je patrný ve jmenných pádech, v rumunštině to je dativ díky předložce **contrar**, zatímco v češtině se jedná o lokál. Překlady si navzájem odpovídají.

6. Předložky v překladu odborných textů

6.1 „O sinteză culturală în opera lui Mircea Eliade” ze sborníku „Mircea Eliade în context european” („*Syntéza kultur v díle Mircei Eliada*” ze sborníku „*Mircea Eliade v evropském kontextu*”), Libuše Valentová

- Předložky s akuzativem: de, la, pe, cu, în, din, despre, pentru
- Předložky s genitivem: în cursul
- Předložky s dativem: datorită

6.1.1 Rumunská verze⁴²

Příklady textů:

1. *Cu toată simpatia pentru mărturia lui Maitrey Devi ajungem totuși la concluzia că romanul lui Eliade, datorită structurii sale artistice, face parte din cele mai valoroase proze ale literaturii române interbelice. În plus, după părerea noastră, Eliade a contribuit cu acest roman (și, firește, și cu lucrări de specialitate) la depășirea europocentrismului în literatura universală.* (pg. 69)

cu (simpatia) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *simpatia* (přísllovečné určení přípustky);

pentru (mărturia) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *mărturia* (přívlastek jmenný předložkový);

la (concluzia) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *concluzia* (předmět nepřímý);

datorită (structurii) – jednoduchá předložka pojící se s dativem, doprovází podstatné jméno *structurii* (přísllovečné určení prostředku);

cu (roman) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *roman* (přísllovečné určení prostředku);

la (depășirea) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *depășirea* (předmět nepřímý);

2. *Prima povestește istoria unui tânăr orientalist (personaj cu anumite trăsături autobiografice) care intră în contact cu cărțile despre India din biblioteca lui Johan Honigberger (personaj real, sas din Ardeal care trăise în secolul trecut) și cu familia doctorului Zerlendi, dispărut după ce s-a dedat din plin exercițiilor yoga (personaj imaginar, important pentru dezvoltarea intrigii).* (pg. 69)

despre (India) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno vlastní India (přívlastek jmenný předložkový);

din (biblioteca) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno biblioteca (přívlastek jmenný předložkový);

în (secolul) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno secolul (příslovečné určení času);

din plin – příslovečná vazba;

pentru (dezvoltarea) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno dezvoltarea (příslovečné určení vztahu);

3. *Începând din anii adolescenței, Eliade ținea un jurnal care era pentru el un instrument de lucru, dar și un stil de viață. „Jurnalul” publicat, după o alegere severă din numeroase caiete, diferă destul de substanțial de jurnalele scrise de alți autori, de exemplu André Gide sau Jean-Paul Sartre. „Fragments d’un journal” (vol. I–III, 1973–1986) nu conțin nici dezvăluiri intime despre autor sau despre alții, nici ceea ce se cheamă „carnet d’atelier”, nici mesaje importante pentru contemporani sau pentru urmași.* (pg. 72)

din (anii) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno anii (příslovečné určení času);

pentru (el) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází zájmeno osobní el (příslovečné určení vztahu);

de (jurnalele) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno jurnalele (předmět nepřímý);

despre (autor) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno autor (předmět nepřímý);

despre (*alții*) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází zájmeno neurčité *alții* (předmět nepřímý);

pentru (*contemporani*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *contemporani* (předmět nepřímý);

4. *În cursul unei nopți, cei trei europeni trăiesc o aventură ciudată, găsimu-se, dintr-o dată, într-un alt spațiu și într-un alt timp.* (pg. 70)

în cursul (*unei nopți*) – předložková vazba pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *unei nopți* (přísluvečné určení času)

5. *În fantasticul eliadan putem distinge diverse surse: (...)*

- *fantasticul care se naște datorită unui act creativ, artistic în povestirea „Uniforme de general”, din 1971, sau în nuvela „Nouăsprezece trandafiri”, din 1980.*

Genul fantastic evoluează la Eliade, în perioada de după război, spre o formulă originală, diferită de cea cultivată de romantici sau simboलिști, și cu totul neasemănătoare literaturii science-fiction contemporane. (pg. 71)

în (*fantasticul*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *fantasticul* (předmět nepřímý);

datorită (*unui act*) – jednoduchá předložka pojící se s dativem, doprovází podstatné jméno *unui act* (přísluvečné určení prostředku);

de (*general*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *general* (přívlastek jmenný předložkový);

de (*cea*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází zájmeno ukazovací *cea* (předmět nepřímý);

6.1.2 Česká verze⁴³

1. ... a proto vedle věrohodnosti svědectví se jako esteticky hodnotnější jeví Eliadova fikce, náležející k vrcholům rumunské meziválečné prózy. Významná je i okolnost, že tímto svým

románem (a samozřejmě i odbornými pracemi) přispěl Eliade
k překonání europocentrismu ve světové literatuře. (str. 66 – 67)
tímto románem – podstatné jméno mužského rodu, vzor hrad
v instrumentálu, rozvitý zájmenem ukazovacím tímto – přívlastek
shodný (přísluvečné určení způsobu)
k (překonání) – neslabičná předložka pojící se s dativem, doprovází
podstatné jméno překonání (předmět)

2. V první z nich vystupuje mladý orientalista (do jisté míry
autobiografická postava), který má pořádat knihy o Indii
z vlastnictví Johanna Honigbergera (reálná postava
sedmihradského Němce z konce 19. století), nacházející se
v knihovně doktora Zerlendiho, záhadně zmizelého poté, co se
plně oddal jogínským cvičením (smyšlená postava, důležitá pro
rozvoj zápletky). (str. 67)

o (Indii) – neslabičná předložka pojící se s lokálem, doprovází
podstatné jméno vlastní Indii (přívlastek neshodný)

z (vlastnictví) – neslabičná předložka pojící se s genitivem, doprovází
podstatné jméno vlastnictví (přívlastek neshodný)

z (konce 19. století) – neslabičná předložka pojící se s genitivem,
doprovází číslovku a podstatné jméno 19. století (přívlastek neshodný)

plně – příslovce

pro (rozvoj) – slabičná předložka pojící se s akuzativem, doprovází
podstatné jméno rozvoj (předmět)

3. Mladý intelektuál si již od let dospívání vedl deník, který byl pro
něj nejen pracovním nástrojem, ale i formou životního stylu.
Autorovy záznamy, uveřejněné po přísném výběru z obsáhlých
soukromých sešitů, se dosti podstatně liší od deníků, jež vydali
např. André Gide nebo Jean-Paul Sartre. Úryvky z deníku
(Fragments d'un journal I – III, 1973 – 1986) neobsahují důvěrné
podrobnosti o autorovi a lidech z jeho okolí, nejsou tím, co lze
nazvat carnet d'atelier, ani poselstvím určeným současníkům či
budoucím generacím. (str. 70 – 71)

od (*let*) – slabičná předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *let* (přísllovečné určení času)

pro (*něj*) – slabičná předložka pojící se s akuzativem, doprovází zájmeno osobní *něj* (přísllovečné určení způsobu)

od (*deníků*) – slabičná předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *deníků* (předmět)

o (*autorovi*) – neslabičná předložka pojící se s lokálem, doprovází podstatné jméno *autorovi* (přívlastek neshodný)

o (*lidech*) – neslabičná předložka pojící se s lokálem, doprovází podstatné jméno *lidech* (přívlastek neshodný)

současníkům – podstatné jméno mužského rodu, vzor pán v dativu (předmět)

4. *Během jedné noci prožijí tito tři Evropané podivné dobrodružství, při němž se náhle octnou v jiném čase a jiném prostoru.* (str. 68)

během (*jedné noci*) – slabičná předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *noci* (přísllovečné určení času)

5. *V eliadovském fantastičnu můžeme rozlišit několik různých zdrojů:*
- *fantastično, jež vzniká díky tvůrčímu uměleckému aktu (např. Generálské uniformy, 1971, Devatenáct růží, 1980)*

V letech po druhé světové válce dospívá Eliadova fantastická próza k originálnímu tvaru, odlišnému jak od fantastična romantiků a symbolistů, tak od soudobé literatury science – fiction. (str. 69)

v (*fantastičnu*) – neslabičná předložka pojící se s lokálem, doprovází podstatné jméno *fantastičnu* (přísllovečné určení místa)

díky (*aktu*) – slabičná předložka pojící se s dativem, doprovází podstatné jméno *aktu* (přísllovečné určení způsobu)

generálské – přídavné jméno tvrdé v nominativu (přívlastek shodný)

od (*fantastična*) – slabičná předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *fantastična* (předmět)

6.1.3 Syntéza

text č. 1

Rumunské texty „**cu simpatia**“, „**pentru mărturia**“, „**la concluzia**“ a „**datorită structurii**“ nebyly v českém textu použity a byly nahrazeny jinými výrazovými prostředky. V originále jsou jejich charakteristiky následující:

„**cu simpatia**“ je považováno za příslovečné určení přípustky v akuzativu;

„**pentru mărturia**“ je přívlastkem jmenným předložkovým v akuzativu;

„**la concluzia**“ je určena jako předmět nepřímý v akuzativu;

„**datorită structurii**“ je řeč o příslovečné určení prostředku.

Tato část textu je názornou ukázkou toho, že nelze pořizovat doslovné překlady. Místo nich překládáme co nejvěrněji a držíme se hlavní myšlenky. Jelikož se nejedná o přísně vědecký text, mohla autorka využít tuto metodu.

„**Cu roman**“ je přeloženo do češtiny za pomoci vazby zájmena ukazovacího s podstatným jménem „tímto románem“. V rumunském textu jde o příslovečné určení prostředku, zatímco v českém textu to je příslovečné určení způsobu. I jmenné pády jsou odlišné: v rumunštině se jedná o akuzativ, se kterým se pojí předložka **cu** a v češtině instrumentál.

Vazba „**la depășirea**“ je v češtině převedena spojením „**k překonání**“. Můžeme zde pozorovat jak odlišnost ve větných členech, tak i ve jmenných pádech. Co se týče jmenných členů, v rumunštině ji považujeme za předmět nepřímý, v češtině také za předmět. Vzhledem ke jmenným pádům, v češtině to je dativ díky předložce **k**, zatímco v originále akuzativ.

text č. 2

Rumunské „**despre India**“ bylo převedeno výrazem „**o Indii**“. V obou jazycích se jedná o přívlastek, v rumunštině to je přívlastek jmenný předložkový, v češtině neshodný. Pokud si budeme všimnat pádů, rozpoznáme tu již dříve zmiňovaný rozdíl mezi češtinou a rumunštinou

v počtu jmenných pádů. Díky této výjimce můžeme v češtině mluvit o lokálu, s nímž se předložka **o** pojí, zatímco v rumunštině to je akuzativ.

Spojení „**din** biblioteca“ bylo do češtiny přeloženo jako „**z** vlastnictví“. V originálu je určeno jako přívlastek jmenný předložkový, v češtině je opět neshodným přívlastkem. I jmenné pády jsou odlišné, v rumunštině jde o akuzativ, ale v překladu je to genitiv s předložkou **z**. Pokud bychom doslovně překládali, získali bychom „**z** knihovny“. Toto spojení by mělo stejné charakteristiky jako jeho předchůdce.

České „**z** 19. století“ odpovídá výrazu „**în** secolul“. V originálu jde o příslovečné určení času, v české verzi o přívlastek neshodný. Rozdíl můžeme pozorovat ve jmenných pádech: v rumunštině jde o akuzativ s předložkou **în**, v češtině to je genitiv. Jestliže bychom chtěli použít doslovný překlad, zněl by následovně: „... který žil v minulém století“. Jednalo by se o vedlejší větu přívlastkovou v lokálu.

Rumunská příslovečná vazba „**din** plin“ je v češtině přeložena pomocí příslovce „plně“.

Vazba „**pentru** dezvoltarea“ je přeložena výrazem „**pro** rozvoj“. Najdeme tu rozdíl ve větných členech, ale shodu ve jmenných pádech. V rumunštině je vazba určena jako příslovečné určení vztahu, v češtině je potom předmětem. Co se týče jmenných pádů, shodně se jedná o akuzativ.

text č. 3

„**Din** anii“ je do češtiny přeloženo jako „**od** let“. V obou jazycích jde shodně o příslovečné určení času. Rozdíl můžeme pozorovat v případě jmenných pádů: v rumunštině se jedná o akuzativ, se kterým se pojí předložka **din**, v češtině jde o genitiv, pojící se s předložkou **od**.

Rumunské „**pentru** el“ je nahrazeno spojením „**pro** něj“. Pozorujeme rozdíl mezi větnými členy a mezi jmennými pády. V rumunštině je vazba určena jako příslovečné určení vztahu, v české verzi příslovečné určení způsobu, shoda je i ve jmenných pádech. V obou jazycích je to akuzativ.

Vazba „**de** jurnalele“ byla přeložena jako „**od** deníků“. V originále se stejně jako v překladu jedná o předmět, v rumunštině je nepřímý. Je

zde rozdíl ve jmenných pádech, v originále jde o akuzativ, v češtině o genitiv.

„**Despre** autor“ má ekvivalent v českém „**o** autorovi“. V rumunštině jde o předmět nepřímý, v češtině je to přívlastek neshodný. Rozdíl můžeme pozorovat ve jmenných pádech: v originále se jedná o akuzativ díky předložce **despre**, zatímco v překladu je díky předložce **o** v lokálu.

Spojení „**despre** alții“ je do češtiny přeloženo jako „**o** lidech“. V rumunštině se jedná o předmět nepřímý, v češtině přívlastek neshodný. Další odlišnost spočívá ve jmenném pádě, v rumunštině to je akuzativ a v češtině lokál díky předložce **o**.

Rumunské „**pentru** contemporani“ bylo v překladu nahrazeno podstatným jménem „současníkům“. Jedná se o předmět, v originále nepřímý. Shodu ovšem nenalezneme ve jmenném pádě, v rumunštině je to akuzativ, zatímco v češtině dativ. Mohli bychom také využít doslovného překladu, který by zněl: „**pro** současníky“ – vazba v akuzativu, předmět.

text č. 4

Výraz „**în cursul** unei nopți“ bylo přeloženo jako „**během** jedné noci“. V obou případech mluvíme o příslovečném určení času. I ve jmenných pádech najdeme shodu. Jak v rumunštině, tak i v češtině je to genitiv.

text č. 5

Vazba „**în** fantasticul“ má v češtině ekvivalent „**v(e)** fantastičnu“. Objevuje se tu rozdíl ve větných členech: v rumunštině se jedná o předmět nepřímý, v češtině o příslovečné určení místa. I ve jmenných pádech lze vidět odlišnost. V originále je použit akuzativ, zatímco v překladu lokál díky předložce **v**.

„**Datorită** unui act“ je v češtině přeloženo jako „**díky** aktu“. V rumunštině to je příslovečné určení prostředku v dativu. V překladu se jedná o příslovečné určení způsobu, taktéž v dativu.

Rumunské „**de** general“ bylo nahrazeno českým přídavným jménem tvrdým „generálské“. V obou jazycích se jedná o přívlastek,

v rumunštině jmenný předložkový, zatímco v češtině to je shodný. Co se týče jmenných pádů, i tady lze pozorovat odlišnost: v originále to je akuzativ, zatímco v češtině nominativ.

Spojení „**de cea**“ bylo do češtiny přeloženo jako „**od fantastična**“. V obou případech mluvíme o předmětu, v rumunštině je to nepřímý. Jmenné pády se liší, v originále to je akuzativ, v překladu genitiv. Jestliže chceme překládat doslova, zněl by nový tvar následovně: „**od té**“. Znovu se jedná o předmět v genitivu.

6.2 „1986 – Din primăvară până în toamnă“ (1968 – Ve stínu Pražského jara), Mihai Retegan

- předložky s akuzativem: *de, la, pe, cu, în, din, despre, pentru*;
- předložky s genitivem: *în timpul, împotriva, în fața, deasupra, asupra, în spatele, în jurul*;
- předložky s dativem: *datorită, potrivit, conform*.

6.2.1 Rumunská verze⁴⁴

Příklady textů:

1. Dată fiind brutalitatea răspunsului, românii se retranșează, așteptând un moment mai prielnic. În legătură cu această tentativă sunt de relevat trei elemente. Cel dintâi se referă la omul pus să ridice în fața sovieticilor delicata problemă. El este Emil Bodnăraș, membru în Biroul Politic, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și ministru al Forțelor Armate, bun cunoscător, după cum arată și Apostol și Maurer, al limbii ruse. (cap. I, PRELIMINARII, De la 1955 la 1962, p. 19)

la (omul) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *omul* (předmět nepřímý);

în fața (sovieticilor) – předložková vazba pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *sovieticilor* (předmět nepřímý)

2. *Persoanele oficiale explică simplu că este în practica obișnuită românească a discuta și expune în fața organizațiilor de stat un act politic important ca Declarația din 26 aprilie. (cap. I, PRELIMINARII, De la criza Caraibelor la Declarația din aprilie 1964, p. 48)*

în fața (organizațiilor) – předložková vazba pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *organizațiilor* (předmět nepřímý)

3. *Compromiși erau toți cei care se aflau în funcție și în timpul lui Stalin. Lucrările ședinței Biroului Politic al CC al PRM desfășurate în zilele de 3, 4, 6 și 12 aprilie 1956 sunt ilustrative: abuzurile, încălcarea legalității, cultul personalității, toate se datorează „grupului deviaționist“, dar în nici un caz „lucrurile de la noi nu pot fi comparate cu cele petrecute în Uniunea Sovietică, Bulgaria, Ungaria, Polonia“. (cap. I, PRELIMINARII, De la 1955 la 1962, p. 22);*

în timpul (lui Stalin) – předložková vazba pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *lui Stalin* (příslovečné určení času)

în (zilele) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *zilele* (příslovečné určení času)

cu (cele) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází zájmeno ukazovací *cele* (předmět nepřímý)

4. *În cuvântarea lui Kliszko și Suslov au fost atacuri împotriva chinezilor, cât am reușit noi pe parcurs acolo să le introducem am luat poziție față de aceste atacuri, pentru că trebuia un text scris; tot ce se spunea fără text scris nu se înțelegea, nu se putea traduce, erau mizerabil organizați. Noi am băgat în timpul cuvântării noastre la cabină oamenii noștri și aceștia ne-au tradus direct cuvântările, unde am exprimat poziția pe care dv. o cunoașteți din presă. (cap. II, 1968: PRIMELE LUNI, Consfătuirea de la Budapesta, p. 75)*

împotriva (chinezilor) – jednoduchá předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *chinezilor* (přívlastek jmenný předložkový)

în timpul (cuvântării) – předložková vazba pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *cuvântării* (příslovečné určení času)

la (cabină) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *cabină* (příslovečné určení místa)

pe (care) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází zájmeno vztažné *care* (předmět přímý)

din (presă) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *presă* (příslovečné určení místa)

5. *Dar în spatele atitudinii românești, uneori foarte ferme (în problemele neamestecului în treburile interne, ale respectării dreptului fiecărui partid comunist de a dirija procesele din țara sa fără a fi ulterior criticat, ale respingerii presiunilor de tip CAER, ale Tratatului de la Varșovia), trebuie văzută grija pentru conservarea conducerii în formula existentă, pentru eliminarea posibilităților de intervenție în forță împotriva liderului partidului care, ales de națiune, putea fi schimbat numai de ea. (cap. III, SE ADUNĂ NORII (APRILIE-IULIE), Despre România, Cehoslovacia și ceilalți, p. 121)*

în spatele (atitudinii) – předložková vazba pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *atitudinii* (předmět nepřímý)

din (țara) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *țara* (přívlastek jmenný předložkový)

pentru (conservarea) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *conservarea* (přívlastek jmenný předložkový)

împotriva (liderului) – jednoduchá předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *liderului* (přívlastek jmenný předložkový)

6. *Pot afirma că aceste îngrijorări și sfaturi care au fost exprimate au fost purtare în acel spirit conform căruia tovarășii își manifestă aceste îngrijorări pentru motivul că ei stau în spatele nostru și doresc ca lucrurile să iasă cum trebuie. (cap. II, 1968: PRIMELE LUNI, De la Sofia la Dresda, p. 96)*

conform (*căruia*) – jednoduchá předložka pojící se s dativem, doprovází zájmeno vztažné *căruia* (předmět nepřímý)

în spatele (*nostru*) – předložková vazba pojící se s akuzativem, doprovází přídavné jméno přivlastňovací zájmenné *nostru* (příslovečně určení místa)

7. *Orice diplomat care se respectă nu se limitează doar la a informa centrala sa despre evenimentele din statul unde este acreditat. Pe baza datelor pe care le are, el trebuie să prezinte ideile asupra derulărilor imediate și pe termen lung.* (cap. I, PRELIMINARII, *De la 1955 la 1962*, p. 49)

despre (*evenimentele*) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *evenimentele* (předmět nepřímý);

pe (*care*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází zájmeno vztažné *care* (předmět nepřímý)

asupra (*derulărilor*) – jednoduchá předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *derulărilor* (přivlastek jmenný předložkový)

8. *În legătură cu aceasta există o propunere românească conform căreia după cinci ani trebuie organizată o consfătuire cu participare largă la care să fie reprezentate toate statele și dacă după cinci ani nu există progrese în ceea ce privește întreruperea producerii armelor atomice și scăderea numărului acestora, se va constata acest lucru și elementele esențiale ale acordului vor fi reanalizate...* (cap. II, 1968: PRIMELE LUNI, *De la Sofia la Dresda*, p. 90)

conform (*căreia*) – jednoduchá předložka pojící se s dativem, doprovází zájmeno vztažné *căreia* (předmět nepřímý)

cu (*participare*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *participare* (přivlastek jmenný předložkový)

la (*care*) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází zájmeno vztažné *care* (předmět nepřímý)

9. *Una dintre cauzele zdrobirii revoluției ungare a fost neimplicarea Occidentului, legat de mâini datorită crizei Suezului ce se declanșase la sfârșitul lunii octombrie. (cap. I, PRELIMINARII, De la 1955 la 1962, p. 25)*

datorită (crizei) – jednoduchá předložka pojící se s dativem, doprovází podstatné jméno *crizei* (příslovečné určení prostředku)

10. *Datorită acestui fapt, Praga căuta să nu provoace reacții și mai dure din partea Berlinului, proiectul cehoslovac conținând formularea „forțele militarismului și revanșismului vestgerman”, ca o satisfacție acordată regimului lui Ulbricht. (cap. III, SE ADUNĂ NORII (APRILIE-IULIE), Tratatul cu Cehoslovacia, p. 121)*

datorită (...) (fapt) – jednoduchá předložka pojící se s dativem, doprovází podstatné jméno *fapt* (předmět nepřímý)

11. *Potrivit unor rapoarte numeroase și bine verificate, cel mai impresionant aspect constă în acuzațiile directe adresate Uniunii Sovietice pentru exploatarea economică exercitată mai mult de 20 de ani și pentru amestecul în treburile interne ale partidului și țării. (cap. I, PRELIMINARII, De la criza Caraibelor la Declarația din aprilie 1964, p. 47)*

potrivit (unor rapoarte) – jednoduchá předložka pojící se s dativem, doprovází podstatné jméno *unor rapoarte* (předmět nepřímý)

pentru (exploatarea) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *exploatarea* (příslovečné určení vztahu)

pentru (amestecul) – jednoduchá předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *amestecul* (příslovečné určení vztahu)

12. *Potrivit informării pe care Maurer a făcut-o în Comitetul CC al PCR la reîntoarcerea în țară, discuțiile de la guvern au vizat atât probleme de natură economică (de pildă taxele pe produsele agricole românești instituite prin reglementările din Piața Comună), cât și politică (rolul ONU, războiul din Vietnam,*

securitatea europeană). (cap. II, 1968: *PRIMELE LUNI, Consfătuirea de la Budapesta*, p. 60)

potrivit (*informării*) – jednoduchá předložka pojící se s dativem, doprovází podstatné jméno *informării* (předmět nepřímý)

pe (*produsele*) – jednoduchá předložka s akuzativem, doprovází podstatné jméno *produsele* (přívlastek jmenný předložkový)

din (*Vietnam*) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno vlastní *Vietnam* (přívlastek jmenný předložkový)

13. *În cadrul întrevederii, sovieticii au ținut să-i informeze pe apropiații lor despre ultimele evoluții politice ale românilor în privința tratatului de bază și a evenimentelor petrecute cu ocazia vizitei în Finlanda a premierului Maurer (31 martie – 5 aprilie). (cap. III, SE ADUNĂ NORII (APRILIE-IULIE), Obiectivul: Cehoslovacia, p. 151)*

despre (*evoluții*) – složená předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *evoluții* (předmět nepřímý)

6.2.2 Česká verze⁴⁵

Příklady textů:

1. *Protože odpověď byla hrubá, Rumuni se stáhli a vyčkávali příhodnější okamžik. V souvislosti s tímto pokusem je třeba upozornit na tři věci: První se týká člověka, který měl Sovětům přednést onen delikátní problém. Byl jím Emil Bodnăraș, člen politbyra, místopředseda rady ministrů, ministr ozbrojených sil, a jak uvádí Apostol i Maurer, dobrý znalec ruského jazyka.*
(kapitola I: Úvodem, Od roku 1955 do roku 1962, str. 17 – 18)

člověka – podstatné jméno mužského rodu, vzor pán, genitiv (předmět)

Sovětům – podstatné jméno vlastní mužského rodu, vzor pán, dativ (předmět)

2. *Oficiální představitelé pouze vysvětlují, že v Rumunsku je obvyklou praxí seznámit státní organizace s tak významným politickým dokumentem jako je Prohlášení z 26. dubna.* (kapitola I: Úvodem, Od karibské krize k Prohlášení z dubna 1964, str. 37)

státní organizace – podstatné jméno ženského rodu, vzor růže, rozvitá přídavným jménem měkkým (přívlastek shodný), v akuzativu (předmět)

3. *A zkompromitováni byli všichni, kdo zastávali své funkce ještě za Stalina. Jednání politbyra ÚV RDS ve dnech 3., 4., 6. a 12. dubna 1956 je výmluvné: Zneužívání moci, porušování zákonnosti, kult osobnosti, to všechno způsobila „skupina úchylkářů“, ale v žádném případě se „to, co bylo u nás, nedá srovnávat s tím, k čemu došlo v Sovětském svazu, Bulharsku, Maďarsku, Polsku.“* (kapitola I, Úvodem, Od roku 1955 do roku 1962, str. 19 – 20)

za (Stalina) – slabičná předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno vlastní Stalina (příslovečné určení času)

ve (dnech) – neslabičná předložka vokalizovaná pojící se s lokálem, doprovází podstatné jméno dnech (příslovečné určení času)

k (čemu) – neslabičná předložka pojící se s dativem, doprovází zájmeno vztažné čemu (předmět)

4. *V projevech Kliszka a Suslova se objevily útoky proti Číňanům a tam, kde se nám to podařilo, jsme náš projev průběžně doplnili a zaujali postoj k těmto útokům, protože text se musel dát písemně. Všechno, co se řeklo mimo napsaný text, se netlumočilo, nerozuměli tomu, měli mizernou organizaci. My jsme na svůj projev posadili do kabiny naše lidi a ti překládali přímo naše projevy, náš postoj, který znáte z tisku.* (kapitola II, 1968: První měsíce, Budapešťská porada, str. 57)

proti (Číňanům) – slabičná předložka pojící se s dativem, doprovází podstatné jméno vlastní Číňanům (přívlastek neshodný)

na (projev) – slabičná předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno projev (příslovečné určení účelu)

do (*kabiny*) – slabičná předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *kabiny* (přísllovečné určení místa)

který – zájmeno vztažné v nominativu (věta vedlejší přívlastková)

z (*tisku*) – neslabičná předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *tisku* (přísllovečné určení místa)

5. *Ale za rumunským postojem, někdy velice pevným (v otázkách nevměšování do vnitřních věcí, respektování práva každé komunistické strany řídit procesy ve vlastní zemi, aniž bude později kritizována, odmítnutí nátlaku, jaký prováděla RVHP a Varšavská smlouva), je třeba vidět snahu uchovat si vedení ve stávající podobě, zabránit možnosti násilného zásahu proti nejvyššímu představiteli strany, zvolenému národem, kterého tedy mohl vyměnit jen národ!* (kapitola III, Mračna se stahují (duben – červenec, Rumunsko, Československo a ti druzí, str. 90)

za (*postojem*) – slabičná předložka pojící se s instrumentálem, doprovází podstatné jméno *postojem* (přísllovečné určení místa)

v(e) (*zemi*) – neslabičná předložka vokalizovaná pojící se s lokálem, doprovází podstatné jméno *zemi* (přísllovečné určení místa)

uchovat si – sloveso v infinitivu, V. třída, vzor dělá (přívlastek neshodný)

proti (*představiteli*) – slabičná předložka pojící se s dativem, doprovází podstatné jméno *představiteli* (přívlastek neshodný)

6. *Mohu říci, že tyto určité obavy a rady, které byly vyslovovány, byly nesený v tom duchu, že soudruzi projevují tyto obavy proto, že za námi stojí a chtějí, aby se věci podařily.*” (kapitola II, 1968: První měsíce, Od Sofie k Drážďanům, str. 71)

že soudruzi projevují tyto obavy proto ... – vedlejší věta přívlastková

za (*námi*) – slabičná předložka pojící se s instrumentálem, doprovází zájmeno osobní *námi* (přísllovečné určení místa)

7. *Každý jen trochu schopný diplomat se neomezuje pouze na informování svého ústředí o událostech ve státu, kde je*

akreditován. Na základě údajů, které získal, musí předkládat názory na bezprostřední i dlouhodobý vývoj událostí. (kapitola I, Úvodem, Od karibské krize k Prohlášení z dubna 1964, str. 38)

o (událostech) – neslabičná předložka pojící se s lokálem, doprovází podstatné jméno *událostech* (přívlastek neshodný)

které – zájmeno vztažné v akuzativu (přívlastek shodný)

na (vývoj) – slabičná předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *vývoj* (přívlastek neshodný)

8. *K tomu byl předložen rumunský návrh, podle něhož má být po pěti letech uspořádána porada za účasti všech států, a jestliže po pěti letech nedojde k pokroku v přerušení výroby atomových zbraní a snížení jejich počtu, bude toto konstatováno a dojde k novému posouzení některých stěžejních částí dohody ...* (kapitola II, 1968: První měsíce, Od Sofie k Drážďanům, str. 67)

podle (něhož) – slabičná předložka pojící se s genitivem, doprovází zájmeno vztažné *něhož* v genitivu (uvozuje vedlejší větu přívlastkovou)

za (účasti) – slabičná předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *účasti* (přívlastek neshodný)

9. *Jednou z příčin porážek maďarské revoluce bylo, že Západ nezasáhl, protože měl ruce svázané Suezskou krizí, která propukla koncem října.* (kapitola I, Úvodem, Od roku 1955 do roku 1962, str. 22)

Suezskou krizí – podstatné jméno ženského rodu, vzor růže, rozvitá přídavným jménem vlastním (přívlastek shodný), v instrumentálu (příslovečné určení prostředku)

10. *Proto se Praha snažila nevyprovokovat ještě tvrdší reakci Berlína a návrh smlouvy obsahoval formulaci „síly západoněmeckého militarismu a revanšismu“ jako úlitbu Ulbrichtovu režimu.* (kapitola III, Mračna se stahují (duben – červenec), Smlouva s Československem, str. 83)

proto se Praha snažila ... – vedlejší věta důsledková

11. *Podle četných a dobře ověřených zpráv bylo jejich nejpůsobivější stránkou přímé obvinění Sovětského svazu z dvacet let trvajícího hospodářského vykořisťování a vměšování do vnitřních věcí strany a země.* (kapitola I, Úvodem, Od karibské krize k Prohlášení z dubna 1964, str. 36)

podle (zpráv) – slabičná předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *zpráv* (přísluvečné určení způsobu)

z (vykořisťování) – neslabičná předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *vykořisťování* (přívlastek neshodný)

vměšování – podstatné jméno středního rodu, vzor stavení v genitivu (přívlastek neshodný rozvitý)

12. *Podle informace, kterou Maurer po návratu předložil výkonnému výboru ÚV RKS, jednání s vládou se zaměřilo jak na otázky ekonomické (například daně uvalené na rumunské zemědělské výrobky podle právních předpisů Společného trhu), tak politické (úloha OSN, válka ve Vietnamu, evropská bezpečnost).* (kapitola II, 1968: První měsíce, Budapešťská porada, str. 46)

podle (informace) – slabičná předložka pojící se s genitivem, doprovází podstatné jméno *informace* (přísluvečné určení způsobu)

na (výrobky) – slabičná předložka pojící se s akuzativem, doprovází podstatné jméno *výrobky* (předmět)

ve (Vietnamu) – neslabičná předložka vokalizovaná pojící se s lokálem, doprovází podstatné jméno vlastní *Vietnamu* (přívlastek neshodný)

13. *Sověti chtěli na této poradě informovat „své věrné” také o posledním politickém vývoji v Rumunsku ve vztahu k základní smlouvě a o událostech, k nimž došlo při návštěvě rumunského premiéra Maurera ve Finsku ve dnech 31. března – 5. dubna.* (kapitola III, Mračna se stahují (duben – červenec), Cíl: Československo, str. 111)

o (vývoji) – neslabičná předložka pojící se s lokálem, doprovází podstatné jméno *vývoji* (předmět)

6.2.3 Syntéza

text č. 1

Rumunská vazba „**la omul**” je do češtiny přeložena za pomoci podstatného jména „člověka”. V obou textech je řeč o předmětu, v rumunštině nepřímý. Rozdíl můžeme naléznout ve jmenných pádech, v rumunštině jde o akuzativ, v češtině o genitiv. Chceme – li použít doslovný překlad, zněl by takto: „první z nich poukazuje **na člověka**”. Spojení „**na člověka**” má stejné vlastnosti jako jeho předchůdce, jde tedy o předmět, tentokrát v akuzativu.

Text „**în fața sovieticilor**” je přeložen českým podstatným jménem vlastním „Sověťům”. Jestliže se zaměříme na větné členy, pozorujeme i v tomto případě shodu. V obou případech jde o předmět, v rumunštině nepřímý. Pokud se zaměříme na jmenné pády, v originále to je genitiv, ale v překladu jde o dativ. Budeme – li používat doslovný překlad, bude znít: „**před Sověty**”. V tomto případě je řeč o příslovečném určení způsobu v instrumentálu.

text č. 2

Spojení „**în fața organizațiilor**” je převedeno do výrazu „státní organizace”. V obou verzích je to shodně předmět, v rumunštině nepřímý. Ve jmenných pádech lze pozorovat rozdíl, v originále jde o genitiv, zatímco v překladu to je akuzativ. Chceme – li doslovně překládat, bude mít nová forma tuto podobu: „**před organizacemi**” – příslovečné určení místa v instrumentálu. Ale tento výraz by nedával smysl, pouze pokud by se upravila celá věta.

text č. 3

Vazba „**în timpul lui Stalin**” je přeložena jako „za Stalina”. Jak v rumunštině, tak i v češtině se jedná o příslovečné určení času. Další společný jev nalezneme ve jmenných pádech. V originále je to genitiv, v překladu genitiv. Obě verze si nazvájem významově odpovídají, není tu nutnost dalšího doslovného překladu.

Rumunské „**în zilele**” je nahrazeno českým „**ve dnech**”. Jde opět o příslovečné určení času a můžeme zde pozorovat odlišnost ve jmenných pádech. Díky rozdílnému počtu českých pádů se vazba v českém překladu nachází v lokálu, zatímco v rumunštině to je akuzativ. Není zde nutné použití doslovného překladu.

Text „**cu cele**” byl převeden jako „**k čemu**”. V obou případech se jedná o předmět, v originále nepřímý. Odlišné jsou vazebné pády, v rumunštině akuzativ, v češtině je to dativ, a to díky předložce **k**. Mohli bychom použít doslovného překladu, který by zněl „**ke kterým**” – předmět v dativu. Bohužel, pro použití tohoto doslovného překladu bychom museli upravit celou původní větu.

text č. 4

„**Împotriva chinezilor**” bylo do češtiny přeloženo jako „**proti Číňanům**”. V obou jazycích, jak v rumunštině, tak i v češtině jde o přívlastek, v originále to je jmenný předložkový, v češtině neshodný. Odlišnost lze pozorovat v případě vazebných pádů. V rumunštině se jedná o genitiv, v češtině o dativ. Není nutné použít doslovného překladu.

Spojení „**în timpul cuvântării**” bylo převedeno do podoby „**na projev**”. V rumunštině jde o příslovečné určení času, ale v češtině je vazba považována za příslovečné určení účelu. Odlišné jsou i vazebné pády, v originále to je genitiv, v překladu akuzativ. Chceme – li použít doslovného překladu, dostaneme vazbu „**v průběhu projevu**”, příslovečné určení času v lokálu.

Rumunské „**la cabină**” má český ekvivalent v podobě „**do kabiny**”. Jak v originále, tak i v překladu se jedná o příslovečné určení místa. Pozorujeme rozdíl ve vazebných pádech, v rumunštině to je akuzativ, v češtině genitiv. Překlady si významově odpovídají.

„**Pe care**” bylo nahrazeno českým „**který**”. Jak v případě větných členů, tak i vazebných pádů můžeme pozorovat odlišnosti. V rumunštině se jedná o předmět přímý v akuzativu, ale v češtině to je věta vedlejší přívlastková se zájmenem vztažným v nominativu.

Vazba „**din** presă” byla přeložena jako „**z** tisku”. V obou případech mluvíme o příslovečném určení místa. Můžeme si všimnout rozdílu mezi vazebnými pády – v rumunštině to je akuzativ, zatímco v češtině se kvůli předložce **z** jedná o genitiv. Co se týče překladu, není tu potřeba použít doslovného překladu, obě verze si navzájem odpovídají.

text č. 5

Rumunské „**în spatele** atitudinii” je převedeno do českého „**za** postojem”. V rumunštině je to předmět nepřímý, ale v češtině příslovečné určení místa. I v tomto případě lze vidět odlišnost ve vazebných pádech, v originále se díky předložkové vazbě **în spatele** jedná o genitiv, v češtině o instrumentál. Není nutné použít doslovného překladu.

Spojení „**din țara**” je nahrazeno českým „**v(e)** zemi”. V rumunštině to je přívlastek jmenný předložkový v akuzativu. V češtině je to naopak příslovečné určení místa v lokálu. Chceme – li použít doslovný překlad, dostaneme „**ze** země”. V tomto případě by měl následující vlastnosti: příslovečné určení místa v genitivu.

Vazba „**pentru** conservarea” je přeložena za pomoci českého „**uchovat si**”. V obou případech se jedná o přívlastek, v rumunštině je to jmenný předložkový, v češtině neshodný. Co se týče jmenného pádu, v originále jde díky předložce **pentru** o akuzativ. V češtině kvůli podobě tohoto větného členu – slovesa v infinitivu – nemůžeme určit jmenný pád. Pokud chceme doslovně překládat, získáme tvar „**pro** uchování” – předmět v akuzativu. V tomto případě ale nemůžeme tuto doslovnou formu použít.

„**Împotriva** liderului” má český ekvivalent v podobě „**proti** představiteli”. Jak v rumunštině, tak i v češtině se jedná o přívlastek, v originále to je jmenný předložkový, v češtině neshodný. Rozdíl můžeme pozorovat ve jmenných pádech. V rumunštině je řeč o genitivu, ale v češtině o dativu. Pokud použijeme doslovného překladu, dostaneme „**proti** vůdci”, což bude mít stejné vlastnosti jako předchůdce.

text č. 6

Sousloví „**conform** căruia” odpovídá českému „... že soudruzi projevují tyto obavy proto ...” V rumunštině se jedná o předmět nepřímý v dativu. V češtině to je vedlejší věta přívlastková. Pokud bychom se chtěli pokusit o doslovný překlad, zněl by následovně: „**z něhož**” – předmět v genitivu. Při použití tohoto překladu bychom však museli změnit znění celé věty.

Rumunské „**în spatele** nostru” je přeloženo do češtiny jako „**za** námi”. V obou případech se jedná o příslovečné určení místa. Rozdíl lze vidět ve jmenných pádech. V rumunštině je to akuzativ, zatímco v češtině instrumentál díky předložce **za**.

text č. 7

Vazba „**despre** evenimente” byla nahrazena výrazem „o událostech”. V rumunštině se jedná o předmět nepřímý v akuzativu, a to díky předložce **despre**. V češtině to je přívlastek neshodný pojící se s lokálem.

„**Pe care**” bylo do češtiny přeloženo jako „které”. V originále je to předmět nepřímý, ale v češtině přívlastek shodný. Co se týče jmenných pádů, můžeme v tomto případě pozorovat shodu – jedná se o akuzativ. Není nutné provádět doslovný překlad, oba texty si odpovídají.

Sousloví „**asupra** derulărilor” odpovídá české „**na** vývoj”. V obou jazycích jde o přívlastek, v rumunštině to je jmenný předložkový v genitivu, v češtině neshodný v akuzativu. Ani v tomto případě není nutný doslovný překlad.

text č. 8

„**Conform** căreia” má český ekvivalent v podobě „**podle** něhož”. V originále jde o předmět nepřímý, zatímco v češtině uvozuje vedlejší větu přívlastkovou. Ani jmenné pády nejsou shodné, v rumunštině jde o dativ, a to díky předložce **conform**, ale v překladu o genitiv. Oba texty si významově odpovídají, není nutné použít doslovného překladu.

Rumunské „**cu** participare” bylo přeloženo jako „**za** účasti”. V obou případech se jedná o přívlastek, v rumunštině jmenný předložkový, v

češtině neshodný. Co se týče pádů, objevuje se mezi spojeními rozdíl, v originále se jedná o akuzativ, zatímco v překladu o genitiv. Je možné použít doslovného překladu, který by zněl „s účastí” – přívlastek neshodný v instrumentálu, ale v tom případě by se musel pozměnit překlad celé věty.

Vazba „**la care**” nebyla překladatelkou použita. V rumunštině se jedná o předmět nepřímý v akuzativu. Pokud budeme chtít doslovně překládat, získáme „**na** kterém” – přívlastek shodný v lokálu. Tento doslovný překlad by však změnil smysl věty.

text č. 9

Spojení „**datorită** crizei” je do češtiny přeloženo za pomoci výrazu „Suezskou krizí”. V obou případech se jedná o příslovečné určení prostředku, rozdílné jsou jmenné pády. V rumunštině to je dativ, zatímco v češtině instrumentál. Chceme – li doslovně překládat, použijeme vazbu „**díky** krizi”. Tento tvar potom bude příslovečným určením prostředku v dativu.

text č. 10

„**Datorită** (...) fapt” je nahrazeno českým „proto se Praha snažila ...”. V rumunštině je tato vazba určena jako předmět nepřímý v dativu, a to díky předložce **datorită**. V češtině se jedná o vedlejší větu důsledkovou. Jestliže využijeme doslovného překladu, dostaneme „**díky** (...) skutečnosti”, která potom bude mít následující vlastnosti: příslovečné určení příčiny v dativu.

text č. 11

Vazba „**potrivit** unor rapoarte” bylo do češtiny přeloženo jako „**podle** zpráv”. V tomto případě můžeme pozorovat rozdíl ve větných členech. V rumunštině jde o předmět nepřímý, ale v češtině to je příslovečné určení způsobu. Nalezneme tu rozdíl i ve jmenných pádech, v rumunštině to je dativ, v češtině genitiv. Není potřeba doslova překládat toto spojení, oba texty si opovídají.

Rumunské „**pentru** exploatare” má český ekvivalent v podobě „**z** vykořisťování”. V originále to je příslovečné určení vztahu, v češtině přívlastek neshodný. Odlišné jsou i jmenné pády, v rumunštině to je akuzativ, ale v češtině genitiv. Použijeme – li doslovného překladu, získáme tvar „**pro** vykořisťování” s charakteristikou přívlastku neshodného v akuzativu. Bohužel tento doslovný překlad nelze použít, nedával by smysl.

„**Pentru** amestecul” je nahrazeno českým podstatným jménem „**z** vměšování”. V rumunštině představuje příslovečné určení vztahu v akuzativu, v češtině je to přívlastek neshodný rozvitý v genitivu. Pokud bychom chtěli použít doslovného překladu, bude mít následující formu „**pro** vměšování”. V tom případě půjde o přívlastek neshodný rozvitý v akuzativu, a to díky předložce **pro**.

text č. 12

Spojení „**potrivit** informării” je přeloženo jako „**podle** zpráv”. V rumunštině lze toto spojení určit jako předmět nepřímý, zatímco v češtině jde o příslovečné určení způsobu. Můžeme si všimnout i rozdílu mezi jmennými pády, v rumunštině se jedná o dativ, v češtině o genitiv. Není potřeba se pokoušet o doslovný překlad, oba texty si odpovídají.

„**Pe** produsele” má český ekvivalent v podobě „**na** výrobky”. V rumunštině se jedná o přívlastek jmenný předložkový, zatímco v češtině to je předmět. Co se týče jmenných pádů, můžeme tu pozorovat shodu, jedná se o akuzativ.

Rumunské „**din** Vietnam” bylo nahrazeno českým „**ve** Vietnamu”. V obou jazycích se jedná o přívlastek, v rumunštině to je jmenný předložkový, v češtině neshodný. Rozdíl lze pozorovat ve jmenných pádech, v originále se jedná díky předložce **din** o akuzativ, ale v překladu jde o lokál. Texty si navzájem odpovídají, nemusíme usilovat o doslovný překlad.

text č. 13

Vazba „**despre** evoluții” byla přeložena jako „o vývoji”. V obou případech se jedná o předmět, v originále nepřímý. Ve jmenných pádech nalezneme rozdíl, v češtině to je lokál, ale v rumunštině akuzativ.

7. Závěr

Cílem této diplomové práce je jazykovědná analýza použití rumunských předložek a jejich následný překlad do některých českých textů. Práce má dvě základní části. V první, teoretické, jsou ve dvou kapitolách popsány české i rumunské předložky z ryze jazykovědného hlediska. V druhé části práce byly ve třech kapitolách vybrány texty ilustrující různé funkční styly v rumunštině a uveden jejich následný překlad do češtiny pro porovnání užití předložek v obou jazycích. Vybrala jsem dvacet předložek, jejich výskyt jsem sledovala ve všech textech a srovnávala jsem je s jejich překladem do češtiny.

Styl určuje způsob vyjádření osoby; v lingvistickém pojetí odráží zvláštní způsob využití zdrojů jazyka v různých oblastech sociálních aktivit; v literárním pojetí pojmenovává „vyjadřování jedince”. **Funkční styl** je variantou jazyka, která plní komunikační funkci v určité oblasti. V každém jazyce existuje několik funkčních stylů; model každého z nich vznikl v jiném historickém období a neustále se vyvíjí. Mezi základní funkční styly patří: prostě sdělovací styl, odborný styl, administrativní styl, publicistický styl, umělecký styl (beletristický).

Ve své diplomové práci jsem sledovala použití určitých předložek v rumunských textech a v jejich překladech do češtiny. Čerpala jsem z těchto zdrojů: dva texty beletristické literatury (*Baltagul – Tři jezdci* od Mihaila Sadoveana a *Întoarcerea huliganului – Chuligánův návrat* od Normana Maney), jeden právní text (*Declarația universală a drepturilor omului – Všeobecná deklarace lidských práv*) a dva texty odborné literatury (*O sinteză culturală în opera lui Mircea Eliade – Syntéza kultur v díle Mircei Eliada* od Libuše Valentové a *1968 – Din*

primăvară până în toamnă – 1968 – Ve stînu Prahského jara od Mihaie Retegana).

V **beletristickém** stylu je základní funkcí funkce estetická (expresivní, sugestivní). Tento styl je využit v literárních dílech a jeho znakem je užití termínů s přeneseným významem a těch, které v čtenářově představivosti vyvolávají plastické obrazy, vzrušení, pocity. Díky této složitosti, která je dána rozmanitostí literárních děl, jakož i faktem, že každý autor má vlastní styl, bohatost lexikálních elementů (slova z hlavního lexikálního fondu, regionalismy, archaismy, neologismy, žargon nebo argot apod.), sémantické rozšíření použitím synonym a polysémii některých termínů, jsou slova použita ve své konotativní funkci. Výraznost výroku může být zesílena i odchylkou od spisovného jazyka.

V krásné literatuře si můžeme povšimnout, že se v rumunštině používá méně předložek pojících se s dativem než s genitivem nebo akuzativem. Například román *Baltagul – Tři jezdci* od M. Sadoveana patří z historického hlediska do meziválečného období rumunské literatury. Z estetického hlediska navazuje na tradicionalistickou linii rumunského písemnictví. To také vysvětluje výběr tématu odkazujícího k lidové baladice, perspektivu vyprávění, ale i příznačný specifický styl, založený na krajo­vém, archaickém a lidovém jazyce, což se odráží i v oblasti fonetické, lexikální, morfologické a syntaktické. Lidový jazyk zahrnuje i rysy obecného jazyka, který je rozšířen po celém území Rumunska. Tyto prvky však nejsou součástí spisovného jazyka a jsou podmíněny socio–kulturním faktorem, který mu vtiskne speciální styl tak charakteristický jeho mluvčím. Jeho použití předpokládá umístění vypravěče, lyrických hrdinů (nebo hrdiny) do lidového prostředí, pro něž je typické užívání spontánního jazyka a náznaku citového oslovení. K jeho obecné charakteristice patří: ústní předávání, spontánnost a dynamika. Lidový charakter jazyka spočívá v lexiku, fonetice, gramatice a stylu. Na morfo-syntaktické úrovni je charakterizován přítomností některých neliterárních forem, lidového superlativu, četnosti citoslovcí; syntaktickými modely založenými na opakování nebo anakolutem.

Co se týče použití předložek v morfologických kategoriích, lze pozorovat častý výskyt akuzativu (*la, pe, cu, în, din, de, despre, pentru*) a genitivu (*asupra, deasupra, dedesubtul, împotriva, în fața, în jurul*). Předložky pojící se s dativem jsou použity řidčeji a z rozboru také vyplývá nepřítomnost neologických předložek.

V tomto druhu literatury nebyly vždy použity všechny mnou vybrané předložky. Pouze v jednom případě v díle Mihaila Sadoveana, *Baltagul – Tři jezdci* (1930, resp. 1938), nebyl vůbec použit překlad všech rumunských sledovaných jevů. Jedná se o výraz *din scaun*. V české verzi překladu se uplatnila čeština konce 30. let. To vysvětluje rozdíly v pravopise mezi tehdejší a současnou češtinou.

V textu Normana Maney, *Întoarcerea huliganului – Chuligánův návrat* (2003, resp. 2008) byly přeloženy všechny sledované vazby. V obou jazycích, jak v rumunštině, tak i v češtině, byl použit současný jazyk. Proto si můžeme povšimnout odlišného rozložení předložek v závislosti na sledovaných jmenných pádech. Setkáme se zde také s neologickou formou předložek pojících se s dativem, *conform*.

Administrativní styl splňuje komunikační funkci ve sféře oficiálních vztahů: administrativa, diplomacie, právo. Je charakterizován respektováním norem spisovného jazyka ve všech hlediscích (fonetickém, lexikálním, gramatickém, stylistickém). Má objektivní a neosobní charakter, chybí v něm afektivní náboj (je neutrální z výrazového hlediska), dostupnost, jasnost, přesnost. Způsob vyjadřování je formální.

Ve své diplomové práci jsem zkoumala právní text, a to *Declarația Universală a Drepturilor Omului – Všeobecná deklarace lidských práv*. Deklarace byla původně sepsána v angličtině a následně přeložena do mnoha jazyků světa. V tomto typu textu lze pozorovat časté použití souřadných syntaktických vztahů. Dokonce i ve větě je zřídka užit vztah podřadnosti. Předložky pojící se s dativem a genitivem jsou použity v jejich neologických formách (např. *conform, contrar*). Nejčastěji se setkáváme s předložkami pojícími se s akuzativem. I zde můžeme určit jedno spojení, které nebylo v českém překladě vůbec využito, a to *asupra temeinicieî*.

S **odborným** stylem se můžeme setkat v pracích, které obsahují informace o věcech, jevech, skutečnostech, bádáních, výzkumech apod. Jinými slovy, komunikaci v dílech odborného stylu chybí afektivní náboj. Důraz je kladen na přenos pojmů, vědění, myšlenek apod. Funkce jazyka je kognitivní. Charakteristiky tohoto stylu jsou následující: užití určitých pojmů / přesných vědeckých teorií a některých přísných úsudků, použití určitých neologismů z lexika vlastního daným vědám, použití monosémantických slov, jasné vyjadřování (zdůrazněné přiměřenou strukturou věty / souvětí), přesnost, správnost, použití původního smyslu slova, vysoký stupeň tranzitivnosti. Každé vědecké odvětví má vlastní slovní zásobu. Odborné lexikum zahrnuje četné neologismy a slova odvozená s prefixy a pseudoprefixy nebo složená ze sufixoidů a prefixoidů.

Z odborné literatury byl vybrán článek od Libuše Valentové a Mihaia Retegana. Na rozdíl od předchozích textů se zde častěji setkáváme s předložkami pojícími se s dativem (*datorită, potrivit, conform*). Článek paní Libuše Valentové, *O sinteză culturală în opera lui Mircea Eliade – Syntéza kultur v díle Mircei Eliada* (2008, resp. 2008), pochází z oblasti literární kritiky a pojednává o díle Mircei Eliada. Je možno pozorovat časté použití předložkové vazby *în cursul*, která je typická pro genitiv, a rovněž pro vědecký styl, protože napomáhá vyjádření přesných úsudků. Ve studovaných textech naopak nebylo v českém překladu použito následujících vazeb: *cu simpatia, pentru mărturie, la concluzia, datorită structurii*.

Kniha pana Mihaie Retegana, *1968 – Din primăvară până în toamnă – 1968 – Ve stînu prăzského jara* (1998, resp. 2002), patří do oblasti historiografie. Popisuje události roku 1968 v bývalém Československu a postoji Rumunska k této politické situaci. Z rozboru vyplývá, že ve vybraných textech nebyla vůbec přeložena následující vazba: *la care*.

V 50. letech 20. století se v lingvistice stále více projevuje myšlenka, že jazyk je systémem, jehož prvky jsou těsně spjaty mezi sebou celou řadou vztahů. Tento způsob organizace je často pojmenován jako struktura a lingvisté, kteří studují jazyk z hlediska vztahů a struktury, se nazývají strukturalisté. Systematický charakter jazyka,

který byl zveřejněn F. de Saussurem, předpokládá existenci poměrů mezi prvky celku a poměrů těchto částí vzhledem k celku. Jazykové prvky jsou rozděleny do úrovní a existuje rozvrstvení a hierarchie úrovní. Strukturální organizace jazyka se projevuje existencí systému rozporů, jakož i více druhů vztahů v rámci jednotlivých úrovní a do jedné úrovně ke druhé. Struktura předpokládá systém, souvislost, celistvost, závislost částí na celku, nerozložitelnou celistvost svých částí. Tato myšlenka pojímající jazyk jako systém je otázkou názoru, představuje teorii, ale vnucuje vypracování některých metod nové analýzy, která je podřazená této teorii.

Distributivní analýza. Distribuce je vlastnost jazykových prvků objevit se v různých kontextech, různých sousedstvích. Důležitost lingvistické skutečnosti v rámci distributivní analýzy spočívá v jeho výskytu v určitém bodě mluvního řetězce. Distribuce znamená spojení vlastností. Výzkum distribuce je důležitou částí studia vztahů.

Ze všech kontextů, ve kterých se může objevit jednotka jazyka, je zvláště důležitý **diagnostický kontext**. Je to kontext, v němž je výskyt určité třídy prvků vymezen jedinečně, je to kontext, který připouští jedinou třídu prvků. Rozložení jednotek jazyka studuje *třídy* jednotek (fonémy, morfémy apod.) a ne jednotlivých jednotek. Pokud je řeč o přítomnosti členu jedné třídy v sousedství členu jiné třídy, může vystat problém kalkulace výskytu. Cílem distributivní analýzy je vlastně vymezení tříd jednotek a vyhnout se zásadnímu kritériu (fonetice) ve výrazovém plánu a sémantickému kritériu při určování významových jednotek.

Vymezení tříd jednotek na základě distribuce si ponechává přibližný charakter: členové jedné třídy se v rámci významů tak úplně neshodují: shoda je omezena na určité kontexty, které jsou považovány za charakteristické. Zde můžeme formulovat obecný princip: třídy nejsou přísně jedna od druhé odlišeny, mají střed a periferii, které napomáhají přechodu jedné třídy do druhé.

Závěrem můžeme konstatovat, že se v literatuře, ať už krásné, právnické nebo odborné, příliš nevyskytují předložky pojící se s dativem. Je nutné taktéž zmínit četnost vztahů podřízenosti ve větách, v

nichž se vyskytovaly předložky specifické pro akuzativ, a to ve všech kontextech analyzovaných textů. Další závěr můžeme vyvodit na základě zkoumání gramatických kategorií obou jazyků: výskyt většího množství jmenných pádů v češtině (sedm pádů, z nichž pět se pojí s předložkami) než je tomu v případě rumunštiny (zde je pět jmenných pádů, a pouze tři se pojí s předložkami), možnost češtiny překládat některé rumunské vazby za pomoci jiných slovních druhů, jako např. přídavné jméno, zájmeno, sloveso, příslovce nebo dokonce vedlejší věta.

Zvláštnosti struktury rumunštiny a odlišnosti v používání předložek vyplývají z historického vývoje tohoto jazyka. Mezi nejdůležitější inovace, jejichž počátky spadají do předrománského období, patří předložky namísto některých koncovek skloňování spojených s pády. Některá slova, která se stala gramatickými nástroji, prošla proměnou. Takto mají slovesa *avea* (mít) a *vrea* (chtít) jiné formy, pokud jsou pregnantními slovesy (*el are un cal*) a jiné, pokud jsou pomocnými slovesy (*el a făcut*). Osobní zájmeno má jiný tvar, pokud je zájmenem absolutním, a jiný tvar, pokud je spojujícím (*pe mine nu mă vede*). Ukazovací zájmeno mělo jiný formální vývoj, když si ponechalo starou ukazovací funkci, a jiný vývoj, když se stalo gramatickým nástrojem (člen).

Můžeme ale narazit i na opačný fenomén. Zánik některých rozlišovacích znaků forem může mít za následek ztrátu citlivosti pro vlastní gramatickou odlišnost. Stav vyžadoval po určitých předložkách ablativ, zatímco pohyb akuzativ. Říkalo se *eo in casam*, ale *sto in casa*. Po zániku koncového *-m* se ablativ a akuzativ staly rovnými. Místo toho, aby si rumunština vytvořila jiný prostředek pro rozlišení stavu a pohybu (jako jsou například *unde stai?* x *încotro te duci?*), se jich zřekla. Ztráta citlivosti k tomuto rozdílu je jednou z charakteristik rumunštiny.

Po zániku koncového *-s* a *-m* a po změně nepřízvučného *o* na *u*, *lupus* (nominativ), *lupum* (akuzativ), *lupo* (dativ a ablativ) se staly rovnými. Tato homomorfie byla napravena jen zčásti. Předně vidíme, že ablativ byl nahrazen, jako vždy v rumunštině, předložkami (*cu lupul*, *prin lup...*). Nepřítomnost jednoho odlišovacího znaku u dativu nemohla

dát příležitost k vzniku nepříjemných dvojmyslů, protože u většiny pádů používáme určitou formu dativu, která je odlišná od nominativu a akuzativu (*lupului* x *lupul*). Homomorfy zůstávaly pouze v nominativu a akuzativu. Výsledkem této homomorfie bylo obecné zaměnění obou pádů. Nutnost jasnosti ale vyžadovala, aby se u názvů živočichů a lidí odlišovaly akuzativ a nominativ. Proto byl zaveden u akuzativu morfém *pe* nebo (někdy *i*) pomocné *îl, o, îi, le*: *mama crește pe copil sau copilul îl crește mama*.

Jak už bylo výše řečeno, odlišnost mezi jmennými pády v rumunštině a v češtině spočívá hlavně v rozdílném počtu pádů. Stejně jako v rumunštině, i v češtině jsou určité pády spojené s určitými předložkami. V češtině je možný výskyt předložek s jedním nebo dvěma pády. V případech výskytu předložky se dvěma pády je nutné znát příslušné otázky vážící se s danými pády. Rumunština tuto charakteristiku nemá.

Co se týče překladů, všechny tyto texty byly přeloženy opravdu schopnými a skvělými překladateli. Lze konstatovat, že se literární texty nemohou překládat doslova. Metodu doslovného překladu lze použít buď v oficiálních textech, nebo v překladech textů čistě vědeckých. V literatuře, ať už jde o krásnou nebo vědeckou, se text překládá co nejvěrněji a je sledována hlavní myšlenka.

Resumé

Práce *Předložky v rumunštině* se zabývá rozborem předložek, porovnává jejich využití v rumunštině a češtině a zkoumá možnosti jejich překladu z rumunštiny do češtiny. Za tímto účelem byly vybrány tři druhy textů z rozdílných oblastí literatury: krásná, administrativní a odborná literatura.

Práce sestává ze dvou částí. V teoretické části jsou z vědeckého hlediska probírány předložky v rumunštině a češtině, definice a klasifikace těchto slovních druhů. V praktické části byly analyzovány vybrané texty z hlediska překladu a praktického použití předložek.

Z krásné literatury jsem zvolila dvě díla, *Baltagul – Tři jezdci*, od Mihaila Sadoveana a *Întoarcerea huliganului – Chuligánův návrat*, od Normana Maney. Výběr těchto dvou textů je odůvodněn potřebou zdůraznit rozdíly v obou jazycích – rumunštině a češtině – pokud jde o použití předložek a jazyka v rozdílných historických obdobích: v roce 1930 (resp. 1938) a roce 2003 (resp. 2008).

Z oblasti administrativních textů byla vybrána *Declarația Universală a Drepturilor Omului - Všeobecná deklarace lidských práv*. Původní verze je v angličtině a později byla přeložena do ostatních jazyků světa.

Odborná literatura je zastoupena Libuší Valentovou a Mihaie Reteganem. Spisy obou autorů pocházejí z rozdílných oblastí. Studie Libuše Valentové, *O sinteză culturală în opera lui Mircea Eliade – Syntéza kultur v díle Mircei Eliada*, z roku 2008 (resp. 2008) patří do oblasti literární kritiky, zatímco kniha Mihaie Retegana, *1968 – Din primăvară până în toamnă – 1968 – Ve stínu Pražského jara*, z roku 1998 (resp. 2002) náleží do oblasti historiografie.

Z rozboru vyplývá, že se ve studovaných textech příliš často neobjevují předložky pojící se s dativem. Nejčastěji používané předložky se pojí buď s genitivem nebo s akuzativem. Předložky vážící se s dativem se v literatuře vyskytují jen zřídka.

Rovněž můžeme vysledovat rozdíly mezi gramatikou rumunštiny a češtiny. Čeština má možnost spojovat předložky s větším počtem pádů (se sedmi, resp. pěti), než je tomu v rumunštině (s pěti, resp. třemi). Zároveň si můžeme povšimnout možnosti češtiny vyjádřit použité rumunské vazby s předložkami jinými slovními druhy, jako např. přídavné jméno, sloveso atd., anebo i vedlejší větou.

Co se týče překladu, musíme podotknout, že literární texty nelze překládat doslova. Spíše je nutné držet se hlavní myšlenky a překládat především smysl textu.

Rezumat

Prepozițiile în română tratează analiza prepozițiilor și comparația folosirii lor în limba română și traducerea în limba cehă. Pentru aceasta, au fost selectate texte aparținând a trei genuri de literatură: beletristică, literatura oficială și literatura științifică.

Lucrarea are două părți. În partea teoretică sunt abordate, din punct de vedere științific, problemele prepozițiilor în limba română și în limba cehă, definirea și clasificarea acestor categorii morfologice. În partea practică au fost analizate texte selectate din punctul de vedere al traducerilor și al folosirii practice a prepozițiilor.

Din literatura beletristică au fost alese două opere, *Baltagul – Tři jezdcí*, de Mihail Sadoveanu și *Întoarcerea huliganului – Chuligánův návrat*, de Norman Manea. Alegerea acestor două lucrări a fost justificată de necesitatea observării diferențelor dintre cele două limbi – română și cehă – în privința prepozițiilor, în utilizarea limbii din perioade diferite: anul 1930 (resp. 1938) și anul 2003 (resp. 2008).

Pentru textele oficiale a fost aleasă *Declarația Universală a Drepturilor Omului – Všeobecná deklarace lidských práv*, varianta original fiind scrisă în limba engleză și apoi textul tradus în alte limbi ale lumii.

Literatura științifică a fost prezentată prin Libuše Valentová și Mihai Retegan. Cele două lucrări provin din domenii diferite. Libuše Valentová, *O sinteză culturală în opera lui Mircea Eliade – Syntéza kultur v díle Mircei Eliada*, din anul 2008 (resp. 2008) aparține domeniului criticii literare, în timp ce Mihai Retegan, *1968 – Din primăvară până în toamnă – 1968 – Ve stínu Pražského jara*, din anul 1998 (resp. 2002) este din domeniul istoriei.

Am putut observa că în textele urmărite nu sunt întâlnite prea des prepozițiile cu dativul. Cele mai folosite cazuri au fost acuzativul și genitivul. Prepozițiile cu dativul sunt puțin folosite în textele literare.

De asemenea, am putut vedea diferențele dintre gramatica limbii române și cea a limbii cehe. Limba cehă are posibilitatea de a folosi

prepoziții cu mai multe cazuri (7, resp. 5) decât limba română (5, resp. 3). Totodată putem să remarcăm posibilitatea limbii cehe de a exprima construcții folosite în română cu prepoziții prin alte părți de vorbire, cum ar fi adjectivul, verbul etc., chiar și propoziție secundară.

În ceea ce privește traducerea, am observat că nu putem traduce texte literare ad litteram, ci mai degrabă este strict necesar să urmărim ideea principală și să traducem sensul textului.

Resume

Prepositions in romanian treats analysis of prepositions, comparison of preposition use in romanian and czech language and their resulting translation in czech language. For this purpose have been selected three kinds of texts, each one din different domain: belletritic, administrative and scientific literature.

Thesis consists from two parts. In theoretic one are examined problems of prepositions in romanian and czech language from academical point of view, definitions and classifications of this morphological categories. In practical one were analysed chosen texts from point of view of translation and practical use of prepositions.

From belletristic literature were chosen two pieces, *Baltagul – Tři jezdcí*, from Mihail Sadoveanu and *Întoarcerea huliganului – Chuligánův návrat*, from Norman Manea. Choosing of this two texts was motivated by need of underline differences between romanian and czech language in use of prepositions in different historical periods: 1930 (or 1938) and 2003 (or 2008).

From the domain of administrative literature was chosen *Declarația Universală a Drepturilor Omului - Deklarace práv člověka a občana*. Original version was written in english and consequently it was translated in different languages of the world.

Scientific literature is represented by Libuše Valentová and Mihai Retegan. Publications of both these authors come from different domains. Libuše Valentová, *O sinteză culturală în opera lui Mircea Eliade – Syntéza kultur v díle Mircei Eliada*, 2008 (or 2008) is from domain of literary critique, while Mihai Retegan, *1968 – Din primăvară până în toamnă – 1968 – Ve stínu pražského jara*, 1998 (or 2002) belongs to domain of history.

We can notice that in studied texts does not appear too often preposition with dative. Most frequently used prepositions are those with genitive and accusative. Prepositions with dative occure in literature quite rarely.

Also we can trace differences between the grammar of romanian and czech language. The czech language is in a position of use more nominal cases (seven, or five) than romanian language (five, or three). At the same time we can notice possibility of czech language to express some of used romanian structures with preposition by other word classes, such as adjective, verb etc., even clause.

As for translation, we have to point out that literary texts can not be translated to the letter. Rather is necessary to stick to the main idea and translate only sense of the text.

Poznámky

- ¹ *Gramatica limbii române, I, Cuvântul*, București, Ed. Academiei Române, 2005, p. 612
- ² Dimitriu, C., *Gramatica limbii române explicată, Morfologia*, Iași, Ed. Junimea, 1979, p. 354
- ³ Zugun, P., *Cuvântul. Studiu gramatical*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1983, p. 81
- ⁴ Găitănanu, Șt., *Gramatica actuală a limbii române*, Pitești, Ed. Tempora, 1998, p. 316.
- ⁵ *Gramatica limbii române, I, Cuvântul*, București, Ed. Academiei Române, 2005, p. 624
- ⁶ Vasiliu, L., *Asupra definiției prepoziției*, în ELS, 1967, p. 306
- ⁷ *Idem*, p. 307
- ⁸ Vasiliu, L., *Asupra definiției prepoziției*, în ELS, 1967 p. 308
- ⁹ Găitănanu, Șt., *Gramatica actuală a limbii române*, Pitești, Ed. Tempora, 1998, p. 316.
- ¹⁰ *Gramatica limbii române, I, Cuvântul*, București, Ed. Academiei Române, 2005, p. 609
- ¹¹ Găitănanu, Șt., *Descrierea locuțiunilor prepoziționale cu genitivul*, în LLR, nr. 3-4, 1995.
- ¹² Vasiliu, L. *Cuvinte și grupuri de cuvinte cu funcție prepozițională*, în LLR, nr. 2, 1964, p. 2;
- ¹³ Găitănanu, Șt., *Gramatica actuală a limbii române*, Pitești, Ed. Tempora, 1998, p. 318
- ¹⁴ Neamțu, G. G., *Elemente de analiză gramaticală*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1989, p. 107
- ¹⁵ Găitănanu, Șt., *Gramatica actuală a limbii române*, Pitești, Ed. Tempora, 1998, p. 319.
- ¹⁶ *Idem*, p. 320
- ¹⁷ Găitănanu, Șt. *Gramatica actuală a limbii române*, Pitești, Ed. Tempora, 1998, p. 322
- ¹⁸ *Ibidem*
- ¹⁹ Găitănanu, Șt., *Criteriile deosebirii locuțiunilor prepoziționale cu genitivul de grupările libere, analizabile*, în LLR, r. 2, 1999, p. 13.
- ²⁰ *Gramatica limbii române I*, București, Ed. Academiei, 1966, p. 325
- ²¹ Găitănanu, Șt. *Gramatica actuală a limbii române*, Pitești, Ed. Tempora, 1998, p. 326
- ²² Neamțu, G. G., *Elemente de analiză gramaticală*, București Ed. Științifică și Enciclopedică, 1989, p. 104
- ²³ *Gramatica limbii române, I, Cuvântul*, București, Ed. Academiei Române, 2005, p. 614
- ²⁴ HAVRÁNEK, B., JEDLIČKA, A., *Česká mluvnice*, Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 1970, str. 305 - 309
- ²⁵ V některých jazycích se předložky pojí se slovesy. Například v anglickém jazyce se v podřadné větě nebo v otázce vyskytuje po slovese na konci věty (What are you looking for? – Co hledáš?).
- ²⁶ I v tomto případě je řeč o slovech, která začínají stejnou souhláskou jako předložka nebo stejnou skupinou slabik jako je předložka.
- ²⁷ V případech, kdy nelze jednoznačně rozhodnout, jde – li o vnitřek nebo o povrch, nebo kde je možný dvojitý výklad, dáváme přednost předložce **z**.
- ²⁸ Doc. PhDr. Šaur, V., CSc, *Pravidla českého pravopisu s výkladem mluvnice*, Praha, Ottovo nakladatelství, 2005, str. 114 - 117
- ²⁹ SADOVEANU, M., *Baltagul*, Editura Agora București 2005, pg. 124
- ³⁰ SADOVEANU, M., *Țri jezdcii*, Melantrich Praha 1938, str. 5 – 160. Překlad: Marie Karásková – Kojecká.
- ³¹ tindă (lat. tenda(m)) je **1.** malý prostor umístěný u vchodu do selských stavení, který často slouží také jako kuchyň (chodba, krytá chodba; síň, předsíň, vestibul). **2.** Vstupní část vnitřku pravoslavného chrámu. **3.** Zápraží, předsíň, podsíň u venkovského stavení. (DIMA, E. și col., *DEXI – Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*, Italia, Ed. Arc și Gunivas, 2007, str. 2016) (překlad autorky) Podle Rumunsko - českého slovníku prof. dr. Jiřího Stacy, jde o síň, předsíň (zvláště ve venkovském stavení) (Prof. Dr. STACA J., *Rumunsko – český slovník*. Praha. Sání pedagogické nakladatelství, 1961 – 1. vydání. str. 938)
- ³² prichici (uck. pripičok – припичок) je úzký okraj ve formě police, který vyčnívá u komína, pece nebo selského krbu; obvykle se na něj staví předměty domácí potřeby. Spodní okraj okna, která vyčnívá jako nějaký přístřešek; spodní část okenního rámu. Prodloužení kamen nebo trouby ve formě postele nebo lavice, která je vedle ní umístěna, a která je určena ke spaní. (DIMA, E. și col., *DEXI – Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*, Italia, Ed. Arc și Gunivas, 2007, str. 1554) (překlad autorky) Podle Rumunsko - českého slovníku prof. dr. Jiřího Stacy, jde o římsu u selských kamen, oken apod. (Prof. Dr. STACA J., *Rumunsko – český slovník*. Praha. Sání pedagogické nakladatelství, 1961 – 1. vydání. str. 753)
- ³³ parmalâc, parmaclâc (tr. parmaklik) je **1.** dřevěná, kamenná atd. konstrukce, která představuje stěnu nebo nízký plot, je používána na ohraničení jiné stavby nebo konstrukčního prvku. **2.** hradba (plot); mříž (každá deska, břevno, laťka apod., která je součástí plotu nebo mříže) (DIMA, E. și col., *DEXI – Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*, Italia, Ed. Arc și Gunivas, 2007, str. 1382 – 1383) (překlad autorky) Podle Rumunsko - českého slovníku prof. dr. Jiřího Stacy, jde o zábradlí (obvyčejně s vysokými sloupy). (Prof. Dr. STACA J., *Rumunsko – český slovník*. Praha. Sání pedagogické nakladatelství, 1961 – 1. vydání. str. 684)
- ³⁴ MANEA, N., *Întoarcerea huliganului*, Polirom Iași, 2008, pg. 9 – 129
- ³⁵ MANEA, N., *Chuligăni în navrat*, Havran Praha 2008, str. 9 – 125. Překlad: Jiří Našinec

³⁶Podle Pravidel českého pravopisu se Židé mohou psát s majuskulí, pokud mluvíme v etnickém smyslu. Jedná – li se o náboženský smysl, budeme psát židé s minuskulí. U tohoto textu záleží na subjektivním pohledu, jde – li o náboženské nebo etnické hledisko. (<http://www.pravidla.cz/hledej.php?qr=%8Eid>)

³⁷Podle Pravidel českého pravopisu se Židé mohou psát s majuskulí, pokud mluvíme v etnickém smyslu. Jedná – li se o náboženský smysl, budeme psát židé s minuskulí. U tohoto textu záleží na subjektivním pohledu, jde – li o náboženské nebo etnické hledisko. (<http://www.pravidla.cz/hledej.php?qr=%8Eid>)

³⁸<http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=rum>

³⁹<http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=czc>

⁴⁰temeinicie (sl. veche темель) je **1.** něco, co je pevné; trvanlivost, soudržnost. **2.** něco, co je rozumné, základ. **3.** příslovečná vazba *cu temeinicie* = pevný, vážný. **4.** (pr.) Vlastnost soudního orgánu rozhodnout a odrazit objektivní realitu činů, které napomohou vyřešení soudního sporu (DIMA, E. și col., *DEXI – Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*, Italia, Ed. Arc și Gunivas, 2007, str. 1998) (překlad autorky); podle Rumunsko - českého slovníku prof. dr. Jiřího Stacy, jde o pevnost, důkladnost, spolehlivost (Prof. Dr. STACA J., Rumunsko – český slovník. Praha. Sání pedagogické nakladatelství, 1961 – 1. vydání. str. 932)

⁴¹merit (fr. mérite, lat. meritum, it. merito, něm. Meritum) je **1.** (zvláštní) vlastnost, díky níž je někdo nebo něco hoden úcty, ocenění; hodnota, ctnost. Vazba přídavného jména *cu merite* (nebo *merit*) nebo *de merit* = hodný chvály. Přísllovečná vazba *pe merit* = oprávněně, důvodně. (DIMA, E. și col., *DEXI – Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*, Italia, Ed. Arc și Gunivas, 2007, str. 1132) (překlad autorky); podle Rumunsko - českého slovníku prof. dr. Jiřího Stacy, jde o zásluhu, přednost (Prof. Dr. STACA J., Rumunsko – český slovník. Praha. Sání pedagogické nakladatelství, 1961 – 1. vydání. str. 580)

⁴²VALENTOVÁ, L., „*O sinteză culturală în opera lui Mircea Eliade*” din volumul „*Mircea Eliade în context european*”, Praha 2008, pg. 67 - 74

⁴³VALENTOVÁ, L., „*Syntéza kultur v díle Mircei Eliada*“ ze sbírky „*Mircea Eliade v evropském kontextu*“, Praha 2008, str. 65 - 72

⁴⁴RETEGAN, M., *1968 – Din primăvară până în toamnă*, Editura Rao București 1998, pg. 1 - 320

⁴⁵RETEGAN, M., *1968 - Ve stínu Pražského jara*, Argo Praha 2002, str. 9 – 111. Překlad: Jitka Lukešová.

Bibliografie

Vědecké práce v rumunštině

1. Avram, M., *Gramatica limbii române*, București, Editura Humanitas, 2001;
2. Constantinescu-Dobridor, Gh., *Morfologia limbii române*, București, Editura Vox, 1996;
3. Coteanu, I., *Gramatica de bază a limbii române*, București, Editura Garamond, 1982;
4. Coteanu, I., (coord.) *Limba română contemporană*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1985;
5. *Dicționarul explicativ al limbii române (DEX)*, Ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 1996;
6. *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române (DOOM2)*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2005;
7. Dimitriu, C. *Gramatica limbii române explicată. Morfologia*, Iași, Editura Junimea, 1979;
8. Doca, Gh., *Confuzii formale sau / și funcționale între prepoziții*, în LLR, nr. 1/2003;
9. Găitănanu, Șt., *Gramatica actuală a limbii române*, Pitești, Editura Tempora, 1998;
10. Găitănanu, Șt., *Descrierea locuțiunilor prepoziționale cu genitivul*, LR, nr. 3-4, 1995;
11. Găitănanu, Șt., *Criteriile deosebirii locuțiunilor prepoziționale cu genitivul de grupările libere, analizabile*, în LLR, nr. 2, 1999;
12. *Gramatica limbii române*, București, Editura Academiei, 1963;
13. *Gramatica limbii române, I, Cuvântul, II, Enunțul*, București, Ed. Academiei, 2005;
14. Graur, Al., M. Avram, L. Vasiliu (coordonatori), *Gramatica limbii române*, București, Ed. Academiei, 1966;
15. Graur, Al., *Gramatica azi*, București, Editura Academiei, 1973;
16. Guțu-Romalo, V., *Morfologia structurală a limbii române*, București, Editura Academiei, 1968;
17. Guțu Romalo, V., *Corectitudine și greșeală*, București, Editura Humanitas, 2000;
18. Hristea, Th., *Sinteze de limba română*, București, Editura Humanitas, 1999;
19. Iordan, I., *Limba română contemporană*, București, 1954;
20. Iordan, I., Guțu-Romalo, V., Niculescu, Al., *Structura morfologică a limbii române contemporane*, București, Editura Științifică, 1967;

21. Neamțu, G.G., *Elemente de analiză gramaticală*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1989;
22. Pană Dindelegan, G., *Elemente de gramatică*, București, Editura Humanitas, 2003;
23. Pană Dindelegan, G., (coordonator), *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, Editura Universității din București, 2003;
24. Pană Dindelegan, G., *Elemente de gramatică. Dificultăți, controverse, noi interpretări*, București, Editura Humanitas, 2003;
25. Tabarcea, C., (coordonator), *Gramatica limbii române*, București, Editura Constelații, 1998;
26. Vasiliu, L., *Asupra definiției prepoziției*, în ELS, 1967;
27. Vasiliu, L., *Cuvinte și grupuri de cuvinte cu funcție prepozițională*, în LLR, nr. 2, 1964;
28. Zugun, P., *Cuvântul. Studiu gramatical*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983;

Vědecké práce v češtině

1. Havránek, B., Jedlička, A., *Česká mluvnice*, Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 1970, str. 305 – 309
2. Doc. PhDr. Šaur, V., CSc, *Pravidla českého pravopisu s výkladem mluvnice*, Praha, Ottovo nakladatelství, 2005, str. 114 – 117

Použité slovníky

1. Dima, E. și col., *DEXI – Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*, Italia, Ed. Arc și Gunivas, 2007
2. Prof. Dr. STACA, Jiří. *Rumunsko – český slovník*. Praha. Státní pedagogické nakladatelství, 1961 – 1. vydání

Analizované texty

3. Manea, N., *Întoarcerea huliganului*, Polirom Iași, 2008, pg. 9 – 129
4. Manea, N., *Chuligánův návrat*, Havran Praha, 2008, str. 9 – 125, překlad: Jiří Našinec
5. Retegan, M., *1968 – Din primăvară până în toamnă*, Editura Rao București, 1998, pg. 1 – 320
6. Retegan, M., *1968 – Ve stínu Pražského jara*, Argo Praha, 2002, str. 9 – 111, překlad: Jitka Lukešová

7. Sadoveanu, M., *Baltagul*, Editura Agora București, 2005, pg. 124
8. Sadoveanu, M., *Tři jezdci*, Melantrich Praha, 1938, str. 5 – 160, překlad: Marie Karásková – Kojecká
9. Valentová, L., *O sinteză culturală în opera lui Mircea Eliade*, în volumul *Mircea Eliade în context european*, Praha, 2008, pg. 67 – 74
10. Valentová, L., *Syntéza kultur v díle Mircei Eliada*, ze sborníku *Mircea Eliade v evropském kontextu*, Praha, 2008, str. 65 – 72

Internetové odkazy

1. <http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=czc>
2. <http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=rum>
3. <http://www.pravidla.cz/hledej.php?qr=%8Eid>